

Siyəri Nəbi

SİYƏRİ-NƏBİ

(Həzrət Muḥamməd ﷺ həyatı)

Bakı 2016

Hazırlayan:
Hacı Arif Heydəroğlu

Elmi redaktor:
Rüfət Şirinov

Ədəbi redaktor:
Kamran Məmmədov

Nəşrə hazırlayan:
Rüfət Şirinov

İç dizayn:
Əhməd Babayev
Əflatun Məmmədov

Qapaq tərtibatı:
Nicat Qəribov

Bu kitab Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin
10 may 2016-cı il DK-416/M nörməli razılıq məktubu ilə nəşr edilmişdir.

Bakı-2016; İpəkyolu Nəşriyyatı: 196
İSBN: 978-9952-8297-5-4

İPƏKYOLU NƏŞRİYYATI

Bakı Şəhəri Səbail Rayonu
Cəfərov Qardaşları, 16.
Tel: (+994 12) 492 14 38
Mobil: (+994 51) 412 22 82
Web sayt: www.ipekyolunesriyyati.az
Elektron poçt: ipekyolunesriyyati@gmail.com

MÜNDƏRİCAT

I BÖLMƏ MƏKKƏ DÖVRÜ

BİRİNCİ FƏSİL İSLAMDAN ƏVVƏL ƏRƏBİSTAN YARIMADASI

1. İslamdan əvvəl ərəblərin vəziyyəti	9
2. İslamdan əvvəl Məkkə və Kəbə	10
3. Zəməm quyusunun təmizlənməsi	10
4. Əbrəhənin Kəbəyə hücumu	11

İKİNCİ FƏSİL HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) UŞAQLIQ İLLƏRİ

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) soyu (nəsl)	15
2. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) anadan olması	15
3. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) süd anaya verilməsi	16
4. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Mədinəni ziyarəti	17

ÜÇÜNCÜ FƏSİL HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) GƏNCLİK İLLƏRİ

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Əbu Talibin himayəsinə keçməsi	21
2. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Suriyaya ticarət səyahəti	22
3. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Ficar döyüşündə iştirakı	22
4. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Hilful-Füzul birliyinə üzv olması	23
5. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Ticarət həyatına başlaması	23
6. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Xədicə ilə evlənməsi	24
7. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) övladları	24
8. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Kəbənin təmirində hakimliyi	25
Oxu Mətni	27

DÖRDÜNCÜ FƏSİL HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) PEYĞƏMBƏRLİYİ

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Hira mağarasında inzivaya çəkilməsi	31
2. Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) ilk vəhyin gəlməsi	31
3. Vərəqənin Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) təsəlli verməsi	33

BƏŞİNCİ FƏSİL İSLAMA DƏVƏT VƏ İLK MÜSƏLMANLAR

1. İslama dəvət əmri və ilk müsəlmanlar	37
2. Həzrət Əlinin (r.a) İslamı qəbul etməsi	38
3. Həzrət Əbu Bəkirin (r.a) müsəlman olması	39
4. İslamın aşkar təbliğ edilməsi	40
5. İlk müsəlmanların zülm-işgəncəyə məruz qalmaları	41
6. Müşriklərin (bütperəst) başçıları	42

ALTINCI FƏSİL İSLAMA DƏVƏTİN GENİŞLƏNMƏSİ

1. Fəzilət yarışına dəvət	47
2. Qureyşin Əbu Talibə şikayətləri	47
3. İlahi vəzifədə təbliğə davam	48
5. Həzrət Ömər (r.a) müsəlman olması	49
5. Kəbədə açıqdan ibadət edilməsi	51

YEDDİNCİ FƏSİL HƏBƏŞİŞTANA HİCRƏT

1. Həbəşistana hicrət edənlər 55
2. Nəcəsinin müsəlmanlara yaxşı münasibəti 55

SƏKKİZİNCİ FƏSİL MÜŞRIKLƏRİN BAYKOT ELANI

1. Müsəlmanların mühasirəyə alınması 61
2. Sıxıntılı günlər 61
3. Boykotun ləğv edilməsi 62
4. Hüzn ili 63

DOQQUZUNCU FƏSİL HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) TAİF SƏFƏRİ

1. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Taifdə qarşılanması 67
2. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Məkkəyə qayıtması 68
3. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Qəbilələri İslama dəvət etməsi 68

ONUNCU FƏSİL MERAC VƏ MÖCÜZƏLƏR

1. Meraca aparən yol 73
2. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Meracı 73
- Oxu Mətni: 75
3. Möcüzələr 77

ONBİRİNCİ FƏSİL MƏDİNƏLİ MÜSƏLMANLAR VƏ ƏQƏBƏ BEYƏTLƏRİ

1. Mədinə və Mədinəli ilk müsəlmanlar 81
2. Birinci Əqəbə beyəti 82
3. İkinci Əqəbə beyəti 83

ONİKİNCİ FƏSİL HİCRƏT (MƏDİNƏYƏ KÖÇ)

1. Müsəlmanların Mədinəyə hicrəti 87
2. Darün-Nədvədə qorxunc qərar 87
3. “Sövr” mağarası və Süraqə 88
4. Kuba Məscidi və ilk Cümə 89
- Oxu Mətni: 91

II BÖLMƏ MƏDİNƏ DÖVRÜ BİRİNCİ FƏSİL MƏDİNƏDƏ İLK GÜNLƏR

1. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Mədinədə qarşılanması 95
2. Məscidi-Nəbəvinin tikilməsi 95
3. Əzanın qəbul edilməsi 95
4. Əshabi-Suffə 96
5. Xaneyi-səadətin tikilməsi və Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Həzrət Aişə ilə evlənməsi 96
6. Mühacir-Ənsar qardaşlığı 97
7. Yəhudilərlə saziş 98

İKİNCİ FƏSİL

İLK DƏSTƏLƏR (SƏRİYYƏ) VƏ BƏDİR MÜHARİBƏSİ

1. İlk müsəlman dəstələr (səriyyələr).....	101
2. Müharibə izninə verilməsi.....	101
3. Bədir müharibəsi.....	102
4. Müharibənin nəticəsi və əsirlərin vəziyyəti.....	104
5. Qeynuqa yəhudiləri və müsəlmanlar	104

ÜÇÜNCÜ FƏSİL

UHUD MÜHARİBƏSİ

1. Uhud müharibəsi.....	109
a. Qureyşin intiqam arzusu	109
b. Abbasın məktubu	109
c. Həzrət Həmzənin şəhadəti	110
d. Mala tamah salmağın cəzası	110
e. Müşriklərin vəhşiliyi.....	111
f. Məğlubiyyətdən qalibiyyətə.....	112

DÖRDÜNCÜ FƏSİL

MÜHÜM HADİSƏLƏR

1. Biri Məunə faciəsi.....	115
2. Rəci hadisəsi	115
3. Bəni Nadir döyüşü	116
4. Bəni Müstəliq döyüşü	117
Oxu Mətni	117
5. İfk (böhtan) hadisəsi	118

BEŞİNCİ FƏSİL

XƏNDƏK MÜHARİBƏSİ

Xəndək Müharibəsi.....	121
a. Müşriklərlə yəhudilər birləşir	121
b. Düşmən mühasirəsi uzanır.....	122
c. İlahi ədalət təcəlli edir	122
d. Bəni Qureyzenin xəyanətinin cəzası verilir.....	123

ALTINCI FƏSİL

HUDEYBİYƏ SÜLHÜ

1. Müsəlmanların Kəbəni ziyarət etmək arzusu	127
2. Hudeybiyə sülh müzakirələri.....	127
3. Anlaşmanın yazılması.....	128
4. Əleyhlərinə hesab olunan hökmlərin müsəlmanların lehinə olması.....	128
5. İslama dəvət elçiləri göndərilməsi	129
Oxu Mətni	130

YEDDİNCİ FƏSİL

XEYBƏRİN FƏTHİ

1. Xeybərin fəthi	133
2. Həzrət Əlinin (r.a) qəhrəmanlığı.....	133
3. Yəhudilərin davranışı.....	134

SƏKKİZİNCİ FƏSİL KƏBƏNİ ZİYARƏT

1. Kəbəni ziyarət..... 137
2. Müsəlmanların vüqarı..... 137
3. Xəlid bin Vəlid və Əmr ibn Əsın müsəlman olmaları 137

DOQQUZUNCU FƏSİL MUTƏ MÜHARİBƏSİ

1. Elçinin öldürülməsi..... 143
2. Mutəyə doğru hərəkət..... 143
3. Xəlid ibn Vəlidin hərbi dühası..... 144
4. Cəfər Təyyarın ailəsinə təsəlli 145

ONUNCU FƏSİL MƏKKƏNİN FƏTHİ

1. Müşriklərin sazişi pozması 149
2. Əbu Süfyanın Mədinədən əliboş qayıtması..... 149
3. Fəth hazırlığı..... 149
4. Əbu Süfyanın İslamı qəbul etməsi..... 150
5. Fəth Xütbəsi..... 150
6. Qadınlara bəyət 151
7. Ümumi əfv (Aministiya)..... 152

ONBİRİNCİ FƏSİL HUNƏYN MÜHARİBƏSİ

1. Hunəyn müharibəsi..... 155
2. Taif mühasirəsi..... 156
- Oxu Mətni 157
3. Cəmərdliyin bəhrəsi..... 158

ONİKİNCİ FƏSİL TƏBUK MÜHARİBƏSİ

1. Təbuk savaşı 161
2. Məscidi-zıqarın yandırılması..... 161
3. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) oğlu İbrahimin vəfatı..... 162
4. Nəcəsinin ölümü 163
5. Ətrafa müəllimlərin göndərilməsi..... 163
6. Həzrət Əbu Bəkirin (r.a) həcc əmirliyi 163

ONÜÇÜNCÜ FƏSİL VİDA HƏCCİ

1. Vıda Həccı..... 167
2. Möminlər Ərəfatda Peyğəmbərlə birlikdə 167
- Oxu Mətni 168

ONDÖRDÜNCÜ FƏSİL HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) VƏFATI

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) xəstələnməsi 173
2. Nəyi varsa sədəqə verməsi..... 173
3. Qızı Fatimə ilə görüşməsi..... 173
4. Rəfiqi-Əlaya yüksəlməsi 174
5. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) dəfn edilməsi 174

I BÖLMƏ
MƏKKƏ DÖVRÜ

BİRİNCİ FƏSİL
İSLAMDAN ƏVVƏL ƏRƏBİSTAN YARIMADASI

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- İslamdan əvvəl ərəblərin vəziyyəti
- İslamdan əvvəl Məkkə və Kəbə
- Zəmrəm quyusunun təmizlənməsi
- Əbrəhənin Kəbəyə hücumu

1. İslamdan əvvəl ərəblərin vəziyyəti

İslamdan əvvəl Ərəbistan yarımadası qaranlıq bir cəhalət dövrü yaşayırdı. Ərəblər bir-biri ilə dava edən, boğuşan qəbilələrdən ibarət idi. Haqq dini unudub, müxtəlif bütlərə sitayiş etməyə başlamışdılar. Cahiliyyə dövründə yalnız bütlərə sitayiş edilmirdi, eyni zamanda bütün batil ideologiyalarda olduğu kimi, bütperəslilik də insanların mənəviyyatını öldürür, onları insanlıq duyğularından məhrum edirdi. Ona görə də həmin dövrdə:

- Doğru bir əqidə sistemi yox idi.
- Dinlərarası düşmənçilik baş alıb gedirdi.
- Cəhalət və xurafat hökm sürürdü.
- İnsan haqlarına riayət olunmurdu.
- Kələlər və əsirlər pərişan halda idi.
- Qadınlar bir çox haqlardan məhrum idi.
- Əxlaqsızlıq və zina o qədər yayılmışdı ki, insanların çoxu atasını belə tanımırdı.
- Qız övladına sahib olan ata camaat üçün çıxıb bilmir, hamı onu lağa qoyurdu.
- Qız uşaqlarını diri-diri torpağa basdırmaq adət halına çevrilmişdi.
- Fəzilətlər rəzalət, rəzalətlər fəzilət kimi qəbul edilirdi.
- İçki və qumar əsla ayıb sayılmırdı.

OXU-DÜŞÜN

Onlar Allahu qoyub özlərinə nə bir xeyir, nə də bir zərər verə bilən bütlərə ibadət edir və: “Bunlar Allah yanında bizdən ötrü şafaət edənlərdir!” – deyirlər. De: “Allaha göylərdə və yerdə (Özünə şərik) bilmədiyi bir şeyimi xəbər verirsiniz? Allah Özünə şərik qoşulan bütlərdən uzaqdır və ucadır!”Yunus 10/18

Onlardan birinə qızı olması ilə müjdə verdikdə qəzəblənib üzünü qapqara qaralar. Verilən müjdənin pisliyi üzündən tayfasından qaçıb gizlənər. (Allah bilir!) Görəsən, onu (o körpəni) zillət içində saxlayacaq, yoxsa torpağa göməcək? (Diri-diri basdıracaq?) Bir görün onlar necə pis mühakimə yürüdürlər! (Oğlanları özlərinə götürüb qızları Allaha isnad edirlər.) Nəhl 16/58-59

Digər ölkələrdə yaşayan insanların halı da, Ərəbistandakı vəziyyətdən fərqli deyildi. Bir sözlə, dünya çox qaranlıq və qarışıq bir vəziyyətdə idi. İnsanlığı bu hallardan qurtarmaq üçün, bir Peyğəmbərin gəlməsi gözlənilirdi. Yəhudilərin və xristianların kitabları belə bir Peyğəmbərin gələcəyindən xəbər verirdi. Məhz Məkkədə anadan olan Muhammad (s.ə.s) gözlənilən həmin Peyğəmbər idi.

2. İslamdan əvvəl Məkkə və Kəbə

Qədim zamanlardan bəri Ərəbistan yarımadasının ən əhəmiyyətli və müqəddəs şəhəri Məkkə olmuşdur. Məkkədə yerləşən Kəbəni Həzrət İbrahimlə (ə) oğlu İsmayıl (ə) tikmişdi. Kəbə ibadət məqsədilə işlədilən bir məbəd idi. Ancaq ərəblər sonralar oranı sitayiş etdikləri bütllərlə doldurdular. Ətrafdan gələn ziyarətçilər onlara qurban kəsir, sədəqə verirdilər. Məkkə eyni zamanda yavaş-yavaş bir ticarət mərkəzinə çevrildi. Kəbəni ziyarət üçün gələnlər ticarətlərini də edirdilər. İl ərzində Məkkədən Yəmənə və Suriyaya ticarət karvanları gedib, gəlirdi.

3. Zənzəm quyusunun təmizlənməsi

Zənzarlara su paylamaq və onları qarşılayıb qulluq etmə işi Əbdülmüttəlibə qaldı. Ancaq su paylama işi çətin idi. Zənzəm quyusu dolduğuna görə su götürmək olmurdu. Məkkənin ətrafındakı quyulardan su gətirmə ehtiyacı yaranırdı. Ona görə də Zənzəm quyusunun gözünün tapılıb təmizləməsinə ehtiyac var idi. Çünki vaxtilə Məkkəyə düşmən hücum edən zaman, Cürhüm qəbiləsindən olan ziyankarlar qiymətli əşyaları Zənzəm quyusuna atmış, üstünə də torpaq doldurub yerini itirmişdilər.

Kəbədəki vəzifələr

Kəbə ərəblərə görə müqəddəs hesab edildiyindən, oradakı vəzifələr çox mühüm sayılırdı. Kəbəyə baxma vəzifəsi Həzrət İsmayılın (ə) sülaləsinə aid idi. Həmin vəzifələr bunlardır:

Hicabət: Kəbənin açarlarını əlində saxlamaq.

Siqayə: Zənzəm quyusuna nəzarət etmək və Kəbəni ziyarətə gələn zənzarlara su hazırlamaq.

Rifadə: Ziyarətə gələn zənzarları qarşılayıb onların qayğısına qalmaq, qulluğunda durmaq.

Nedve: Tədbir və yığıncaqlara başçılıq etmək.

Liva: Bayraqdarlıq vəzifəsi, döyüş zamanlarında bayrağı daşıyanlar müəyyənləşdirilirdi.

Qiyade: komandanlıq deməkdir.

Bu göstərilən vəzifələrin hamısı ayrı-ayrılıqda bir şərəfli iş sayılırdı və Həzrət Muhammadın soyundan olanlara aid idi.

Əbdülmüttəlib oğlu Harislə quyunu təmizlədi. Quyunun içindən qılınclar, zirehlər, geyim əşyaları çıxdı. Quyu təmizlənən kimi, bol-bol su qaynamağa başladı. Əbdülmüttəlibin¹ bu xidməti çox təqdirəlayiq bir iş kimi qiymətləndirildi.

4. Əbrəhənin Kəbəyə hücumu

Ərəblər arasında Kəbənin çox böyük əhəmiyyəti var idi. Dinə görə müqəddəs sayılmasından başqa, Onun yerləşdiyi Məkkə həm də Ərəbistanın ticarət mərkəzi idi. Məkkədə bazarlar (yarmarkalar) qurulur, hər tərəfdən insanlar axın-axın bura gəlirdi. Xalqı buraya cəlb edən məhz Kəbeyi-Müəzzəmə (əzəmətli Kəbə) idi. Yəmənin valisi Əbrəhə Sanada müqəddəs bir yer tikərək ərəbləri oraya çəkmək istəsə də, buna müvəffəq ola bilmədi. Nəhayət, Kəbəni aradan qaldırmaq qərarına gəldi. Həbəşilərdən topladığı bir ordu ilə Məkkəyə yollandı. Ordunun önündə böyük bir fil var idi. Məhz həmin filə görə də bu hadisə İslam tarixində “Fil hadisəsi” kimi öz yerini almışdır.

Əbrəhənin Kəbəni yıxmaq xəbəri ərəblər arasında yayıldı. Hər yerdən Əbrəhəyə qarşı vuruşmaq istəyən könüllülər ortaya çıxdı. Ancaq düşmənin qarşısında dayana bilmədilər. Bu qeyri-mütəşəkkil qruplar Əbrəhənin ordusuna əsir düşdülər. Əbrəhə Məkkəyə yaxınlaşdığı zaman süvarilərdən birini kəşfiyyata göndərdi. Onlar Qureyşlilərin mallarını soyub-talayıb Əbrəhəyə gətirdilər. Qarət edilən malların arasında Əbdülmüttəlibin 100 dəvəsi də var idi.

Başlarında Əbdülmüttəlib olmaqla Məkkəlilərdən ibarət bir heyət Əbrəhəyə xahişə getdilər. Əbrəhə nə üçün gəldiklərini soruşdu. Əbdülmüttəlib qarət edilən malların geriye qaytarılmasını istədiklərini söylədi. Bunun müqabilində Əbrəhə:

– Mən zənn etdim ki, Kəbəni zəbt etməməyim üçün xahişə gəldiniz. Siz isə dəvələrinizin dərdindəsiniz!..

Əbdülmüttəlib Əbrəhəyə belə cavab verdi:

– Mən dəvələrin sahibiyəm və onları istəyirəm. Kəbənin isə öz sahibi var. Onu O qoruyar.

¹ Əbdülmüttəlibin 13 oğlu var idi. Onlardan beşi tarixdə məşhurdur: Əbu Ləhəb, Əbu Talib, Abdullah, Həmzə və Abbas.

Bu cavabı eşidən Əbrəhə malların hamısını geri qaytardı. Sonra ordusuna hücum əmrini verdi və nəhəng fili ordunun önünə saldı. Bu zaman gözlənilməz bir hadisə baş verdi. Havanı dəstə-dəstə quşlar bürüdü. Ağızlarında və ayaqlarında daşdıqları xırda daşları əsgərlərin üzərinə atırdılar. Daşların dəydiyi yerlər yara töküdü. Əsgərlər peşman olub dağıldılar. Əbrəhə canını zorla qurtararaq, Yəmənə döndü və orada öldü. Qurani-Kərimdəki Fil surəsi məhz bu hadisəni anladır.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. İslamdan əvvəlki ərəblərin əxlaqi və ictimai vəziyyəti necə idi?
2. İslamdan əvvəl Məkkə və Kəbənin idarəsi kimlərin əlində idi?
3. Zəməm quyusunun idarəsi və təmizlənməsi haqqında məlumat verin.
4. Əbrəhənin Kəbəyə hücum etməsinin səbəb və nəticələrini (Fil surəsini nəzərə alaraq) izah edin.

İKİNCİ FƏSİL

HƏZRƏT MUHƏMMƏDİN (S.Ə.S) UŞAQLIQ İLLƏRİ

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) soyu (nəsl)
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) anadan olması
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) süd anaya verilməsi
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Mədinəni ziyarəti

1. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) soyu (nəsl)

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Qureyş qəbiləsinin soylu ailəsindəndir. Soyu Həzrət İbrahimə (ə) bağlanır. Atası Abdullah Həşim oğullarındandır, Əbdülmüttəlibin ən sevimli övladı idi. Anası Aminə Zəhrəoğulları nəslindəndir. Hər ikisi də Məkkəli olub, bir neçə göbək (nəsil) sonra soyları birləşir.

2. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) anadan olması

Yəmən valisi Əbrəhənin Kəbəyə hücumu hadisəsi miladi 571-ci ildə olmuşdu. Bundan 50 gün sonra, Rəbiül-əvvəl ayının 12-ci gecəsi Məkkədə Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) dünyaya gəldi.

Onun doğulduğu günün səhəri başqa bir səhər idi. Dünyanın həsrətlə gözlədiyi son elçi doğulmuş, cahan nurla dolmuşdu. Atası Abdullah bir az əvvəl (6 ay) vəfat etdiyindən yeganə oğlunu görə bilməmişdi. Anası Aminə nur topu kimi bir oğlan doğunca, babası Əbdülmüttəlib böyük bir ziyafət verdi. Qureyşin ulularını dəvət etdi. Əziz nəvəsinə nə ad qoyduğunu soruşanlara:

“-Adını Muhəmməd qoydum”-dedi.

Onlar:

“-Ataların arasında bu adı daşıyan yoxdur, bu adı qoymaqda məqsədin nədir?”-deyə soruşdular.

“-Ümid edirəm ki, onu göydə Haqq, yerdə xalq daha çox mədh edib, onunla fəxr edəcəkdir”-deyə cavab verdi.

Rəsulullahın (s.ə.s) anadan olduğu gecə bir çox geyri-adi hallar baş verdi. Tarixçilər onları belə qeyd edirlər:

O gecə İranda Kisra sarayında sütunlar yıxıldı.

Məcusilərin tapındıqları od-ocaqları söndü.

Səva gölü qurudu...

MƏLUMAT QUTUSU

Bir Peyğəmbərdən gözlənən odur ki, dünyaya gəlişindən etibarən müxtəlif möcüzələr göstərsin. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) doğumu ilə əlaqədar bəzi hadisələri qeyd etmək lazımdır:

- Dünyaya gələrkən anası qətiyyənlə doğum sancısı hiss etməmişdir.
- Anadangəlmə sünnətli doğulmuşdur.
- Doğulanda Onu mələklər yumuşdur.
- Kürəyinin ortasına risalət (peyğəmbərlik) möhürü vurulmuşdur.
- Süd anasının evində çox bolluq və bərəkət hiss olunmuşdur.

(Həqiqətən də, irəlidə İran səltənəti yıxılacaq, Bizans İmperatorluğu dağılacaq, büt-pərəstlik sönəcəkdir.)

3. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) süd anaya verilməsi

Məkkə əsilzadələrinin bir adəti var idi. Uşaqlarını ətrafdakı qəbilələrdən süd analarına verib baxdırardılar. Məkkənin havası isti olduğundan uşaqlar üçün zərərli idi. Məkkə ətrafında yaşayan qəbilələr zaman - zaman gəlib əmizdirmək üçün uşaq götürərdilər. Sad qəbiləsindən olan Həlimə adında bir qadın əmizdirmək üçün Muhammədi almaq istədi. Ancaq yetim olduğunu öyrəndikdə tərəddüd etdi. Çünki bir yetimi əmizdirməyin o qədər də qazançı olmadığını düşündü. Ancaq sonradan bu yetimi götürdüyünə çox sevindi. Çünki bu yetim uşaq ona çox uğur gətirdi. Həlimə Onu öz övladından çox sevirdi. Bütün ailə üzvləri bu yetim uşaqdan razı idi. Həlimənin əri Haris bir dəfə belə dedi:

– *Həlimə, bu uşağın ayağı bizim üçün düşərli oldu. O, evimizə ayaq basandan bəri, heyvanlarımızın südü, südümüzün yağı çoxaldı. Evimizə bərəkət gəldi. Əlimiz düzəldi. Mən bu uşaqda bir qeyri-adilik hiss edirəm.*

Muhamməd (s.ə.s) çöldə, həmin ailənin yanında beş il qalmışdı.

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) süd anasını çox sevərdi. Həlimə ona baş çəkdiyi zaman, onu "Anacan" deyərək qarşılayar və ona çox hörmət göstərərdi. Hər fürsətdə bu ailəyə yardım edərdi. Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Həzrət Xədicə (r.anha) ilə evləndikdən sonra, Məkkə ətrafında qıtlıq olmuşdu. Həlimə Məkkədə Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) yanına gəldi və bir dəvə, 40 baş qoyunla qəbiləsinin yanına qayıtdı. Bunları ona Muhamməd Peyğəmbər (s.ə.s) bağışlamışdı.

4. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Mədinəni ziyarəti

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) anasının Mədinədə qohumları var idi. Həm onları ziyarət etmək, həm də atasının məzarını ziyarət etmək məqsədi ilə Mədinəyə getdi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) o zaman altı yaşında idi. Dayılarının yanında bir ay qaldı.

Bir ay sonra anası və sadıq xidmətçiləri Ümmü Eymən ilə birlikdə Məkkəyə getmək üçün yola çıxdılar. Bir axşam Mədinədən 23 mil cənubda yerləşən Əbva kəndinə gəlib orada gecələdilər. Burada Peyğəmbərimizin (s.ə.s) anası xəstələndi. Son dəqiqələrini yaşadığını anladı. Yeganə övladını şəfqət dolu gözləri ilə süzdükdən sonra öpdü, bağrına basaraq analığın bütün duyğuları ilə onu oxşadı. Hələ ana bətnində ikən atasını itirən bu uşaq, indi də anasından məhrum olacaqdı. Bu acını bütün varlığı ilə hiss edən ana, oğlunun məsum üzünə baxa-baxa bunları söylədi:

“Hər yeni köhnələcək və hər şey yox olub gedəcəkdir. Mən də öləcəyəm, ancaq bunun üçün qəm yemirəm. Çünki təmiz bir uşaq doğdum, dünyaya bir böyük xeyirli varlıq qoyub gedirəm.”

Bu sözlərdən sonra gözlərini yumdu. Ümmü Eymən uşağı götürərək Məkkəyə qayıtdı.

XRONOLOGİYA

571-ci il

- Fil hadisəsi baş verdi. Yəmənin valisi Əbrəhə Kəbəyə hücum etdi və məğlub oldu.
- Son peyğəmbər Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) doğuldu.

571-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) süd anası Həlimənin yanında qalmağa başladı.

575-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Məkkəyə anasının və ailəsinin yanına qayıtdı.

576-cı il:

- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) anası Aminə vəfat etdi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) soyu (nəsl) barədə nə deyə bilərsiniz?
2. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) anadan olmasını izah edin.
3. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) dünyaya gəldikdə hansı hadisələr baş verdi?
4. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) süd anası Həliməyə verildəndə onun evində nə kimi dəyişikliklər oldu?
5. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) anası ilə Mədinəyə nə məqsədlə getdi və nələr baş verdi?

ÜÇÜNCÜ FƏSİL

HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) GƏNCLİK İLLƏRİ

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Əbu Talibin himayəsinə keçməsi
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Suriyaya ticarət səyahəti
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Ficar döyüşündə iştirakı
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Hilfül-Füzul birliyinə üzv olması
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Ticarət həyatına başlaması
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Xədicə ilə evlənməsi
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) övladları
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Kəbənin təmirində hakimliyi

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Əbu Talibin himayəsinə keçməsi

Anasının vəfatından sonra Həzrət Muhəmmədi (s.ə.s) babası Əbdülmüttəlib öz himayəsinə götürdü. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) iki il onun yanında qaldı. Əbdülmüttəlibin son günləri yaxınlaşmışdı. O da 8 yaşındakı nəvəsini oğullarından birinə tapşırmaq üçün onları yanına çağırdı. Əbu Ləhəbə belə dedi:

“Sən zənginsən, ancaq qəlbində mərhəmət hissi yoxdur. Uşaq da yetim olduğuna görə, ürəyi onsuz da yaralıdır. Sən ona yaxşı baxmazsan. Sənin kobud münasibətindən uşaq inciyər, üzülər. Ona görə də uşağı sənə etibar edə bilmərəm.”

Qoca baba bu sözlərdə haqlı idi. Çünki Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) peyğəmbərlik illərində Əbu Ləhəblə Əbu Cəhl Onun amansız düşmənləri oldular.

Qoca baba sonra oğlu Abbasa döndü:

“Bu işə sən layiqsən, ancaq ailən böyükdür...”

Bu əsnada Əbu Talib sözə qarışdı:

“Atacan, hərçənd mənim sərvətim azdır, ancaq ürəyim yumşaqdır. Qardaşım Abdulla-hın oğluna baxmağa izin verməyini özüm üçün şərəf qəbul edəram”-dedi. Beləliklə Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmisi Əbu Talibin himayəsinə verildi.

Əbu Talib Ona yetimliyini hiss etdirməmək üçün, əlindən gələni əsirgəmir, Onu öz övladı kimi sevirdi.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) 12 yaşında ikən bir müddət Əbu Talibin qoyunlarını güddü. Səhraların təmiz havasını tənəffüs edərək əmisinə kömək eləməyi özünə bir borc bildi. Bu həyat onun təmiz təbiətini qorudu və inkişaf etdirdi. Bir dəfə qoyunlarını yoldaşlarına tapşırıraq Məkkəyə endi. Həmyaşıdları kimi əyləncələrə qoşulmaq istədi. Yolda bir toya rastlaşdı. Toyu seyr edərkən yuxladı və oradaca yatdı. Beləliklə əyləncəni izləyə bilmədi. Onsuz da cahiliyyə adətlərindən xoşu gəlmirdi.

2. Həzrət Muammədin (s.ə.s) Suriyaya ticarət səyahəti

Peyğəmbərimizin (s.ə.s) əmisi Əbu Talib ticarətlə məşğul olurdu. Bir səfərində Muammədi də özü ilə apardı. Şamın yaxınlığındakı Büsra qəsəbəsinə çatdıqda Bahira adlı bir keşişlə qarşılaşdılar. Bahira gənc oğlanı görüncə, onun son Peyğəmbər olacağını sezdi və Ona:

“Səndən bir şey soruşacağam. Lat və Üzza haqqı üçün doğru söylə”-dedi.

O da belə cavab verdi:

“Lat və Üzzaya and vermə, çünki mənim dünyada ən nifrət etdiyim şey bütldür.”

Bahira soruşacaqlarını soruşdu. Aldığı cavablar sezdiklərinə uyğun gəlirdi. Əbu Talibə dönərək belə dedi:

“-Bu uşaq son Peyğəmbər olacaqdır. Şam yəhudiləri arasında onun xüsusiyyətlərini bilən, əlamətlərini tanıyanlar var. Ola bilər ki, ona xəyanət etsinlər. Sən Onu Şama apar-ma.”

Ona görə də Əbu Talib alış-verişini burada edib, Şama getmək fikrindən daşındı. Bu hadisə Siyər kitablarında müxtəlif şəkillərdə qeyd edilmişdir. Qərbli yazarlar bundan başqa bir nəticə çıxartmaq istəyirlər. Guya Peyğəmbərimiz (s.ə.s) dini məlumatı bu qısa görüş zamanı Bahiradan alıbmış... Əlbəttə ki, bunun həqiqətlə heç bir əlaqəsi yoxdur. İslamiyyət kimi mükəmməl bir dinin bir neçə dəqiqəlik görüş müddətində bir keşişdən öyrənilməsini hansı ağıl qəbul edə? Əgər o keşişdə bu məlumatlar var idisə, nə üçün özü bir din təsis etmədi? Niyə bunları başqasına ötürdü?!...

Sözsüz ki, Qərbli yazarların bu sözlərinin heç bir əsası yoxdur.

3. Həzrət Muammədin (s.ə.s) Ficar döyüşündə iştirakı

İslamdan əvvəl ərəblər arasında qan düşmənçiliyi var idi. Ona görə də qəbilələr arasındakı daxili çəkişmələr ara vermir, tez-tez anlaşılmazlığa düşürdülər. Beləliklə aralarında savaş heç əskik olmurdu. Haram aylardan sayılan Məhərrəm, Rəcəb, Zilqədə və Zilhəccə aylarında müharibə edilməzdi. Əgər bu aylarda döyüş baş verərdisə, o zaman haram ayların müqəddəsliyi pozulduğu üçün belə müharibələrə “Ficar” deyilərdi.

Qüreyş ilə Həvazın qəbilələri arasında belə bir Ficar döyüşü dörd il davam etmişdi. Həzrət Muamməd (s.ə.s) 20 yaşında ikən, əmiləri ilə birlikdə bu savaşda iştirak etmişdi. Ancaq nə qılıncdan, nə də oxdan istifadə etmədi, yalnız düşmən səflərindən atılan oxları toplayıb əmilərinə verdi.

4. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Hilful-Füzul birliyinə üzv olması

Ficar döyüşləri başa çatdıqda artıq Məkkədə nə can, nə də mal təhlükəsizliyi qalmamışdı. Xüsusilə xaricdən gələn tacirlər böyük haqsızlıqlara məruz qalırdılar. Həmin vaxt Yəmənli bir tacirin malı haqsızlıqla əlindən alınmış, o da Əbu Qubeys dağına çıxıb Məkkəliləri köməyə çağırmışdı. Ona cavab olaraq Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) əmisi Zübeyrin təkidi ilə Həşimoğulları, Zöhrəoğulları və bir neçə başqa qəbilələrin nümayəndələri Abdullah bin Cüdanın evində təşkil olunan məşvərət toplantısında qərar qəbul etdilər. Bu toplantı nəticəsində “Hilful-füzul” adlanan təşkilat quruldu. Bu təşkilatın nümayəndələri belə and içdilər:

“Allaha and olsun ki, zalımın mənimsədiyini geri qaytarana qədər zülmə məruz qalmanın yanında olacağıq. Bu birlik dənizin bir tükü çürüdüb tamamilə məhv edənə qədər, eləcə də Hira və Səbir dağları yer üzündə mövcud olduğu müddətcə və zülmə məruz qalmanın maddi çətinliyinin aradan qaldırılmasına qədər davam edəcəkdir.”¹

Sadəcə qəbilə rəhbər və nümayəndələrinin iştirak etdiyi bu yığıncaqda Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) də iştirak etmişdi. Bu, Onun mənsub olduğu Qureys qəbiləsindəki yüksək etimad və nüfuzunun nişanəsi idi. Sonralar peyğəmbərliyi dövründə O, həmin müqaviləni xatırlayar və təqdir edərək belə deyərdi:

“İslamda da belə bir birliyə dəvət edilsəm, yenə qəbul edib iştirak edərdim.”

5. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Ticarət həyatına başlaması

Qureyşin nüfuzlu qadını Xədicə bəzi adamlara sərmayə verib, onlarla ortaqlıq edirdi. Əbu Talibin təklifi ilə Xədicə Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) də sərmayə verərək, onu köləsi Meysərə ilə Suriyaya böyük bir karvanla ticarətə yolladı.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) ilk dəfə Suriyaya 13 yaşında ikən ticarət karvanı ilə gəlmişdi. Bu dəfə Büsra qəsəbəsinə gəldikləri zaman, Bahira artıq yox idi. Yerində Nəstura adında başqa bir rahib var idi.

Bu səyahət zamanı ticarət daha çox qazanclı oldu. Üç ay davam edən səyahətdən döndükləri zaman, Məkkəyə yaxınlaşanda Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) karvanın önündə gəldirdi. Xədicə onu qarşıladı, aparılmış ticarətin nəticəsindən çox məmnun qaldı. O zamanlarda hələ bu qədər qazanan olmamışdı. Xədicənin Onun ticarət işlərindəki həssaslığına tam etibar edirdi. Qohumlar vasitəsilə Xədicə Həzrət Muhəmməd ilə ailə qurması qərarlaşdırıldı.

1 Muhəmməd Həmidullah, İslam Peyğəmbəri, II/68 (İpək yolu, 2013).

6. Həzrət Muammədin (s.ə.s) Xədicə ilə evlənməsi

Ticarət işlərini aparmaq üçün vəkil kimi təyin etdiyi Həzrət Muammədə qarşı Xədicənin qəlbində sevgi hissləri oyanmağa başladı. Xədicə Onu işlə bağlı məsələlər üçün daim evinə dəvət edirdi. Xədicə bir müddət tərəddüd etdikdən sonra Nüfeyse adlı sirdaşına bu sirrini açdı və heç kimə demədən hazırlıqlara başlamasını ondan xahiş etdi. Sonunda ailələr görüşərək evlilik qərarı alındı.

Həzrət Muamməd (s.ə.s) o zaman 25 yaşında idi. Xədicənin yaşı isə qırxa yaxın idi. Nikah mərasimi adət üzrə Xədicənin evində oldu. Xədicənin vəkili Vərəqə bin Novfəl, Həzrət Muammədin vəkili isə əmisi Əbu Talib idi. Əbu Talib ayağa qalxaraq sözə belə başladı:

“Allaha şükürlər olsun ki, bizi İbrahim (ə) və İsmayıl (ə) nəslindən yaratdı. Bizi Kəbənin gözetçisi, xalqın ulusu etdi. Qardaşım oğlu Muamməd (s.ə.s) ilə Qureyşdən hansı gənc müqayisə oluna bilər? Bütün şərəf və fəzilət onda toplanmışdır. Eyni şəkildə şərəf və etibar sahibi olan Xədicə də Ona uyğundur.”

Bundan sonra Xədicə tərəfindən Vərəqə söz aldı və Xədicənin Həzrət Muammədlə nikahını bağladı. Dəvələr kəsilərək, dəvət olunanlara gözəl ziyafət verildi.

Yeni qurulan bu ailədə xoşbəxt bir həyat başladı. Həzrət Muamməd (s.ə.s) öz qəbiləsi arasında böyük etibar sahibi idi. Bu səbəbdən məkkəlilər Ona “Muammədül-Əmin” (etibarlı Muamməd) adını vermişdilər. İstər ailə, istərsə də cəmiyyət həyatında O, heç vaxt doğru yoldan ayrılmamışdır.

Nümunəvi bir qadın olan Həzrət Xədicə (r.anha) anamız, Rəsulullah (s.ə.s) həyatının hər anında əsl həyat yoldaşı və dost oldu. Həzrət Muammədin (s.ə.s) peyğəmbərlik dövrünün ən sıxıntılı anlarında Ona dayaq olub təsəlli verdi. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) o sağ olduğu müddətcə başqa bir qadın ilə evlənmədi.

7. Həzrət Muammədin (s.ə.s) övladları

Həzrət Muammədin (s.ə.s) ailə səadəti uşaqları ilə birqat daha da artdı. Üçü oğlan, dördü qız olmaqla yeddi övladı dünyaya gəldi. İbrahimdən başqa, hamısı Xədicə (r.anha) anamızdan idi.

Oğlan övladları bunlardır:

- Qasım,
- Abdullah,
- İbrahim. (Mariyadan olan oğlu)

Qız övladları isə bunlardır:

- Zeynəb,
- Ruqiyyə,
- Ümmü Gülsüm,
- Fatimə.

Qasım ilk övladıdır. Onu çox sevirdi. Ona görə də Peyğəmbərimizin (s.ə.s) künyəsi² Əbül-Qasım (Qasımın atası) dır. Qasımla Abdullah kiçik yaşlarında vəfat etdilər. Qızlarının hamısı böyüdü və onların hamısını öz əli ilə gəlin etdi. Ən böyük qızı Zeynəbi Əbu As-a ərə verdi. Hicrətdən sonra əri buraxmadığından Zeynəb Məkkədə qaldı. Sonradan o da Mədinəyə köç etdi. Ruqiyyə Həzrət Osmana (r.a) ərə getdi. O öldükdən sonra isə Həzrət Osmanın (r.a) xanımı Ümmü Gülsüm oldu. Ona görə də Həzrət Osmana (r.a) “Zinnureyn” (iki nur sahibi) deyilir. Kiçik qızı Həzrət Fatimə hicrətdən sonra Mədinədə Həzrət Əliyə (r.a) ərə getdi.

Həzrət Fatimədən (r.anha) başqa, bütün övladları Həzrət Peyğəmbərdən (s.ə.s) əvvəl vəfat etdilər. Həzrət Fatimə (r.anha) isə atasından altı ay sonra dünyasını dəyişdi. Rəsulullahın (s.ə.s) nəslı qızı Fatimədən (r.anha) olan nəvələri Həzrət Həsən (r.a) və Həzrət Hüseyin (r.a) ilə davam etmişdir.

8. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Kəbənin təmirində hakimliyi

Kəbəni Həzrət İbrahimplə (ə) oğlu İsmayıl (ə) tikmişdir. Üstündə tavanı yox idi. Yağmurlu günlərdə sel binanı basardı. Bunun üçün divar tikilsə də selin qarşısını almaq mümkün olmadı. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) babalarından Qusay, Kəbənin üstündə tavan tikməyə bir müddət sonra bu da dağılmışdı.

Kəbənin qiymətli əşyaları onun içərisində mühafizə olunurdu. Sel bəzi yerləri uçurduğundan bir quldur içəri girmiş və bəzi əşyaları oğurlamışdı. Bunun üçün Kəbəni yenidən tikmək qərarı qəbul edildi. Bu zaman Ciddə sahilində bir gəmi qəzaya uğramışdı. Bunun materialları satın alınaraq Kəbənin təmirində işlədildi.

² Künyə: Müsbət əlamətə görə sonradan verilən ad, ləqəb.

XRONOLOGİYA

578-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) babası Əbdülmüttəlib vəfat etdi.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmisi Əbu Talibin yanında qalmağa başladı.

582-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmisi Əbu Talib ilə birlikdə Suriyaya ilk dəfə səyahət etdi.

586-ci il:

- Həzrət Xədicə Həzrət Muhəmmədi (s.ə.s) işlə təmin etdi.

591-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Ficar döyüşündə iştirak etdi.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Hilful-füzulda (fəzilətlilər cəmiyyəti) iştirak etdi.

595-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Həzrət Xədicənin ticarət karvanını Şama apardı.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Həzrət Xədicə ilə evləndi.

598-cı il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) oğlu Qasim dünyaya gəldi.

599-cu il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmisi oğlu Əli dünyaya gəldi.

600-cü il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qızı Zeynəb dünyaya gəldi.

604-cü il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qızı Ruqiyyə dünyaya gəldi.

608-ci il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qızı Ümmü gülsüm dünyaya gəldi.

Həcərul-əsvədi (qara daş) yerinə qoymağın vaxtı çatdıqda qəbilələr arasında ixtilaf çıxdı. Hər bir qəbilə bu şərəfə nail olmaq istəyirdi. Bu anlaşılmazlıq üzündən aralarında dava düşdü. Qureyşin ən yaşlısı olan Əbu Umeyyə belə bir təklif irəli sürdü: *“Səhər-səhər Səfa qapısından gələn ilk şəxs bu işdə hakim olsun.”* Oradakılar da bu fikri bəyəndilər. Oradakılar həmin səhər Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) gəldiyini gördükdə sevindilər. Çünki onun doğruluğuna, dürüstlüyünə əsla şübhələri yox idi. Ona “əl-Əmin” deyirdilər. O da ağıllı bir hərəkətlə məsələni rahatlıqla həll etdi: Ortaya bir süfrə sərdi, Həcərul-əsvədi onun üzərinə qoydu, hər qəbilə ağsaqqalarından bir adamın süfrənin kənarından tutmasını xahiş etdi. Beləcə daş yuxarı qaldırıldı və Həzrət Muhəmməd də onu yerinə yerləşdirdi. Bununla da hər bir qəbilə bu şərəfdən öz payını almış oldu və məmnun qaldı. İşin belə bir həlli heç kimin ağılına gəlməmişdi.

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Kəbənin təmirində Qureyşlə birlikdə çalışdığı, hətta buna görə çiyinlərinin yaralandığı tarixi mənbələrdə qeyd edilmişdir. Bir dəfə əmisi Abbas (r.a) Ona paltarını çiyinə qoymağı tövsiyyə etdi. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) əmisinin bu sözünə qulaq asaraq paltarını çiyinə qoyan kimi, özündən getdi. Sonra bu halı Əbu Talibə danışdı. O zaman: *“Ey Muhəmməd, sən Peyğəmbərsən (peyğəmbər olacaqsan) sənə yaraşmaz”*-deyə qeybdən bir səs duyduğunu söylədi. O vaxt Peyğəmbər 30-35 yaşlarında idi.

OXU MƏTNİ

Cahiliyyə dövründə ərəblər bütlərə sitayiş etməyə başlamışdılar. Həzrət İbrahim (ə) dinindən ayrılmış, Kəbəni bütlərlə doldurmuşdular. Burada toplanır, içir, zövq və səfa içində əylənirdilər. Gecələri toplanır, şeir oxuyur, nağıl danışır dılar. Aralarında qan davaları əskik olmaz, qarətçilik edər dilər.

Məhərrəm, Rəcəb, Zilqədə və Zilhiccə aylarında qan tökməz, dava etməzdilər. Bu aylara “Əşhurul-hurum” (haram aylar) deyər dilər. Bunlar sülh-barış ayları idi. Bu aylarda silahları yığışdırıb, kefə baxırdılar. O zaman bu əyləncə məclisləri daha da artardı. Ancaq içlərindəki bəzi adamlar bu zövq və səfa dünyasının bataqlığından özlərini qurtarmışdı. Vərəqə bin Novfəl, Quss bin Səidə, Ubeydullah İbn Cahş, Osman İbn Huveyris bütə ibadət etməkdən imtina etmişdilər. Vərəqə bin Novfəl Tövrat və İncili oxuyurdu. Quss İbn Səidə son Peyğəmbərin gələcəyi vaxtın yaxınlaşdığını xəbər verənlərdən idi. Ərəblərin məşhur bazarı “Suqi-üqas”da, bir qızıl dəvə üzərində söylənən xütbəni Həzrət Muhammad (s.ə.s) gəncliyində dinləmişdi:

“Ey insanlar, gəlin, dinləyin, unutmayın, ibrət alın. Yaşayanlar ölür, ölən yox olur. Olacaq olur. Yağış yağar, otlar bitər. Uşaqlar doğular. Analarının atalarının yerini tutar. Sonra hamısı məhv olub gedər. Hadisələrin, həyatın ardı-arası kəsilməz, zaman-zaman bir-birini qovarlar. Qulaq asın, diqqət edin! Göydə xəbər var. Yerdə ibrət alacaq şeylər var. Yer üzü bir geniş eyvandır. Göy üzü də bir yüksək tavandır. Ulduzlar sayırşır. Dənizlər durur. Gələn qalmaz. Gedən gəlməz. Yoxsa çatdıqları yerdən xoşnud olubmu qalırlar? Yoxsa orada buraxılıb da yuxuyamı dalırlar? Əmin edirəm. Allahın hüsurunda bir din vardır ki, indi inandığımız dindən daha əzizdir. Və Allahın bir gələcək Peyğəmbəri vardır ki, gəlməsi çox yaxındır. Kölgəsi başınızın üstündədir. Nə xoşbəxtdir o şəxs ki, Ona iman gətirə, o da ona bələdçilik edə... Vay o bədbəxtə ki, ona qarşı üsyan və müxalifətdə ola. Yazıqlar olsun ömürləri qəflətdə keçən ümmətlərə.”

Ey camaat! Hanı ulu babalarımız? Hanı, bərbəzəkli saraylar və daşdan tikintilər tikən Ad və Səmur? Hanı, dünya varlığına məğrur olub da millətinə “Mən, sizin ən böyük Rəbbinizəm”- deyən Fironla Nəmrud? Onlar sizə nisbətdə daha zəngin və qüvvətli, qüdrətlərinə sizdən üstün deyildilərmə? Bu yer onları öz dəyirmanında üyütdü, toz etdi, dağıtdı. Sümükləri belə çürüyüb dağıldı. Evləri dağılıb izziz qaldı. Yerlərində, yurdlarında indi it ulayır. Ehtiyatlı olun, onlar kimi qəflətdə qalmayın.

Onların yolu ilə getməyin. Hər şey fənidir. Əbədi olan ancaq Allah Təaladır ki, birdir, şəriki və oxşarı yoxdur. Tapınacaq ancaq Odur. Doğmamış, doğulmamışdır. Əvvəl gəlib keçən hadisələrdə bizə ibrət alacaq şeylər çoxdur. Ölüm çayının girəcək yerləri var, amma çıxacaq yerləri yoxdur. Böyük-küçük hamı köçüb gedir. Gedən geri gəlmir. Qəti olaraq deyim ki, hamıya olan mənə də olacaqdır.”³

Quss məbəsdən (peyğəmbərlikdən) əvvəl öldü. Qəbiləsi Müsəlman oldu. O zaman qəbilə rəisindən Rəsulullah (s.ə.s) soruşdu:

“İçinizdə Qussu tanıyan varmı?”

“Hamımız tanıyıyıq, ya Rəsulallah”-dedilər.

Allah Rəsulu (s.ə.s):

“-Qussun Üqas bazar-yarmarkasında dəvə üstündəki nitqində: “Yaşayan ölür, ölən yox olur, olacaq olur”-dediyi heç yaddan çıxmaz” buyurdu.

Orada olanlardan Həzrət Əbu Bəkir də (r.a):

“-Ya Rəsulallah, o gün mən də Üqas bazar-yarmarkasında idim. Qussun söylədiyi sözlər hamısı yadımdadır”-deyərək yuxarıdakı xütbəni başdan axıra qədər oxudu.

³ Ahmet Cevdet Paşa, “Kıssası Enbiya”, I/72.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Əbdülmüttəlib Həzrət Muhammədi (s.ə.s) nə üçün Əbu Talibin himayəsinə verdi?
2. Əbu Talib Həzrət Muhammədi (s.ə.s) necə himayə edir və necə böyüdüdü?
3. Nə üçün Bahira Əbu Talibə Muhammədlə geri qayıtmalarını məsləhət gördü?
4. Ficar döyüşü barədə nə deyə bilərsiniz?
5. Hilful-Füzul birliyi Məkkənin ictimai-siyasi həyatında nə kimi rol oynayırdı?
6. Həzrət Muhammədi (s.ə.s) ticarət həyatına nə zaman, kim ilə başladı və nəticəsi nə oldu?
7. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Həzrət Xədicə ilə evlənməsi necə həyata keçdi?
8. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) övladları barədə nə deyə bilərsiniz?
9. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Kəbənin təmirində hakimiyyəti necə olmuşdur?

DÖRDÜNCÜ FƏSİL

HƏZRƏT MUHƏMMƏDİN (S.Ə.S) PEYĞƏMBƏRLİYİ

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Hira mağarasında inzivaya çəkilməsi
- Həzrət Muhammədə (s.ə.s) ilk vəhyin gəlməsi
- Vərəqənin Həzrət Muhammədə (s.ə.s) təsəlli verməsi

1. Həzrət Muḥamməd (s.ə.s) Hira mağarasında inzivaya çəkilməsi

Həzrət Muḥamməd (s.ə.s) 40 yaşına çatdığı zaman halında bir qəribəlik sezilməyə başladı. Məkkənin üç mil yuxarısında yerləşən “Nur” dağındakı “Hira” mağarasında inzivaya (xəlvətə) çəkilərək ibadətlə məşğul olardı. Ramazan ayı gəldikə, azuqəsini götürüb oraya çəkilərdi. Yanında yeməyi qurtaran kimi, yenə Məkkəyə Həzrət Xədicənin yanına gedər, bir az qalar, sonra mağaraya qayıdardı. Orada təfəkkürə dalar və ruhən rahatlaşırdı. Allah Təala Onu böyük vəzifəyə hazırlayırdı. Qulağına qeybdən: “*Sən Allah elçisisən*”-deyə səslər gəlir və rüyaları çin çıxırdı. O, Allah Təalanın Peyğəmbərləri vasitəsilə müjdələdiyi son Peyğəmbər olacaqdı...

Miladi (təqvimlə) 610-cu il mübarək Ramazan ayında Həzrət Muḥamməd (s.ə.s) adəti üzrə yenə Hira mağarasına çəkilməmişdi. Doğru, dürüst və etibarlı olduğuna görə, “Muḥammədül-Əmin” adını alan bu böyük şəxsiyyət bütün insanlığın düşdüyü xəta və səfalətdən son dərəcə uzaq idi. Dünyanı fəlakətə aparan cəhəlat və zəlalət qasırgası insanlığı qırıb töküdü. O, qurtuluş yolunu düşünürdü. Ərəblər qız uşaqlarını diri-diri torpağa basdırır, Məcusilər hətta ana və bacısı ilə nikah kəsirdilər. Yolunu azmış vəhşilər ölkələri darmadağın edib, insanlara işgəncə verərkən bu vəziyyətin sonunu düşünən yox idi. Onun düşüncəsini məhz bunlar məşğul edirdi.

2. Həzrət Muḥammədə (s.ə.s) ilk vəhyin gəlməsi

Həzrət Muḥamməd (s.ə.s) peyğəmbərliyi ilə əlaqəli yuxular görməyə başlamışdı. Onun rüyada gördüyü hər şey aydınlıq sabah kimi ortaya çıxırdı. Bir gün Nur dağındakı Hira mağarasında vəhy gətirən mələk Cəbrayıl (ə) gözünə göründü və Ona:

“-*Oxu*”-dedi.

Həzrət Muḥamməd (s.ə.s):

“-*Mən oxuya bilmirəm*”-dedi.

Mələk eyni əmri təkrarladı. Həzrət Peyğəmbər yenə:

“-*Mən oxuya bilmirəm*”cavabını verdi.

Buna görə mələk onu təqəti kəsilincəyə qədər sıxdı. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s):

“-*Nəyi oxuyum*”-deyə soruşdu.

O zaman mələk bunları oxudu:

أَفْرَأُ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿٢﴾ أَفْرَأُ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿٥﴾

“(Ey Peyğəmbər!) *yoxdan yaradan Rəbbinin adı ilə*
(bismillah deyərək) *oxu!*

O, insanı laxtalanmış qandan yaratdı.

(Ey Peyğəmbər!) *Oxu! Sənin Rəbbin ən böyük*
kərəm sahibidir!

O Rəbbin ki, qələmlə (yazmağı) öyrətdi.

(O Rəbbin ki) *insana bilmədiklərini öyrətdi.*”¹

Allah Təaladan ilk gələn vəhy, Ələq surəsinin bu ayələridir. Rəsulullah (s.ə.s) bunları qəlbinə nəqş etdi və mələyin səsini təqib edərək eynilə oxudu. Sonra dərhal evinə döndü. İlk vəhyin verdiyi həyəcanın titrəyişi içində həyat yoldaşı Həzrət Xədicə (r.a) anamıza:

“-*Üstümü örtün, üstümü örtün*”-dedi. Sonra dərin bir yuxuya gedib, oyandıqdan sonra yaşadıklarını həyat yoldaşına anlatdı. Sadiq ömür yoldaşı ona belə təsəlli verdi:

“-Müjdələr olsun, səbir et. Həyatımı əlində tutan Allaha and olsun ki, sən bu ümmətin Peyğəmbəri olacaqsan. Uca Allah səni əsla tərk etməz. Çünki Sən qohumluq haqlarına riayət edərsən. Sözümdə doğrusan. Çətinliklərə dözərsən. Qonaqlara qulluq göstərərsən. Müsibətə düçar olanların köməyinə çatırsan. Belə olan qulunu Allah yalqız buraxmaz.”

Bu sözlər Həzrət Xədicənin (r.anha) nə qədər dərinləşüncəli bir qadın olduğunu göstərir. Allah Təala son Peyğəmbər olaraq seçdiyi Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) ömür-gün yoldaşı olaraq da belə üstün zəka sahibi bir qadını nəsib etmişdir. Bu da Allahın daha bir lütfüdür.

¹ Ələq 96/1-5.

3. Vərəqənin Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) təsəlli verməsi

Həzrət Xədicə (r.anha) anamız bir tərəfdən Həzrət Muhəmmədə təskinlik verməyə çalışarkən, digər tərəfdən də bu qeyri-adi hal haqqında məlumat əldə etmək istəyirdi. O Peyğəmbərimizi (s.ə.s) əmizadəsi Vərəqə bin Novfəlin yanına apardı.

Həqiqətən Həzrət Xədicə (r.anha) bu incə məqamda ən doğru yolu seçmişdir. Hər şeydən əvvəl hadisəni gizlətməmiş, özünü və ərini çaşqınlıq və qorxu içində qoymamışdı. Məsləhətləşəcəyi insanı da çox yaxşı seçmişdi. Elə bir insan idi ki, həm onları sakitləşdirəcək, həm də səmimi

şəkildə onlara kömək edə biləcəkdi. Çünki Vərəqə, Yəhudilik və Xristianlıq haqqında geniş məlumatı olan, Tövrat və İncili çox yaxşı bilən biri idi. Hətta bütələrə nifrət etdiyi üçün haqq dini axtarmaq məqsədilə Suriyaya getmişdi. Oxuyub-yazmağı bilirdi. Müqəddəs kitabı çox araşdırmış və onu ibranicə hərflərlə ərəb dilinə tərcümə etmişdi.

Gözləri görməyən Qoca Vərəqə Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) başından keçənləri dinlədikdən sonra belə dedi:

“Sən bu ümmətin Peyğəmbəri olacaqsan. Sənə görünən, Allahın Musaya endirdiyi Cəbraildir. Sənə (qövmün) yalançı deyəcəklər, əziyyət verəcəklər, Səni yurdundan çıxaracaqlar. Kaş ki dəvət günlərində gənc olaydım. Kaş ki qəbilənin Səni yurdundan çıxaracağı günlər həyatda olaydım.”

Vərəqənin bu sözlərini eşidən Muhəmməd (s.ə.s):

“Onlar mənə doğulub böyüdüyüm bu yurdundan çıxaracaqlarmı?”-deyə soruşduqda o belə cavab verdi:

“Bəli. Çünki Sənin gətirdiyini gətirən hər kəs, həmin düşmənciliyə məruz qalmışdır. Əgər o günlərə çatsam, Sənə mütləq kömək edəram.”

Vərəqə bu təcrübələri keçmiş peyğəmbərlərin həyatından öyrənmişdi. Həzrət Muhəmmədə onları xəbər verirdi. O zaman çox yaşlı olan, hətta gözləri görməyən qocanın dedikləri doğru idi.

Vərəqənin bu sözləri Həzrət Muhəmmədi (s.ə.s) sakitləşdirdi. Bu dəfə eyni hadisənin təkrarlanmasını və Ona gələn mələyin yenidən gəlməsini istəyirdi. Bu ümidlə tez-tez Cəbrailə qarşılaşmaq üçün Hira mağarasına gedir və onun gəlməsini gözləyirdi.

Bu ilk vəhy hadisəsindən qısa müddət sonra Vərəqə bin Novfəl vəfat etdi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Həzrət Muəmməd (s.ə.s) peyğəmbərlikdən əvvəl necə inzivaya çəkilər və hansı din üzrə ibadət edərdi?
2. Həzrət Muəmmədə (s.ə.s) ilk vəhy harada və necə gəldi?
3. Vəhy olunan ilk ayələr hansı surənin hansı ayələridir?
4. Vərəbə bin Növfəl Həzrət Muəmmədə (s.ə.s) necə təsəlli verdi?

BEŞİNCİ FƏSİL

İSLAMA DƏVƏT VƏ İLK MÜSƏLMANLAR

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- İslama dəvət əmri və ilk müsəlmanlar
- Həzrət Əlinin (r.a) İslamı qəbul etməsi
- Həzrət Əbu Bəkrin (r.a) müsəlman olması
- İslamın aşkar təbliğ edilməsi
- İlk müsəlmanların zülm-işgəncəyə məruz qalması
- Müşrik (bütperəst)lərin başçıları

1. İslama dəvət əmri və ilk müsəlmanlar

Vəhyin gəlməsi bir müddət kəsildi. Tarixdə vəhyin kəsildiyi bu dövrə “Fətrəti-Vəhy” adı verilmişdir. Vəhyin kəsilməsi Həzrət Muhammədi çox kədərləndirmişdi. Ancaq bir müddət sonra, Hira mağarasından evə gələrkən yolda başı üstündən bir səs eşitdi. Başını qaldırıb göyə baxanda Ona ilk vəhy gətirən mələyi gördü. Qorxu və həyəcan içində evə gəlib yatağına girdi və üstünü örtürdü. Elə bu zaman Cəbrail (ə) gəldi və Həzrət Muhammədə (s.ə.s) ikinci vəhyi gətirdi. Həmin ayələr “Müddəssir” surəsinin ilk ayələri idi:

يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَتَيَّابِكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾

“Ey bürünüb sarınan (Peyğəmbər)! Qalx (qövmünü Allahın əzabı ilə) qorxut! Öz Rəbbini uca tut! Libasını (paltarını) təmizlə! (Əzaba səbəb olacaq) pis şeylərdən uzaqlaş!”¹

İkinci vəhyin gəlməsi və bu ayələrin enməsi ilə Həzrət Muhammədə (s.ə.s) rəsulluq vəzifəsi verildi. Bununla da insanları haqq din olan İslama dəvət vəzifəsi başlandı. Vaxt itirmədən Allah Rəsulu (s.ə.s) Allahdan aldığı əmrləri etibar etdiyi dost, qohum və yaxınlarına təbliğ etməyə başladı.

Həzrət Peyğəmbər ilk olaraq həyat yoldaşı Həzrət Xədicəni (r.anha) İslama dəvət etdi. Nazil olan ayələri ona oxudu və:

“-İndi mənə kim inanar?”-dedikdə Həzrət Xədicə (r.anha) anamız belə cavab verdi:

“-Sənə heç kim inanmasa da, mən inanaram.”

Bununla da Həzrət Muhammədin (s.ə.s) sadıq həyat yoldaşı Xədicə (r.anha) anamız Onun peyğəmbərliyini təsdiq etmə şərəfinə nail olan ilk qadın müsəlman oldu. Xədicədən sonra da ilk iman edən, Rəsulullahın (s.ə.s) azadlı köləsi Zeyd olmuşdur.

Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) dəvəti hələlik gizli şəkildə davam edirdi.

¹ Müddəssir, 74/1-5.

2. Həzrət Əlinin (r.a) İslamı qəbul etməsi

Əbu Talibin ailəsi çox böyük olduğundan, oğlu Əlini Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) öz himayəsinə götürmüşdü. O zaman Əli beş yaşında idi. Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) peyğəmbərlik verilib, insanlar haqq dinə dəvət etməyə başladığı zaman, Əli onun evində yaşayırdı. Artıq Həzrət Xədicə (r.anha) Müsəlman olmuş, əri ilə bərabər ibadət edirdilər.

Bir gün Əli ibn Əbi Talib, Rəsulullah (s.ə.s) ilə Xədicə (r.anha) anamızı namaz qılarkən gördü. Heyranlıqla onları seyr edib, namaz bitdikdə:

“Bu (etdiyiniz) nədir?”-deyə soruşdu.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s):

“Ey Əli! Bu Allahın seçdiyi, bəyəndiyi dindir. Mən səni bir olan Allaha iman gətirməyə dəvət edir, insana nə faydası, nə də zərəri toxunmayan Lat və Üzzaya tapınmaqdan (səni) çəkindirirəm.”-dedi.

Əli, bu təklif qarşısında bir an dayandı. Sonra belə dedi:

“Bu, mənim indiyə qədər görmədiyim, eşitmədiyim bir şeydir. Atam Əbu Taliblə məsləhətləşmədən bir şey deyə bilmərəm.”

Lakin, Rəsulullah (s.ə.s) hələ peyğəmbərliyini açıqca elan etmə əmrini almamışdı. Bu səbəblə Əli ibn Əbi Talibə belə tənbeh etdi:

“Ey Əli! Əgər söylədiklərimi etsən et. Yox əgər etmək istəməsən, gördüyünü və eşitdiyini gizli saxla. Heç kimə bir şey söyləmə!”

Əli bu xəbərdarlıq üzərinə sirrini mühafizə edəcəyinə söz verdi. O gecəni düşünərək keçirdi. Şəfəq işıqları ilə birlikdə könlündə də hidayət qığılcımları alovlanmışdı. Rəsulullahın (s.ə.s) hüzuruna çıxaraq:

“Allah, məni yaradarkən atam Əbu Talibdən soruşmadı ki, mən də Ona ibadət etmək üçün gedib onunla məsləhətləşim”-dedi və müsəlman oldu.

Bununla da ilk müsəlman olmuş uşaq şərəfini əldə etdi. Həzrət Əlinin (r.a) o əsnada on yaşı var idi.

3. Həzrət Əbu Bəkirin (r.a) müsəlman olması

Həzrət Əbu Bəkir (r.a) Həzrət Muhammədin (s.ə.s) ən sadıq dostu idi. Əbu Bəkirin (r.a) Məkkədə etibar və şərəfi böyük idi. Eyni zamanda o zəngin bir tacir idi. Həzrət Muhammədi axtaran Onu Əbu Bəkirin (r.a) dükanında tapırdı. Aralarındakı bu səmimiyyətə görə, Həzrət Muhamməd (s.ə.s) ailədən kənar adamlardan ilk öncə Əbu Bəkiri (r.a) İslama dəvət etməliydı.

Ancaq Rəsulullah (s.ə.s) hələ açıq dəvətə başlamamışdı. Lakin yenə də peyğəmbərlik iddiası qulaqdan qulağa yayılmış və Qureyşin qabaqcılları tərəfindən duyulmuşdu.

Əbu Bəkir, Yəmən səyahətindən təzə dönmüşdü. Başda Əbu Cəhl, Üqbə bin Əbi Mu-ayt və bəzi Qureyş ağsaqqalları ona “*xoş gəldin*”-demək üçün evinə getdilər.

Əbu Bəkir onlardan:

“-*Mən Məkkədə yoxkən nələr başverdi? Mühüm bir xəbər varmı?*”-deyə soruşduqda belə dedilər:

“-*Ey Əbu Bəkr! Bir məsələ var! Əbu Talibin yetimi Muhamməd, peyğəmbərlik iddiasına cəhd etdi. Biz də sən Yəməndən qayıdana kimi gözləməyi münasib gördük. Artıq, sən o dostuna get, nə edəcəksənsə et!*”

Əbu Bəkir, dərhal Rəsulullahın (s.ə.s) evinə getdi və Ondan soruşdu:

“-*Ya Əbəl-Qasım (Ey Qasımın atası)! Peyğəmbərlik iddiasında olduğun, qövmündən ayrıldığın və atalarının dinini pisləyib, inkar etdiyin doğrudur?*”

Allah Rəsulu (s.ə.s) kiçik yaşlarından bəri birlikdə olduqları Əbu Bəkirin bu sözlərinə əvvəl təbəssüm etdi, sonra belə buyurdu:

“-*Ya Əba Bəkr (Ey Əbu Bəkir)! Mən sənə və bütün insanlara göndərilmiş Allahın Rəsuluyam. İnsanları bir tək olan Allaha dəvət edirəm. Sən də şahadət gətir (şahidlik et)!*”

Əbu Bəkirin ağıl və könül aləmində bir anda şimşəklər çaxdı. Bu sözləri, kiçik yaşından bəri çox yaxşı tanıdığı, onu canı könüldən sevən və sayan o ana qədər mübarək dodaq-

larından həqiqətdən başqa tək bir söz eşitmədiyi Muəmmədül-Əmindən (s.ə.s) eşidirdi. Heç bir tərəddüd əlaməti göstərmədən dərhal kəliməyi-şəhadət gətirərək müsəlman oldu. Bununla da o böyük kişilərdən ilk iman gətirmək şərəfinə nail olmuşdur.

Həzrət Əbu Bəkirin İslamı qəbul etməsi ilə Rəsulullah (s.ə.s) özünə böyük bir dəstək əldə etdi. Onun köməyi ilə bəzi əhəmiyyətli şəxslər müsəlman oldular. Çünki Əbu Bəkirin onları yanlış yola aparmayacağından əmin idilər. Osman ibn Əffan (r.a) Abdurrahman ibn Əvf (r.a) Talha ibn Ubeydullah (r.a) Səd ibn Əbi Vəqqas (r.a) Zübeyr ibn Əvvam (r.a) hamısı onun təklif və təbliği ilə İslamı qəbul etdilər.

4. İslamın aşkar təbliğ edilməsi

İlk müsəlmanlar Qureyşlilərin İslama qarşı düşmənçiliklərini bildikləri üçün, dinlərini gizli saxlayırdılar. Bu vəziyyət üç il davam etdi. Artıq İslama açıqdan dəvət etməyin vaxtı gəlib çatmışdı. Bu mənada ayeyi-kərimələr Vəhy olundu:

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ﴿٢١٤﴾ وَخَفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢١٥﴾
فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢١٦﴾

“Və ən yaxın qohumlarını qorxut!”

“Sənə tabe olan möminləri qanadın altına al!”

“Əgər (yaxın qohumların, əsirətin) sənə qarşı çıxsalar, onlara belə de: “Şübhəsiz ki, mən sizin əməllərinizdən uzağam!”²

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾

“(Ya Rəsulum!) Sənə əmr olunanı (Quranı) açıq-aşkar təbliğ et və müşriklərdən üz döndər!”³

Rəsulullah (s.ə.s) Vəhyin bu əmrinə əməl edərək, Əbdülmüttəlib ailəsinə, əmiləri Əbu Talib, Abbas, Həmzə, Əbu Ləhəb də daxil olmaqla evində ziyafət verdi. Yeməkdən sonra söhbət başladı. Vaxt gəlincə Həzrət Muəmməd (s.ə.s) Allahdan aldığı əmri qohumlarına çatdırdı və onları Haqq Dinə -İslama dəvət etdi. ACI-

² Şuəra, 26/214-16.

³ Hicr, 15/94.

dil adam olan əmisi Əbu Ləhəb tez ortaya atıldı və Onun sözünü kəsərək camaatı dağıtdı. Beləliklə, elə ilk dəvətindən əmisi Əbu Ləhəb Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) qarşısına çıxdı.

Bir müddətdən sonra, Allah Rəsulu (s.ə.s) Səfa təpəsinə çıxaraq belə səsləndi:

“-Ey Qureyş xalqı!”

Onun səsinə eşidənlər oraya gəldilər və ətrafında toplandılar. Həzrət Muəmməd (s.ə.s) onlardan belə soruşdu:

“-Sizə bu təpənin arxasında bir düşmən ordusunun olduğunu xəbər versəm, mənə inanarsınız mı?”

Onlar isə dedilər:

“-Bəli, inanırıq, çünki sənəin yalan söylədiyinə heç şahid olmamışıq.”

Həzrət Muəmməd (s.ə.s) onlara belə dedi:

“-O halda sizi xəbərdar edirəm. Siz əgər Allaha inanmazsanız, böyük bir əzab-əziyyətə düşərsiniz. (dedikdən və qəbilə adlarını ayrı-ayrı söylədikdən sonra:) xəbəriniz olsun ki, Allah mənə yaxın olan qəbiləmi qəflət yuxusundan ayılmağı əmr edir. Mən sizin üçün nə dünya malı saxlamağa, nə də axirətdə alacağınız nəsibi hazırlamağa sahib deyiləm. Bunlar sizin bir sözünüə bağlıdır. O da “La ilahə illallah” (Allahdan başqa Allah yoxdur) deməyinizdir.”

Dinləyənlər arasında olan Əbu Ləhəb o saat ayağa qalxaraq dedi:

“-Günümüzü zəhər etdin. Bizi buraya bunun üçün mü topladın?”

Bunun üçün həmin yığıncaq da bir nəticə vermədi.

5. İlk müsəlmanların zülm-işgəncəyə məruz qalmaları

Müşriklər ilk müsəlmanlardan kimsəsiz olanları, onlara arxa çıxacaq güclü dayağı olmayanları daim nəzarətdə saxlamışdılar. Həzrət Əbu Bəkir (r.a) və Həzrət Osman (r.a) kimi böyük və zəngin şəxslərə bir şey demirdilər, ancaq zəif gördükləri kasıblara, yoxsullara əzab-əziyyət verirdilər. Onları ac, susuz saxlayır, döyür, qızgın qumların üstündə yatdırıb işgəncə verirdilər. Möminlərdən ən çox zülm və əziyyətə düşər olanlar bunlardır:

- **Biləli Həbəşi:** Həbəşli bir zəncidir. Ümeyyə ibn Xələfin köləsi idi. Ümeyyə İslamın ən böyük düşmənlərindən biri olduğundan, köləsi müsəlman olduğu üçün ona ağlasığmaz əziyyətlər verirdi. Onu qızgın qumların üstünə uzadıb, sinəsinin üstünə isti daşlar qoyur, saatlarla günəşin altında saxlayırdı. Bilal, iman verədiyi qüvvətlə bunlara dözüür, “Əhəd,

əhəd” (Allah birdir! Allah birdir!) -deyirdi. Nəhayət, Həzrət Əbu Bəkir (r.a) onu satın alaraq azad etdi.

- **Əmmar bin Yasir:** İlk Müsəlman olanlardandır. Qureys onun kimi hamisi olmayan acizlərə, insanlıqdan kənar hər cür əziyyət verməkdən çəkinməyəcək qədər vəhşiləşmişdi. Əmmarı qumun üstünə uzadar, özündən keçincəyə qədər döyərtilər. Əmmarın atası Yasir, anası Sümeyyə də eyni əziyyətlərə məruz qalırdılar.

- **Süheyb Rumi:** Rumi deyilsə də, əslən İranlıdır. Bizanslılara əsir düşüb orada böyüdüyündən ona Rumi deyilmişdir. Kələ olaraq Ərəbistana satılmışdı. Rəsulullahın (s.ə.s) İslama dəvətini eşidən kimi müsəlman oldu. Müşriklər ona da çox işgəncələr verdilər.

- **Həbbab bin Ərət:** Təmmim qəbiləsindəndir. Müsəlmanların sayı yeddi ikən müsəlman oldu. İşgəncəyə məruz qaldı. Özü dəmirçi olan Həbbabı bir dəfə qızgın kömürün üstünə uzatdılar, bədəni yara oldu. Aradan illər keçdikdən sonra, Həbbab həmin hadisəni Həzrət Ömərə (r.a) söyləyərək kürəyini göstərdi. Yanıq yerlərinin izi hələ də dururdu.

- **Əbu Fugeyhə:** Səfvan İbn Ümeyyənin kələsi idi. Səfvan ona işgəncə verər, İslamdan çıxması üçün zorakılıq göstərirdi. Ancaq o bütün bunlara dözdü və dinində səbir göstərdi.

Bunlardan başqa Lübeynə, Nəhdiyyə, Zinnirə, Ümmü Abis adındakı xidmətçi qadınlar da müsəlman olduqlarına görə əzab və əziyyətlərə düşmüşdülər. Həzrət Əbu Bəkir (r.a) bu dördünü də satın alaraq azad etmişdir.

6. Müşriklərin (büt-pərəst) başçıları

Müşriklər Həzrət Osman (r.a) kimi müsəlmanların öndə gedənlərinə belə əllərindən gələn əziyyəti verməkdən çəkinmirdilər. Hətta İslamın böyük peyğəmbərinə belə hər fürsətdə əl və dil uzatmaq cürəti göstərirdilər. Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) ən çox düşməngilik edən müşriklər bunlardır:

- **Əbu Ləhəb:** Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) əmisidir. İslamın ən böyük düşmənidir. Arvadı Ümmü Cəmil isə Əbu Süfyanın bacısıdır. Əri kimi o da əli və dili ilə Peyğəmbərə əziyyət verənlərdəndir. Bu ikisi haqqında Təbbət surəsi enmişdir.

• **Əbu Cəhl:** Bu da müsəlmanların ən böyük düşmənlərindən idi. Müsəlmanlar onun əlindən və dilindən nələr çəkmədilər. İslama düşmənçilik edənlərin çoxu Ümeyyə oğulları (nəsli) idi. Çünki qədimdən Əməvi və Həşimi rəqabəti vardı. Əbu Cəhl isə Mahzun qəbiləsindəndir. Onlar da rəislik iddiasında idi.

• **As bin Vail:** Allah Rəsulunun (s.ə.s) oğlu Qasım vəfat etdiyi zaman, Muhəmmədin (s.ə.s) soyu kəsildi, deyərək lağ etmişdir. Sözsüz ki, övlad ağrısı ilə ürəyi sızlayan bir ataya təsəlli vermək əvəzinə, onu belə incitmək insanlıqdan kənar bir hərəkətdir.

• **Vəlid bin Muğirə, Ümeyyə İbn Xələf, Əbu Süfyan** və s.

Qureyşin ağsaqqaları Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Allahın Elçisi olduğunu bilirdilər. Ancaq həsəd apardıqları üçün Ona qarşı çıxırdılar. Onu Əbu Cəhlin bu sözlərindən hiss etmək olar:

Bir dəfə Ahnəs Əbu Cəhldən İslam haqqındakı fikrini soruşdu. O da belə cavab verdi:

“-Bizimlə Həşimilər arasında qədimdən bəri rəqabət vardır. Şərəfi bölüşə bilmirik. Onlar ziyafət verərsə, biz də verərik, onlar comərdlik göstərərsə, biz də göstəririk. Bir sözlə, onlardan geri qalmırıq. Belə bir bərabər səviyyədə gedərkən, indi onlardan biri özünə göydən Vəhy gəldiyini xəbər verir. Biz indi nə edək? Vallahi biz onların Peyğəmbərinə inanmırıq!...

XRONOLOGİYA

610-cu il:

- Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) risalət (peyğəmbərlik) verildi.
- Həzrət Xədicə, Həzrət Əli və Həzrət Əbu Bəkr İslamı qəbul etdi.
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) qızı Həzrət Fatimə dünyaya gəldi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. İslama dəvət əmri hansı surənin hansı ayələri ilə başlamışdır?
2. İslam dəvətini qəbul edən ilk Müsəlmanlar kimlərdir?
3. Həzrət Əli (r.a) necə müsəlman olmuşdur?
4. Həzrət Əbu Bəkr (r.a) İslamı necə qəbul etmişdir?
5. İslamın aşkar təbliğ edilməsini necə izah edə bilərsiniz?
6. Zülm və işgəncələrə məruz qalan ilk müsəlmanlar kimlərdir?
7. Müşriklərin başçıları kimlərdir?

ALTINCI FƏSİL

İSLAMA DƏVƏTİN GENİŞLƏNMƏSİ

عليه
صلى الله
عليه وآله

1. Fəzilət yarışına dəvət

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) gözəl əxlaqı tamamlamaq üçün göndərilmişdir. Qurani-Kərim onun ən yüksək əxlaq sahibi olduğunu xəbər verir:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

“Şübhəsiz ki, sən böyük bir əxlaq üzərindəsan!”¹

Şerqşünaslardan Villiam Muir “Muhəmmədin Həyatı” adlı əsərində yazır:

“Həzrət Muhəmməd haqqındakı bütün dediklərimiz bir nöqtə üzərində toplanır. O da Onun soy kökünün aliliyi, əxlaqının təmizliyidir. Bunlar elə fəzilətlərdir ki, o zamanın Məkkəliləri arasında çox nadir idi.”

Doğrudan da Qureyş o zaman bir çox günahlara batmışdı. İçki, qumar, zina, sələm, qan davaları baş alıb gedirdi. İctimai xəstəliklər ərəblərin tənəlini dağıdırdı. Müqəddəs saydıqları Kəbənin ətrafında - Hərəmdə belə zövq və səfa aləmi qurur, içki və qumar məclisləri təşkil edirdilər. Qureyşin ağsaqqalları üz qızardan davranışlardan çəkinmirdilər.

Haşimilərin başçılarından sayılan Əbu Ləhəb Kəbədə çoxdan bəri mühafizə edilən qızıldan düzəldilmiş bir maral heykəlini oğurlamış və satıb yemişdi. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) bunlara qarşı fəzilət mücadiləsinə başladı. İslam bu cür pisləklərin hamısının qarşısını kəsirdi. Onun üçün Qureyşlilər başlanğıcdan İslama qarşı çıxdılar. Qurani-Kərim ayələri nazil olaraq onların bu davranışlarını pislədi, onları şiddətlə qınadı. Onlar da düşmənçiliklərini artırdılar.

2.Qureyşin Əbu Talibə şikayətləri

Qureyşin ağsaqqalları yaranmış vəziyyətdən şikayət etmək üçün, Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) əmisi Əbu Talibin yanına gələrək belə dedilər:

“-Qardaşının oğlu bizim bütələrimizi pisləyir, atalarımızın da, babalarımızın da qəflətdə olduğunu deyir. Ya Onu bu işdən çəkindir, ya da öz himayəndən çıxart!”

¹ Qələm, 68/4.

Əbu Talib onları mülayim sözlərlə başından elədi. Aradan bir müddət keçincə, yenə Əbu Talibin yanına gəlib dedilər:

“-Biz artıq daha bunlara dözə bilmirik, nə olur olsun, əgər sən Onu himayəndən çıxartmasan, səni də tanımarıq.”

Əbu Talib işin bu qədər çətin bir hal aldığını görüncə, Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s):

“-Xalqın belə istəyir”-deyərək olanları söyləmiş və açıq-aydın səni himayə etməyəcəyəm deməsə də, sözünün ahəngindən elə bir şey anlaşılmışdı.

Bu sözlər Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) yaralı qəlbinə bərk toxunmuş, gözləri dolmuşdu və dilindən bu sözlər töküldü:

“-Mən, Haqq Dini təbliğ etməklə vəzifəli Allahın elçisiyəm; özümdən bir şey uydurmam. Bir əlimə günəşi, o biri əlimə də ayı versələr, yenə də bu vəzifəmdən əl çəkmərəm.”

Əbu Talib onu övladlarından çox sevirdi. Onun inciməsinə heç dözə bilməzdi. Bu hala üzüldü və özünü toplayaraq:

“-Sən işində ol, oğlum, mən sağ olduqca onlar Sənə toxuna bilməzlər”-deyə təminat verdi.

3. İlahi vəzifədə təbliğə davam

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) ilahi vəzifəsində təbliğə davam edir, müsəlman olanlar da gündən-günə artırdı. Peyğəmbərliyinin altıncı ilində idi. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) bir gün Səfa təpəsində oturarkən, Əbu Cəhl oradan keçirdi. Səbəbsiz yerə Rəsulullah (s.ə.s) söydü. Ədəb və tərbiyyədən kənar bu cür səviyyəsiz hərəkətlərdən uzaq olan Allah Rəsulu (s.ə.s) ona cavab verməyi belə lazım bilmədi. Bu hadisəni bir qadın gördü. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) əmisi Həməzə o gün ova çıxmışdı. Döndüyü zaman cahiliyyə adəti üzrə oxunu, yayını çiyindənən çıxartmadan Kəbəni təvaf etməyə getdi. Qadın o günkü hadisəni Həməzəyə danışdı. Həməzə hələ Müsəlman olmamışdı. Ancaq qardaşı oğluna açıqca küfr edilməsinə çox qəzəbləndi və Qureyşin məclisinə gedərək Əbu Cəhlə:

“-Mənim qardaşımın oğlunu söyüb, Onu incidən sənsənmi?”-deyərək yayı ilə başına vurdu. Oradakılar Qureyşin ağsaqqalı Əbu Cəhlə belə rəftar edən Həməzəyə hücum çəkmək istədilər. Ancaq belə bir işin sonunun haraya varacağını çox yaxşı bilən Əbu Cəhl:

“-Toxunmayın, Həməzənin haqqı var. Çünki mən qardaşının oğlu haqqında pis sözlər söylədim”-dedi. Həməzə getdikdən sonra öz adamlarına dönərək:

“-Aman, ona ilişməyin, acığa düşər, gedib müsəlman olar, onunla da müsəlmanların gücü artar”-dedi. Çünki Həmzə dəyərli, igid bir adam idi, ölümdən belə qorxmazdı. Ancaq Həmzə bu hadisədən sonra İslam dinini qəbul etdi və qardaşı oğlunun tərəfinə keçdi.

5. Həzrət Ömər (r.a) müsəlman olması

Həzrət Həmzənin (r.a) müsəlman olmasından bir neçə gün keçmişdi. Qureyşlilər “Darün-Nədvə” adlandırdıqları təşkilatlarında bir yığıncaq təşkil edərək vəziyyəti gözdən keçirdilər. Həzrət Həmzənin (r.a) müsəlman olması onları təlaşa salmışdı. Möminlər gündən-günə qüvvətlənirdi. Uzun söhbətlərdən sonra, Əbu Cəhlin təklifi üzrə Həzrət Muhammədi (s.ə.s) öldürmək qərarına gəldilər. Bu qorxunc qərarı kim yerinə yetirəcəkdi? Bunu aralarında cəsur olan Ömərə həvalə etdilər.

“-Haydi Xəttaboğlu, görək nə edəcəksən!?”-dedilər.

Ömər o zaman 33 yaşında idi. Ailəsi İslam haqqında fikir sahibi idi. Yeznəsi Səid, bacısı Fatma Müsəlman olmuşdular. Ömər bunlardan xəbəri yox idi. Qılıncına qurşanıb, Kəbəni dolandıqdan sonra Səfa təpəsinə yollandı. Müsəlmanlar “Darül-Ərqam” da (Ərqamın evi) toplanmışdılar. Oraya gedib Həzrət Muhammədi (s.ə.s) öldürəcəkdi.

Yolda Nueym ibn Abdullahla rastlaşdı. Nueym baxdı ki, qılıncını qurşanan Ömər qəzəbli bir halda gedir.

“-Xeyir ola, Xəttaboğlu, haraya belə?”-deyə soruşdu.

Ömər belə cavab verdi:

“-Ərəblərin arasına düşmənçilik salan Muhammədi (s.ə.s) öldürməyə gedirəm.”

Nueym dedi:

“-Vallah, çətin bir işə girişmisən, Muhammədin (s.ə.s) qohum-əqrəbası onun ətrafında pərvanə kimi dolaşır. Ona yol tapmaq çətinidir. Tutaq ki, bir yol tapıb bu işi gördün. Elə bilirsən ki, Əbdülmənaf oğulları səni əli-qolu açıq yer üzündə azad gəzməyə qoyarlar?”

Ömər bu sözlərdən pərt oldu:

“-Yoxsa, sən də Muhammədin tərəfindəsan?”-deyə qəzəbləndi.

Nueym dedi:

“-Ey Ömər! Sən məndən əl çək, əvvəlcə öz ailənə bax, amin oğlu Səid, yeznən və bacın Fatma müsəlman oldular.”

Ömər buna heç inanmaq istəmədi, ancaq ürəyinə şübhə düşdü. Bacısının evinə gedərək qapını döydü və içəri daxil oldu. İçəridəkilər təlaşa düşdülər. Ömərin İslama düşməni olduğunu yaxşı bilirdilər. Ömər soruşdu:

“-Oxuduğunuz nə idi?”

Yeznəsi dedi:

“-Bir şey yoxdur.”

Ömər hiddətləndi və yeznəsinin yaxasından tutub yerə çırpdı. Araya bacısı girdi. Ömər onu da vurdu. Canı ağrıyan Fatma qardaşı Ömərə belə dedi:

“-Allahdan qorx, bir qadına qarşı elədiklərinə bax. Mən və ərim müsəlman olduq, başımızı kəssən də, bu yoldan dönmərik.”

Yaşanan mənzərə təsirli idi. Ömər etdiyinə peşman oldu. Ürəyində bəzi hisslər baş qaldırdı. Ruhunun dərinliklərində bəzi şeylərin çalxalandığını hiss etdi.

“-O oxuduğunuz şeyi bir də mənə verin.”-dedi:

Bacısı Qurandan cümlələri ona uzatdı. Ömər oxumağa başladı:

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

“Göylərdə və yerdə nə varsa, hamısı Allahı təsdiq edər. Əziz və hakim olan odur. Göylərin və yerlərin hakimiyyəti Onundur. Dirildib yaşıdan, öldürən Odur. O, hər şeyə qadirdir.”²

Ömər bu ayələri dinlədi və dərin bir düşüncəyə daldı. Qurani-Kərimin yüksək ahəngi, mənasının ucalığı onu sarmışdı. Allah kəlamının təsiri ruhuna işləmişdi. Bütperəst Ömər yerinə, ortaya mömin bir Ömər çıxırdı. Bacısından soruşdu:

“-Bütün göylərin və yerlərin hökmdarlığı, mədəniyyəti sizin inandığınız Allahındır-mı?”

Bacısı tərəddüdsüz cavab verdi:

“-Bəli, ona heç şübhə yoxdur.”

Ömər utanaraq söylədi:

“-Bizim inandığımız bütələrin isə, nə yazıq ki, heç bir şeyi yoxdur!”

² Hədid, 57/1-2.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) belə dua etmişdi:

“Ya Rəbb! Bu dini iki Ömərdən biri ilə qüvvətləndir.”

İki Ömərdən birincisi Xəttab oğlu Ömər, ikincisi isə Əbu Cəhl (Amr İbn Hişam) idi. Duası da məhz Həzrət Ömərə (r.a) nəsib olmuşdu. Ömər buna çox sevindi və *“məni Peyğəmbərin yanına aparın”*-dedi.

O zaman müsəlmanlar Səfa təpəsinin ətəyində, müsəlmanlardan Ərəqamın evində toplanmışdılar. Öməri oraya apardılar. Gözətçi Ömər silaha qurşanmış bir halda gəldiyini görünə, içəri xəbər verdi. İçəridəkilər Ömər adını eşitdikdə təlaşa düşdülər. Yalnız Həzrət Hənzə (r.a) heç tövrünü pozmadı:

“Qorxacaq nə var? Əgər yaxşılıq üçün gəlmişsə, xoş gəlib, səfa gətirib. Yox əgər deyilsə, onda gələcəyi varsa, görəcəyi də var”-dedi.

Ömər içəri girən kimi, qohumlardan biri sağından, o biri də solundan tutaraq, Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) hüsuruna gətirdilər. Rəsulullah (s.ə.s): ***“Onu sərbəst buraxın”***-dedi. Çünki Ömər halı Ona məlum idi.

Ömər Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) önündə diz çökdü. Allah Rəsulu (s.ə.s) mübarək əliylə Ömər çiyindən tutdu və: ***“İmana gəl, Ömər!”***-dedi. O da səmimi bir qəlblə kəlməyi-şəhadətini söyləyib İslamı qəbul etdi. Orada olanlar buna çox sevindilər və hamısı yüksək səslə ***“Allahu Əkbər”***-deyərək, Ömər İslamı qəbul etməsini elan etdilər. Səfa təpəsindən yüksələn ***“Allahu Əkbər”*** sədası, Məkkə üfüqlərində dalğalana-dalğalana ətrafa yayıldı. Ömər:

“Hamımız birlikdə neçə nəfərlik?”-deyə soruşdu.

“Səninlə qırx nəfər olduq”-dedilər.

“Elə isə niyə dururuq, gəlin Kəbəyə gedək”-dedi.

5. Kəbədə açıqdan ibadət edilməsi

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qabaqda, sağında Ömər (r.a), solunda Hənzə (r.a) və digər hörmətli yaxınları hamısı birlikdə Kəbəyə yollandılar. ***“Darün-Nədvə”***də toplanmış müşriklər Ömər (r.a) geriye qayıdacağını gözləyirdilər. Qarşıdan gələnəri gördükdə:

“-*Ömər hamısını toplayaraq gətirir*”-dedilər. Əbu Cəhl cinfikirli bir adam olduğundan bu işdən şübhələndi:

“-*Mənim bu gəlişdən heç xoşum gəlmir*”-dedi və az sonra hər şey məlum oldu və Həzrət Ömər (r.a) müsəlman olduğu hər tərəfə yayıldı. Müşriklərin arasında böyük bir çaşqınlıq yarandı. Müsəlmanlar Hərəmi-Şərifdə səf-səf olub açıq namaz qıldılar. Beləcə İslam qüvvət qazandı və özünü açıqdan-açığa tanıtdı.

Həzrət Həmzədən (r.a) üç gün sonra, Həzrət Ömər (r.a) İslamı qəbul etməsi bütpərəstləri təlaşa saldı. Müsəlmanları qorxutmaq üçün, daha sərt davranmağa başladılar. Müsəlmanlar bu hücumdan qurtulmaq üçün, daha qorxusuz bir yer haqqında düşündülər. Həzrət Peyğəmbər Həbəşistana getmələrinə izin verdi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) fəzilətlərə dəvət mübarizəsi nəyi hədəfləyirdi?
2. Qureyşin Əbu Talibə şikayətləri qarşısında Həzrət Muhammədin (s.ə.s) münasibəti necə oldu?
3. Əbu Cəhlin Həzrət Muhammədi (s.ə.s) təhqir etməsinə qarşılıq əmisi Həmzə necə hərəkət etdi?
4. Həzrət Ömər (r.a) müsəlman olması hadisəsi necə oldu?
5. Müsəlmanların Kəbədə açıqdan ibadət etmə cəsarətinə səbəb olan amillər nə idi?

YEDDİNCİ FƏSİL

HƏBƏŞİSTANA HİCRƏT

علي
صلى الله
عليه وآله

1. Həbəşistana hicrət edənlər

Həzrət Muhammədin (s.ə.s) icazə və tövsiyəsi ilə Məkkədən başqa bir yerə hicrət (köç) etmə hazırlıqlarına başlandı. O dövrdə ilk ağla gələn yer, ədalətiylə məşhur olan Həbəş hökmdarı Nəcaşinin ölkəsi oldu.

Birinci dəstə: İlk təşkil olunan köç dəstəsində 11 kişi, 4 qadın olmaqla 15 nəfər vardı. Bunların içində Həzrət Osman və həyat yoldaşı Ruqiyyə (Həzrət Muhammədin qızı), Əbu Huzeyfə və həyat yoldaşı, Zübeyr ibn Əvvam, Abdurrahman ibn Əvf, Abdullah ibn Məsud da var idi. Həmin möminlər, əqidələrini qorumaq məqsədilə yurdlarını, qohum-əqrabalarını tərk edərək Məkkədən Qırmızı dəniz yolu ilə Həbəşistana (Efiopiya) getdilər. Dəstənin rəisi Osman ibn Mazun idi. 15 nəfərlik bir qrup halında besətin (Peyğəmbər seçilməyin) beşinci ili Həbəşistana getdilər. Onlar orada çox yaxşı qarşılandı və sakit bir həyat tərzinə başladılar. Beləliklə ilk hicrət, İslamın zühurunun beşinci ilində (Miladi 615) baş verdi.

İkinci dəstə: Həmin dövrdə ilk hicrət edənlərin Həbəşistanda yaxşı qarşılanıb əmin-amanlıq içərisində olduqları xəbəri gəldiyinə görə, ikinci bir qrup da köçə hazırlaşdı. Bu dəfə dəstədə 13 qadın, 77 kişi olmaqla 90 nəfər vardı. Onlara Həzrət Muhammədin (s.ə.s) əmisi oğlu Cəfər bin Əbi Talib başçılıq edirdi. Bunlarda Həbəşistan nəcaşisi (hökmdarı) tərəfindən çox gözəl qarşılandılar. Orada həyatlarından əmin bir şəkildə dinlərini yaşayırdılar.

2. Nəcaşinin müsəlmanlara yaxşı münasibəti

Müşriklər müsəlmanların Həbəşistanda əmin-amanlıq içində yaşamasına dözə bilmədilər. Onları geri qaytarmaq üçün təşəbbüs göstərdilər. Hədiyyələrlə Həbəş Kralına iki elçi göndərdilər və müsəlmanların onlara təslim edilib geri qaytarılmasını istədilər. Nəcaşi Müsəlmanları çağıraraq, yeni din haqqında məlumat almaq istədi. Müsəlmanların adından Cəfəri Tayyar (r.a) belə danışdı:

"-Ey hökmdar! Biz cahiliyyə qaydaları ilə yaşayan bir qəbilə idik. Bütlərə inanır, leş yeyir, əxlaqsızlıq edir, qohumlarla küsür və qonşuluq haqqına riayət etməzdik. Güclülər zəifləri əzərdi. Biz bu hal içində ikən Allah içimizdən birini Peyğəmbər olaraq göndərdi...

O, bizi Allaha ibadətə çağırır, atalarımızın inandıqları bütləri tərk etməyimizi istəyir. Bizə doğru söyləməyi, əmanəti, qohumluq haqlarına riayət etməyi, qonşularla mehriban yaşamağı, haramdan və qan tökməkdən çəkinməyi tövsiyyə edir. Bizi əxlaqsızlıqdan, yalandan, yetim malı yeməkdən, namuslu qadınlara böhtan atmaqdan çəkindirir: Allaha ibadət etməyə, namaza, oruca, başqalarına yardım etməyə çağırır.

Biz Ona inandıq, onun haqq dəvətinə razı olduq. Onun göstərdiyi tərzdə Allaha ibadət etdik. Haram dediyini haram, halal dediyini halal bildik. Buna görə xalqımız bizə düşmən kəsildi. Bizə işgəncə verməyə başladılar. Bizə zülm etdilər. Dinimizdən döndərməyə çalışdılar.

Biz də onlardan qaçaraq sizin ölkənizə sığındıq. Sizi ədalətli hesab etdiyimiz üçün buraya gəldik. Burada haqsızlığa uğramayacağımızı təmənni edirik..."

Həzrət Cəfərin (r.a) bu sözlərini dinləyən Nəcəşi, Peyğəmbərə gələn ayələri dinləmək istədi. Cəfər (r.a) də Məryəm surəsinin 29–33-cü ayələrini oxudu:

"(Məryəm) ona (İsaya) işarə etdi. Onlar: "Beşikdə olan uşaqla necə danışacaq?" – dedilər. (Körpə dilə gəlib) dedi: "Mən, həqiqətən, Allahın quluyam. O mənə kitab (İncil) verdi, özümü də peyğəmbər etdi. O, harada oluramsa olum, mənə mübarək etdi və mənə diri olduqca namaz qılıb zəkat verməyi tövsiyə buyurdu. O, həmçinin mənə anama qarşı olduqca itaətkar etdi, zülmkar, asi (dikbaş) eləmədi! Doğulduğum gün də, öləcəyim gün də, diriləcəyim gün də (Allahdan) mənə salam olsun!"¹

Bu ayələr onların İncildən öyrəndiklərinə uyğun idi. Onun üçün Nəcəşi dedi:

"-Bunlar İsaya gələn kəlam ilə eyni yerdən qaynayan, eyni nurdan axan işıqlardır..."

Elçilərə ona sığınan müsəlmanları geri qaytarmayacağını bildirdi. Axşam düşdükdə elçilərdən biri olan Amr ibn As yoldaşına: *"Bunları Nəcəsinin gözündən elə salacağam ki"* - deyərək bir hiylə düşündü. *"Onlar İsa haqqında əcaib şeylər söyləyirlər"* - deyərək Nəcəsiyə təsir etmək istədi. Nəcəşi müsəlmanlardan bu məsələni soruşanda, yenə Cəfər (r.a):

¹ Məryəm, 19/29-33.

“-Biz müsəlmanlar deyirik ki, İsa Allahın qulu və Peyğəmbəridir. Müqəddəs ruhdur, Məryəmə verdiyi sözüdür”-dedi.

Bu cavabdan razı qalan Nəcaşi çubuqla yerdə bir xətt çəkdi və: “Bizimlə sizin aranızda bu xətt qədər bir fərq vardır”-dedi. Müsəlmanları əvvəlkindən də daha artıq himayə etməyə başladı. Müsəlmanlar Həbəşistanda yerli xalqla çox yaxşı dolandılar. Bir vaxt müşriklərlə müsəlmanların anlaşıqlarını eşitdilər və tez Məkkəyə qayıtdılar. Ancaq Məkkəyə gəldikdən sonra bu xəbərin doğru olmadığı anlaşıldı. Bu məsələ "Qəranik" hadisəsi kimi tarixə həkk olmuşdur.

XRONOLOGİYA

613-cü il:

- İslam açıqdan təbliğ edilməyə başlandı.

615-ci il:

- Həzrət Həmzə (r.a) İslamı qəbul etdi.
- Həbəşistana ilk hicrət oldu.
- Həzrət Ömər (r.a) İslamı qəbul etdi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. İlk hicrət nə zaman, haraya və kimlər tərəfindən edildi?
2. Müsəlmanlar dinlərini Nəcasiyə necə izah etdilər?
3. Nəcaşinin müsəlmanlara münasibəti necə oldu?
4. Nəcaşi müsəlmanları müşriklərin nümayəndəsinə nə üçün təslim etmədi?

SƏKKİZİNCİ FƏSİL
MÜŞRİKLƏRİN BAYKOT ELANI

عَلَى
صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ
وَسَلَامٌ

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Müsəlmanların mühasirəyə alınması
- Sıxıntılı günlər
- Boykotun ləğv edilməsi
- Hüzn ili

1. Müsəlmanların mühasirəyə alınması

Qureyşin hücumuna və əngəllərinə baxmayaraq, İslam gündən-günə yayılır və güclənirdi. Həzrət Ömər (r.a) və Həzrət Həmzə (r.a) kimi iki böyük qəhrəmanın müsəlman olması Qureyşliləri çox düşündürürdü. Nəhayət, Haşim oğullarına boykot elan edərək, onları təkləməyi qərarlaşdırdılar. Qərara görə:

Haşim oğulları ilə hər cür münasibətləri kəsiləcək,

Qız alıb verilməyəcək,

Alış-veriş edilməyəcək,

Görüşüb danışılmayacaq.

Bu maddələrin yer aldığı sazişi imzalayıb, Kəbənin divarından asdılar. Bununla ona müqəddəslik qazandırmaq istədilər. Bu anlaşmanı Mənsur b. İkrimə yazmışdı.

2. Sıxıntılı günlər

Qureyşlilər bu qərarla Haşim oğullarını ac saxlayaraq öldürmək istəyirdilər. Haşim oğulları üç il boykot altında yaşadılar. Çox sıxıntılı günlər keçirdilər. Gün olurdu ki, müsəlmanlar yeməyə bir şey tapmadıqlarından, ağac yarpaqlarını yemək məcburiyyətində qalırdılar. Səd bin Əbi Vəqqas bir gecə bir dəri parçası tapmış, onu suda islatmış, sonra odda bişirərək yemişdi. Uşaqların aclıqdan fəryadları ətrafa yayılırdı. Ürək yandıran bu hal, bütprəstlərin mərhəmətsiz qəlbinə zərrə qədər də təsir etmirdi.

Zaman keçdikcə bütprəstlər bundan da bir nəticə ala bilməyəcəklərini anlamağa başladılar. Bu insanlıqdan kənar hərəkətdən əl çəkməyi düşünənlər də oldu. Bir dəfə Həzrət Xədicənin (r.anha) qardaşı oğlu Hakim, köləsi ilə ona bir az buğda yollamışdı. Yolda Əbu Cəhl kölə ilə qarşılaşdı. Əbu Cəhl buğdanı kölənin əlindən almaq istədi. Bütprəstlərdən Əbul-Buhteri işə qarışaraq:

“Xəlasına bir az buğda aparan bir insana mane olmaq doğru deyil”-dedi.

Əbu Ləhəb öz qardaş, qohum və əqrəbalarının aclıqdan ölməsini istəyirmiş kimi mühasirə halqasını daha da daraldırdı. Məkkəyə ərzaq gətirən karvanları kənarda qarşılayır

və *“Haşim oğullarına bir şey satmayın, satanda da baha deyən, ala bilməsinlər”*-deyirdi. Bu hal besətin (Peyğəmbərliyin) 7-ci ilindən 10-cu ilinə qədər üç il davam etdi. Ancaq bütprəstlər bundan da bir nəticə əldə edə bilmədilər. İslam dininə trafa yayılmaqda davam etdi. Ukaz, Məcənnə, Zülməcaz kimi məşhur yarmarkalara gələn xalq İslam haqqında bilgi alır və Müsəlman olurdu. Onun üçün Qureyş ağsaqqalları Müsəlmanlarla onları təmasa girməyə qoymur, Quranı dinləməyə mane olurdular.

Bir dəfə Vəlid ibn Muqirenin başçılığı ilə bir yığıncaq keçirərək gələn qəbilələrə Muhammad (s.ə.s) haqqında deyəcəklərini qərarlaşdırmış, bu mövzuda sözbirliyi etmişdilər. O əvəzsiz insana bundan sonra *“Muhammad cadugərdir”*-deyəcəkdilər. Çünki kahin, yalançı, dəli, sehrbaz dedikləri zaman, heç kimi inandıra bilmirdilər. "Söz cadugəri" deyincə, inandıracaqlarını düşündülər.

Dövs qəbiləsinin şairi olan Tufeyl bir dəfə Məkkəyə gəldi. Qureyşlilərin Muhammad (s.ə.s) haqqında ona söyləmədikləri iftira qalmadı. Tufeyl deyir ki:

“Mənə Muhammad haqqında elə qorxunc şeylər söylədilər, o qədər çox şeylər anlatdılar ki, onlara inandım və Muhammedi dinləməməyi qərara aldım. Bir gün Kəbədəydim. Orada Muhammad peyğəmbərərast gəldim. Quran oxuyurdu. Öz-özümə dedim ki: “Mən yaxşını və pisi ayırd edə bilməyəcək bir adam deyiləm. Sözü gözəlini pisindən seçməyə gücü çatan, ağılı başında olan bir insan nə üçün onu dinləməkdən qaçsın. Bir dəfə dinləyəram. Sözləri gözəlsə qəbul edəram deyilsə çıxıb gedəram”-deyə düşündüm. Onu Quran oxuyarkən dinlədim. Xoşuma gəldi. Müsəlman oldum.”

Tufeyl qəbiləsinin yanına qayıtdıqdan sonra, onları da başa saldı və bəziləri müsəlman oldu. Beləcə qəbilələr arasında İslam yayılmağa başladı.

3. Boykotun ləğv edilməsi

Haşim oğulları Məkkə ətrafında Şibi Əbu Talib deyilən vadidə üç il mühasirədə qaldılar. Ancaq ərəblərə görə müqəddəs sayılan “Əşhurul-hurum” (haram aylar) deyilən Məhərrəm, Rəcəb, Zilqədə və Zilhəccə aylarında müsəlmanlara qarşı münasibətləri yumşaldı. Çünki bu aylarda hər cür savaşı, dava, təcavüz qadağan idi. Bəzi adamlar bu mühasirənin aradan götürülməsi üçün səy göstərdilər. Çünki bu zalım hərəkət insanlıq duyğularına toxunmağa başlamışdı. Bunların başında Hişam ibn Amr dururdu. Hişam bir gün Əbdülmüttəlibin nəvəsi Züheyryn yanına gəldi və qəbilə heysiyyətinə toxunaraq belə dedi:

“-Züheyri! Sən yaxşı yeyirsən, gözəl geyinirsən, amma dayılarının halını heç düşünürsənmi? Onlar nələr çəkir bilirsənmi? Əminəm ki, Əbu Cəhlin dayıları haqqında belə bir şeyə qərar verilsəydi, o, buna əsla razı olmazdı.”

Züheyri:

“-Təkbaşına mən nə edə bilərəm?”-deyəndə Hişam:

“-Mən də sənənləyəm, ikinci mən olaram”-dedi.

Züheyri bu fikrini daha bir neçə nəfərə də dedi. Onlar da həmkarlıq etməyə hazır olduqlarını söylədilər. Söz birliyi edən beş adam Kəbəyə gəldi. Züheyri orada toplananlara belə xitab etdi:

“-Ey Məkkəlilər! Hamımız istədiyimiz kimi rahatlıq içində yaşayırıq. Ancaq Haşim oğulları hər şeydən məhrumdur. Onların aclıqdan belə qırılmaları heç rəvadırmı? And olsun ki, zalım anlaşma, bu öldürücü səhifə aradan qaldırılmayınca, mən dayanmayacağam!”

Əbu Cəhl bu işə mane olmaq istəsə də, bunu bacarmadı. Anlaşma ləğv edildi, boykot aradan götürüldü. Haşim oğulları Məkkəyə, evlərinə qayıdıb cəmiyyətə qarışdılar.

4. Hüzn ili

Müsəlmanlar mühasirədən qurtarıb bir az rahat nəfəs aldılar. Boykotun aradan qalxmasından bir neçə ay sonra, Allah Rəsulu (s.ə.s) iki böyük kədərlə üzləşdi:

Həyatda ən böyük hamisi olan əmisi Əbu Talib vəfat etdi.

Ardınca vəfalı və fədakar zövcəsi Həzrət Xədicə (r.anha) vəfat etdi.

Bir neçə gün ara ilə gələn bu iki ölüm Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) çox böyük hüzn verdi. Buna görə həmin ilə “Sənətül-huzn”(Hüzn ili) deyildi.

Əbu Talib öldüyü zaman 80 yaşında idi. Onun ardınca Həzrət Xədicə (r.anha) bu fani dünyadan köçdü. Xədicə sevgisiylə, nəzakətiylə, fədakarlığı, vəfakarlığı ilə Allah Rəsulunun (s.ə.s) ən böyük köməyi, hamisi və təsəlli mənbəyi idi. Həzrət Muhəmmədi (s.ə.s) ilk təsdiq edən, ən sıxıntılı zamanlarda ona təsəlli verən o idi. Ona görə də Rəsulullah (s.ə.s) bu ilk həyat yoldaşını canı-könüldən sevərdi. Həzrət Aişə (r.anha) deyir ki:

“-Həzrət Xədicəni görmədiyim halda, Peyğəbərin digər zövcələrindən çox onu qısqandırdım. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) onu daima xatırlayırdı. Hətta bir gün ondan bəhs etdiyinə görə xoşagəlməz sözlər söyləmişdim. O da mənə belə cavab vermişdi:”

“Allah Təala mənim qəlbimə onun sevgisini qoymuşdur.”

Bir gün Xədicənin bacısı Halə ziyarətə gəlmişdi. İçəri girmək üçün izin istədi. Səsi bacısı Xədicənin səsinə çox bənzədiyindən, Həzrət Peyğəmbər Xədicəni xatırlayaraq onu andı, Aişə:

“-Ölən bir qadını bu qədər xatırlamağın nə mənası var? Allah Təala Sənə daha yaxşı zövcələr verdi”-dedikdə Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Aişəyə bu cavabı vermişdi:

“-Xeyr! Sənin dediyin kimi deyil. Hər kəs mənə inanmadığı vaxt, mənə inanan o idi. Hər kəs büt-pərəst ikən, o, İslamı qəbul etdi. Mənim heç bir köməkçim yox ikən, o, mənə kömək etdi.”

Əbu Talibin və Həzrət Xədicənin (r.anha) ölümündən sonra, Qureyşin əzab və əziyyəti daha da artdı. Bir gün Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) küçədən keçərkən, onu tanımaq istəməyənlərdən biri üstünə torpaq atdı. Allah Rəsulu (s.ə.s) o halda evə girdikdən sonra, Fatma ürəyi sızıldaya-sızıldaya onun üstünü-başını həm təmizləyir, həm də ağlayırdı. Həyatda uşaqlarımızın için-için ağlaması qədər insanı ürəkdən yaralayan bir şey yoxdur. Hələ qızlarımızın ağlamağını görmək nə qədər üzüntülüdür! Məsum balaların gözlərindən axan yaşlar içimizdə bir alov olub, bizi ürəkdən yandırır. Onların hıçqırıqları bizim ciyərlərimizi parçalayır. Az zaman öncə, anasını itirən Fatma babasının bu halına ağlayırdı.

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) bütün atalıq hissləri cuşa gəldi. Ancaq əlindən nə gəlirdi. Hər zamankı kimi bütün qəlbiylə Allahına sığındı və Yalnız Onun köməyinə güvəndi. Ağlayan qızının isti göz yaşlarını mübarək əliylə silərək:

“-Ağlama mənim balam, uca Allah atanı qoruyacaq”-dedi. O anda hamisi olan əmisi Əbu Talibi xatırladı və ağzından bu kəlmələr töküldü:

“-Əbu Talib ölincəyə qədər Qureyşdən mənə heç kim toxuna bilməzdi.”

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Müşriklər müsəlmanlara nə üçün boykot elan etdilər?
2. Həşimoğullarına edilən boykotda hansı sahələri əhatə edirdi?
3. Boykotdan müsəlmanlar necə təsirləndilər?
4. Boykot aradan necə və nə zaman götürüldü?
5. Hüzün ili nədir?

DOQQUZUNCU FƏSİL

HƏZRƏT MUHƏMMƏDİN (S.Ə.S) TAİF SƏFƏRİ

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Taifdə qarşılınması
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Məkkəyə qayıtması
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Qəbilələri İslama dəvət etməsi

1. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Taifdə qarşılanması

İslam tarixinin ən acılı hadisələrindən birisi də Taif səfəridir. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmisi Əbu Talibin ölümündən sonra, Qureyşlilərin çoxlu hücumuna məruz qalmışdır. İlk Müsəlman olanlardan sadıq köləsi Zeydi yanına alaraq Taif xalqını Haqq dinə dəvət etməyə getdi. Taifdə bir çox nüfuzlu rəislər, etibarlı ailələr yaşayırdı. Onlar Müsəlman olsalar, İslamın yayılması asanlaşacaq. Bu ümidlə oraya getdi, ancaq Taiflilər İslam dəvətini qəbul etmədilər, evlərinə gələn bir Allah qonağına qarşı insanlığa sığmayacaq hərəkətlər etdilər. Məlumatsız, elmsiz, cahil insanlar təxribat törədərək Allah Rəsuluna hücum etdilər. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) keçəcəyi yolun hər iki tərəfinə düzülərək Onu daşa basdılar. Atılan daşlardan ayaqları yaralanıb al-qana bulandı. Taqətsiz düşərək bir yerdə oturmaq istədisə də, zorla qaldıraraq daşlamağa davam etdilər. Həqiqətdən xəbərsiz cahillər Allah Rəsulunun (s.ə.s) acılı halına baxaraq Onu lağa qoyur, gülüb əylənirdilər. Köləsi Zeyd isə vücudunu Ona atılan daşlara sipər etməyə çalışırdı. Yol kənarındakı bağa sığınan Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əllərini göyə açaraq Allah Təalaya belə yalvardı:

“Ya Rəbbi! Gücümün zəifliyini və insanlara qarşı çarəsizliyimi Sənə arz edirəm! Sən zəiflərin Rəbbisən. Sən mənim Rəbbimsən. Sən məni kimin əlinə verirsən? Mənə sərt və kobud davranan yad kimsələrəmi? Yoxsa məni əllərinə verdiyin düşmənəmi? Doğrusu, bu Sənin mənə qarşı qəzəbindən irəli gəlmirsə, mən buna fikir vermərəm. Lakin Sənin himayə edib qoruman daha yaxşıdır. Sənin qəzəbinə düşməkdən, qaranlıqları işıqlandıran, dünya və axirət işlərini islah edən nuruna sığınıram. Hər şey Sənin razılığın üçündür. Güc və qüdrət sahibi yalnız Sənsən.”¹

Allah Rəsulu (s.ə.s) sığındığı bağda bir az dincəldi. Burada bağ sahibi iki qardaşdan birinin köləsi olan Əddas, ağalarının əmri ilə Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) bir az üzüm apardı. Muhəmməd (s.ə.s) “Bismillah”-deyərək üzümü yeməyə başlayanda Əddas belə dedi:

“-Bu sözü bu bölgənin xalqı söyləməz, bundan istifadə etməzlər.”

Rəsulullah (s.ə.s), Əddasdan haralı olduğunu soruşdu. Ninovalı bir xristian olduğunu öyrəndikdə:

“-Demək ki, sən saleh bir insan olan Yunus Peyğəmbərin diyarındansan!”-dedi.

¹ Bax: İbn Hişam, I/420; Təbəri, II/345; M. Həmədullah, İslam Peyğəmbəri, I/134.

Əddas təəccüblənərək:

“-Sən Yunus Peyğəmbəri haradan tanıyırsan?”-deyə soruşdu. Rəsulullah (s.ə.s) isə sözlərini belə yekunlaşdırdı:

“-O mənim qardaşımdır. O, bir peyğəmbərdir, mən də Peyğəmbərəm. Peyğəmbərlər isə qardaşdırlar.”

Bu söhbətdən sonra Əddas müsəlman oldu.

2. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Məkkəyə qayıtması

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Taifdən ayrıldıqdan bir neçə gün sonra Hiraya getdi. Oradan Mutim bin Ədiyyə xəbər yollayaraq, Məkkəyə girmək üçün onun himayəsini istədi. Mutim müşrik (bütperəst) olduğu halda, onu himayəsinə götürdü və Mutimin oğulları silahlanaraq Allah Rəsulunu (s.ə.s) Məkkəyə gətirdilər. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s) Kəbəni təvaf edib Hərəmi-Şərifdə namaz qılarkən, Əbu Cəhl Onu gördü və Mutimdən soruşdu:

“-Himayəndədirmi, yoxsa (təsadüfən) arxana düşdü?”

Mutim himayəsində olduğunu söyləyincə, Əbu Cəhl daha səsini çıxarmadı.

Mutimin bu yaxşılığını müsəlmanlar heç vaxt unutmadılar. Mutim Bədir müharibəsində müşriklərlə birlikdə idi və orada da öldü. O zaman Peyğəmbərin şairi Hassan onun haqqında gözəl bir mərsiyə yazdı, onun yaxşılıqlarını göstərdi. Bu, müsəlmanların əxlaqını göstərmək baxımından diqqətəlayiqdir. Yaxşılığı edən kim olursa olsun, müsəlmanlar onu unutmazlar. Şəxsən Həzrət Muhamməd (s.ə.s) özü Mutimin bu yaxşılığını yaddan çıxartmadığını zəfər qazandığı günlərdə də göstərmişdir. Bədir əsirləri haqqında danışmaq üçün, Mutimin oğlu Cübeyr Mədinəyə gəlmişdi. Allah Rəsulu (s.ə.s) onu qəbul etdi və xahişini dinlədikdən sonra belə dedi:

“-Əgər atan Mutim sağ olub gəlsəydi, onları ona bağışlayardım.”

3. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Qəbilələri İslama dəvət etməsi

Taif xalqının Həzrəti Muhammədi (s.ə.s) gözəl qarşılamaması, Qureyşin Ona qarşı davranışlarının daha da pisləşməsinə səbəb oldu. Ancaq bu, Allah Rəsulunu (s.ə.s) vəhy

təbliğindən çəkəndirmədi. Çünki O, Allahın əmri ilə təbliğ vəzifəsini yerinə yetirməklə məsul idi.

Məkkəyə gələn qəbilələrlə görüşür, müxtəlif yarmarkalara gedər, insanları İslama dəvət edər. Ukaz, Məcənnə və Zülməcaz yarmarkalarını mütləq ziyarət edər, oralarda bir çox qəbilələrlə görüşər, gördüyü insanlara Quran oxuyar, Allahın dinini yaymağa çalışardı. Müşrik Əbu Ləhəb isə, Onun arxasınca gəzər və insanlara belə deyərdi:

“Muhamməd babalarının dinindən döndü, yalanlar uydurur, ona aldanmayın!”

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s), dini təbliğ üçün yalnız yarmarkalarda Məkkəyə gələnlərlə kifayətlənmir, şəxsən qəbilələrin yaşadıkları yerlərə gedib onlarla öz mühitlərində də görüşürdü.

Rəsulullah (s.ə.s) Zühəl qəbiləsini ziyarət etdiyi zaman Onunla birlikdə olan Həzrət Əbu Bəkir (r.a), Peyğəmbərimizi (s.ə.s) həmin qəbilənin rəislərindən olan Məfruqa təqdim edərkən belə demişdir:

“-Sizin Peyğəmbərdən əlbəttə məlumatınız var, elə deyilmi?”

Məfruq isə Rəsulullahə dönərək belə demişdir:

“-Ey Qureyşli, həmyerlim! Risalətinizi izah et.”

Bunun üzərinə Allah Rəsulu (s.ə.s):

“-Allah birdir, mən də Onun peyğəmbəriyəm”- dedikdən sonra Ənam surəsinin bu ayələrini oxudu:

“(Ya Rəsulum!) De: “Gəlin Rəbbinizin sizə nələri haram etdiyini deyim: Ona heç bir şərik qoşmayın; ata-anaya yaxşılıq edin; kasıblıq üzündən uşaqlarınızı öldürməyin. Sizin də, onların da ruzisini Biz veririk. Açıq və gizlin pis işlərə yaxın düşməyin. Allahın (qətlini) haram

XRONOLOGİYA

616-cı il:

- Həşim oğulları müsəlmanlara ümumi boykot elan etdi.

617-ci il:

- Həbəşistana ikinci müsəlman hicrəti oldu.

619-cu il:

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmisi Əbu Talib vəfat etdi.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) həyat yoldaşı Həzrət Xədicə vəfat etdi.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) İslamı təbliğ üçün Taifə səfər etdi.

buyurduğu cana qıymayın (haqsız yerə öldürməyin). (Allah) bunları sizə tövsiyə etmişdir ki, bəlkə, düşünüb anlayasınız!”²

Zühəl qəbiləsi rəisi bu ayəyə diqqətlə qulaq asmış, ancaq sonunda belə demişdir:

“-Babalarımızın dinini birdən-birə tərk etmək, bizi onlara inanmırmış kimi göstərər. Bundan başqa biz, İran Şahının himayəsinə girdiyimiz üçün, başqa bir kimsənin himayəsini qəbul edə bilmərik.”

Rəsulullah (s.ə.s), belə açıq danışan bu insanlara hirsələnmedi və sadəcə:

“-Allah Əlbəttə dininə kömək edər.”³-dedi.

² Ənam, 6/151.

³ Xatəmül-Ənbiya, Həzrət Muəmməd və Həyatı, Səh. 142, 143.

ONUNCU FƏSİL
MERAC və MÖCÜZƏLƏR

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Meraca aparan yol
- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Meracı
- Möcüzələr

1. Meraca aparan yol

İlahi mükafat və nemətlər daim Allahdan gələn bir sınaq və imtahanlardan sonra zü-hur edir. Həqiqətən də bütün peyğəmbərlərin qədərində bu həqiqət vardır. Belə ki, burada Adəm (ə), İdris (ə), İbrahim (ə), Yusuf (ə), Musa (ə), İsa (ə) kimi peyğəmbərləri misal gətirmək olar. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) də ilahi təbliğ vəzifəsinə başladıqdan sonra ən çətin sınaqlara məruz qalaraq iztirablı bir həyat yaşamışdır. Bu sınaqlardan axırıncısı və ən dözülməz olanı da müşriklər tərəfindən elan edilən boykot olmuşdur. Bu sınaqdan yeni çıxan Allah Rəsulu (s.ə.s) çox keçmədən sədaqətli həyat yoldaşını (Xədicə) və qayğıkeş əmisini (Əbu Talib) itirdi. Beləliklə də yalnız qaldı.

Nəhayət Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Taifdə olan uzaq qohumlarına sığınmaq istəmişdi. Ancaq burada da arzusuna çatı bilmədi. Rəsulullah (s.ə.s) imkanların tükəndiyi həqiqətini görərək ümidsizliyə qər q olsa da, əvvəlkinə nisbətən Allaha olan inamı daha da artmışdı.

Məhz bu vəziyyətdə ikən Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) ilahi mükafata layiq görüldü. Beləliklə Allah Təala Onu səmaya qaldırmış və hüzuruna qəbul edərək şərəfləndirmişdir.

2. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Meracı

“Merac” yüksəyə çıxmaq, ucalmaq deməkdir. Buna “İsra” da deyilir. İsra isə, gecə yol getmək deməkdir. Rəsulullah (s.ə.s) gecə Məkkədən Qüdsdəki Məscidüləqsaya gəldiyinə görə bu hadisəyə “İsra” deyilir. Qurani-Kərimdə belə buyurulmuşdur:

“(Qüdrətimizə dəlalət edən) bəzi ayələrimizi göstərmək üçün bəndəsini (Muhəmmədi) bir gecə (Məkkədəki) Məscidülhəramdan ətrafını mübarək etdiyimiz (bərakət verdiyimiz) Məscidüləqsaya (Beytülmaqdisə) aparan Allah pak və müqəddəsdir. O, doğrudan da, (hər şeyi) eşidəndir, görəndir!”¹

Merac hadisəsi Hicrətdən il yarım əvvəl baş vermişdir. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Məkkədə Hərəmi-Şərifdə ikən Cəbrailin (ə) rəhbərliyi ilə gecəylə Qüdsə -Məscidüləqsaya gəlmiş, oradan göylərə yüksəlmiş və ruhlar aləmini seyr etmişdir.

¹ İsra, 17/1.

Həzrət Muamməd (s.ə.s) Merac gecəsi birinci səmada Həzrət Adəmi (ə), ikinci səmada Həzrət Yəhyanı (ə) və Həzrət İsanı (ə), üçüncü səmada Həzrət Yusufu (ə), dördüncü səmada Həzrət İdrisi (ə), beşinci səmada isə Həzrət Harunu (ə) gördü. Bu peyğəmbərlərin hamısı Onu sevinərək qarşıladılar və:

“-Salam ey Saleh Peyğəmbər və Saleh qardaş!”-deyərək salamladılar.

Altıncı səmada Həzrət Musanı (ə), yeddinci səmada Həzrət İbrahimi (ə) gördü. Oradan Sidrətül-Müntəhaya çatdı.

Bu məqamda Həzrət Muammədə (s.ə.s) üç şey verildi:

- Beş vaxt namaz.
- Bəqərə surəsinin son ayələri (Amənər-rəsulu).
- Ümmətindən Allaha orta qoşmayanların Cənnətə gedəcəyi müjdəsi.

Merac insan aqlının qavraya bilməyəcəyi ilahi bir hadisədir. Bunu qələm ifadə edə bilməz. Bunda zaman-məkan məhdudiyyəti və məsafə aradan götürülmüşdür. Bu, Həzrət Muammədin (s.ə.s) ilahi lütfə layiq görülməsidir.

Məkkəli büt-pərəstlər Meracdakı yüksək mənalara anlayacaq səviyyədə deyildilər. Ona görə də Rəsulullah (s.ə.s) Merac hadisəsini onlara başa salanda, buna inanmayıb, *“Karvanların bir aya gedib, bir aya gəldiyi məsafəni Muamməd bir gecəyə necə qət edə bilər”*-dedilər. Allahın qüdrətinin hüdudsuzluğunu və genişliyini düşünməkdə aciz idilər. Möminlər Meracı tərəddüdsüz qəbul etdilər. Həzrət Əbu Bəkirə (r.a) Merac haqqında xəbər verildiyi zaman:

“-Əgər bunu Muamməd söyləyirsə, onda doğrudur”- dedi və sözlərini belə davam etdirdi: *“Mən Onun bundan da mühüm işlərini təsdiq edirəm. Səhər-axşam Ona Allahın vəhyi gəldiyini xəbər verir, mən də inanıram. Bunu da təsdiq edirəm.”*Sonra qalxıb Məscidülhərama getdi. Orada Peyğəmbəri dinlədikdən sonra, *“Anlatdıqların doğrudur”*-deyərək dərhal təsdiq etdi və bundan sonra ona sözü təsdiqedicisi mənasında *“Siddiq”* adı verildi.

MERACDA ƏMR OLUNAN HÖKMLƏR

- **Allaha şəriq qoşmayın!** Çünki İslam tövhid dinidir. Ona görə də Allahdan başqasına ibadət (qulluq) edilməz. Beləliklə bəndənin əsl işi bir olan Rəbbinə ibadət etməkdir. Bundan sonrası isə zəlalətdir.

- **Valideynlərə xoş rəftar edin!** Valideynlərə hörmət və itaət, insanın vəzifələrinin başında gəlir. Qocalıq çağlarında onlara baxmaq, onları incitməmək lazımdır. Onların bizim üçün nələr çəkdiyini düşünərək valideynlərimizi əl üstündə tutmaq, onları himayə etmək övladlıq borcumuzdur.

- **Qohum-əqrəbaya, fəqir və yoxsullara, yolda qalanlara haqqını verin!** Bu insanlara haqlarını vermək, onlara maddi-mənəvi dayaq olmaq lazımdır. Çünki bu cəmiyyətin borcudur. Ona görə də bu vəzifəyə laqəyd yanaşmaq ən böyük günah olub ədalətdən ayrılmaq deməkdir.

- **Nə xəsislik, nə də israf edin!** İsfraf etməmək, malını lazımsız yerə xərcləyib sovurmamaq lazımdır. Çünki mal, ehtiyacı ödəmək üçündür. Vacib olmayan yerə sərf olunan mal, boş yerə gedir deməkdir. Bu isə israfdır. İsfraf haram olduğu kimi çox xəsislik edib heç kimə bir şey verməmək də haramdır. Əslində mömin, ikisinin ortasında olmalıdır.

- **Yoxsulluqdan qorxub uşaqlarınızı öldürməyin!** Cahiliyyə dövründə ərəblər xüsusən qız uşaqlarına qarşı vəhşicəsinə hərəkət edər, onları diri-diri basdırdılar. İslamiyyət bu pis adəti qətiyyətlə qadağan etmişdir. Övladı yetişdirib böyütmək ata-anaya borcdur. Ona görə də lazım olan tərbiyə və təhsili verməlidir. Övladını təlim-tərbiyyəsiz buraxmaq, mənəvi ölümə bərabərdir ki, bu da bir növ cinayətdir.

- **Zinaya yaxın düşməyin!** Çünki zina ailələri təməlindən sarsıdır. İsmət və namus düşmənçiliyi, cəmiyyətə ən böyük zərəri gətirir.

• **Nahaq yerə adam öldürməyin!** Sözsüz ki, insan qanı tökmək ən böyük günahdır. İnsan öldürmək, canavarlığın ən betəridir. İnsanların mədəni səviyyəsi can təhlükəsizliyi ilə ölçülər. Onsuz da mədəni insan, insan öldürə bilməz.

• **Yetimin malına (onun üçün sərfəli olmasından başqa məqsədlə) toxunmayın!** Yetimlərə yaxşı rəftar edilməlidir, çünki yetimlər cəmiyyətə əmanətdir. Ata-ana şəfqətindən məhrum olan bu biçarə günahsızları qorumaq lazımdır. Yoxsa himayəçiləri yox deyər mallarına əl uzatmaq ən böyük vicdansızlıqdır.

• **Verdiyiniz sözü tutun, əhdə vəfali olun!** Əhdə vəfa lazımdır. Çünki sözünü yerinə yetirməyən kimsə insandan belə sayılmaz. Sözü doğru olmayanın özü də doğru deyil deməkdir.

• **(Ölçəndə) ölçüdə düz olun, (çəkəndə) düzgün tərəzi ilə çəkin!** Ölçü və çəkiddə doğruluğa diqqət yetirmək lazımdır.

Ticarət namusu bununla qaimdir. Hiyləyə əl atılarda ticarətin etibarı qalxar. Tərəzi başında aldatmaq da bir cür quldurluqdur, həm də alçaqcasına...

• **Bilmədiyiniz bir şeyin ardınca getməyin!** Haqqında məlumatınızın olmadığı bir şeyin ardına düşüb kor-koranə onu izləmək lazım deyil. İnsan ağıl və fikir sahibidir. Müsəlman görmədən, bilmədən bir şeyə batmaz və nə etdiyini bilərək, anlayaraq edər. Çünki o, hər işindən məsul olacağını bilir.

• **Yer üzündə təkəbbürlə gəzib dolanmayın!** Yer üzündə qürur və təkəbbür göstərərək gəzib dolanma müsəlmana xas hərəkət deyil. İnsan özünü və həddini bilməlidir. qürur və təkəbbür özünü və həddini bilməyənlərin işidir. Sərvət və mövqe sahibi olmaq, insanı çaşdırmamalıdır. İnsanlıq öz cövhəri içində yaşamalıdır.²

² Bax: İsrə, 17/23-39.

3. Möcüzələr

Möcüzə lüğətdə aciz buraxan, edilməsinə insan gücünün qadir olmadığı şey deməkdir. Termin olaraq isə, Peyğəmbərlik iddiasında olan insanın, iddiasını təsdiq üçün Allahın onun əlində göstərdiyi xariqüladə bir hadisədir. Möcüzənin əsl sahibi Allahdır. Elçisinin doğruluğunu sübut etmək üçün möcüzədən təsdiq vasitəsi kimi istifadə edir.

Qurani-Kərim bir çox peyğəmbərlərdən bəhs edərkən, eyni zamanda möcüzələrdən də bəhs edir. Belə ki, tufan və Həzrət Nuhun (ə) gəmisi, Həzrət İbrahimi (ə) alovun yandırılmaması, Həzrət Musanın (ə) əsasının ilana çevrilməsi, oğlu Yusufun (ə) tapılmasına dair Həzrət Yəqubun (ə) vəhylər alması, Həzrət İsanın (ə) xəstələri sağaltması və s. kimi möcüzələri misal çəkmək olar.

Bunlardan bəziləri Qurani-Kərimdə, digərləri də öz gözləri ilə görən səhabələr tərəfindən rəvayət edilərək bizə qədər gəlib çatmışdır.

Həzrət Muhammədin (s.ə.s) möcüzələrindən bəziləri bunlardır:

- Rəsulullahın (s.ə.s) möcüzələrinin ən böyüyü Qurani-Kərimdir. Bu günə qədər gələn bütün şairlər, ədəbiyyatçılar, Quranın nəzmində və mənasında aciz və heyran qalmışlar. Bir ayənin bənzərini söyləyə bilməmişlər. Ecazkarlığı və bəlağəti insan sözlünə bənzəmir. Yəni bir sözü çıxarılsa və ya bir söz əlavə olunsaydı, ləfzindəki və mənasındakı gözəllik pozulur. Nəzmi ərəb şairlərinin şeirlərinə bənzəmir. Eşidənlər və oxuyanlar zövq alırlar. Neçə İslam düşmənləri Allah kəlamını dinləməklə ürəkləri yumşalmış və imana gəlmişlər. Qurani-Kərimi dəyişdirməyə çalışanlar olsa da, buna müvəffəq ola bilməmişlər. Allah Təala buna icazə verməmişdir və verməyəcəkdir.

- Anadangəlmə lal bir uşaq vardı. Uzun illər sonra uşağın atası onu Rəsulullahın (s.ə.s) hüzuruna apardı. Həzrət Muhamməd (s.ə.s) uşağa səslənərək ondan soruşdu:

“-Mən kiməm?”

Uşaq belə cavab verdi:

“Şahidlik edirəm ki, Sən Allahın Peyğəmbərisən!”

Bundan sonra uşaq tamamilə həmin xəstəlikdən şəfa tapdı.

- Bir gün bir bütperəst Həzrət Muhammədə belə dedi:

“Əgər mənim ölən qızımı diriltsən, İslamı qəbul edəmə.”

Onlar həmin qızın qəbrinin başına gəldilər və Rəsulullahın (s.ə.s) qıza səslənərək onu çağırması ilə qəbirdən çıxması bir oldu və belə dedi:

“-*Gəldim ey Allahın Rəsulu!*”-dedikdə Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ondan soruşdu:

“-*Yer üzündə qalıb ata-ananla birlikdə yaşamaq istəyirsənmi?*”

Qız isə:

“*Xeyr! Çünki o biri dünyada ata-anamdan daha üstün bir çox şeylə qarşılaşdım.*”-deyə cavab verərək məzarına geri qayıtdı və qeybə çəkildi.

- Bir gün müşriklərdən biri Həzrət Muhammədə (s.ə.s) belə dedi:

“-*Bu gördüyün ağacı bura gətirə bilsən, İslamı qəbul edəcəyəm.*”

Rəsulullah (s.ə.s):

“-Yaxşı, get ağaca de ki: Muhammad səni çağırır!”

Həqiqətən də ağac Rəsulullahın (s.ə.s) yanına gəldi və Onun əmri ilə əvvəlki yerinə qayıtdı.³

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Həzrət Muhammədi (s.ə.s) Merac hadisəsinə aparan səbəblər nələrdir?
2. İsrə və Merac nə deməkdir və bu hadisə necə olmuşdur?
3. Həzrət Muhammədin(s.ə.s) ümmətinə gətirdiyi Merac hədiyyələri nələrdir?
4. Möcüzə nədir və kimlər möcüzə göstərir?
5. Həzrət Muhammədin (s.ə.s) möcüzələrindən üç dənəsini söyləyə bilərsinizmi?
6. Meracda əmr edilən hökmlər (qısaca) hansılardır?

³ Başqa möcüzə misalları üçün bax: İslam Peyğəmbəri, səh. 143-145.

ONBİRİNCİ FƏSİL

MƏDİNƏLİ MÜSƏLMANLAR VƏ ƏQƏBƏ BEYƏTLƏRİ

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Mədinə və Mədinəli ilk müsəlmanlar
- I Əqəbə beyəti
- II Əqəbə beyəti

1. Mədinə və Mədinəli ilk müsəlmanlar

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Məkkədə 13 il ərəbləri İslama dəvət etdi. Ancaq bütperəstlərin küfr və inadları İslamı qəbul etmələrinə mane olurdu. Rəsulullahın (s.ə.s) Haqq dini yayması üçün, Allah Təala yeni bir mühit hazırladı. O da Yəsrib şəhəri idi. (İndiki Mədinə şəhəri).

Allah Rəsulu (s.ə.s) Mədinəni tanıyırdı. Atasının məzarı orada idi. Babası Əbdülmüttəlibin dayıları olan Nəccar oğulları qohumları idi. Altı yaşında ikən, anası ilə Məkkəyə gedəndə orada bir müddət qalmışdı.

Mədinə şəhərində ərəblər və yəhudilər yaşayırdı. Ərəblər Övs və Xəzrəc qəbilələri olmaq üzrə iki böyük tayfaya ayrılmışdı. Bunlar bütperəst idi. Aralarında dava əskik olmazdı. Yəhudilərlə də yola getməzdilər. Yəhudilər iqtisadi baxımdan hakim vəziyyətdə idilər. Ərəblərə bütperəst olduqlarına görə həqarətlə baxır, özlərinin Allah dinində olduqlarını söyləyirdilər. Madam ki, indi ərəblərdən də bir Peyğəmbər gəlmişdi, onda Mədinə ərəbləri bu Haqq Peyğəmbərə inanmağı özlərinə şərəf bilməliyidilər. Mədinə məhz beləcə İslam dinini qəbul etməyə hazırlaşırı.

Mədinəlilərdən ilk müsəlman olan şair Süveyd ibn Samit idi. Həcc mövsümündə Məkkəyə gələn zaman Quranı dinlədi və Müsəlman oldu. Qureyşdən yardım istəmək üçün Məkkəyə gələn Xəzrəclilərdən İyas ibn Muazdan Quranı dinlədikdən sonra İslamı qəbul etdi. Bu arada Mədinədə Xəzrəcilə Övs arasında bir dava başladı ki, tarixdə buna Buas döyüşü deyilir. Bundan hər iki tərəf çox zərər gördülər. Onları başa salacaq və birləşdirəcək bir yardım əlinə ehtiyac var idi. Bu əl Məkkədən uzanan İslam əli oldu. Həcc mövsümündə Məkkəyə getmiş xəzrəclilərdən bir qrup Həzrət Muhamməd (s.ə.s) ilə görüşdü. Allah Rəsulu (s.ə.s) onları İslama dəvət etdi. Mədinəlilər son zamanlar Peyğəmbər gələcəyini hiss edirdilər. Ona görə elə "gözlənilən Peyğəmbər budur"-deyərək müsəlman oldular.

Mədinənin ilk Müsəlmanları bunlardır:

- Əsəd bin Züarə (r.a),
- Rafi bin Malik (r.a),
- Əvf bin Haris (r.a),
- Qütbəbin Amir (r.a),
- Üqbəbin Amir (r.a),
- Cabirbin Abdullah (r.a),.

2. Birinci Əqəbə beyəti

621-ci il Həcc zamanı Övs və Xəzrəc qəbilələrindən Məkkəyə gedənlər oldu. Aralarında əvvəl müsəlman olmuş şəxslərdən beş nəfər var idi. Rəisləri Əsəd bin Züərə idi. Bunlardan 12 nəfərlik bir qrup Məkkə yaxınlığında “Əqəbə” deyilən yerdə Həzrət Muhəmmədlə (s.ə.s) gizlicə

görüşdülər və Ona Beyət etdilər. (Müsəlmanlığın qayda-qanunlarına əməl edəcəklərinə and içdilər) Buna “Birinci Əqəbə beyəti” deyilir.

Birinci Əqəbə beyətinin əsasları bunlardır:

- Allaha ortaq qoşmamaq.
- Oğurluq etməmək.
- Zinaya yaxın düşməmək.
- Uşaqları öldürməmək.
- Yalan və iftiradan çəkinmək.
- Peyğəmbərə qarşı çıxmamaq.

Bu beyət onların İslamın əsaslarına uyğunlaşacağına and içmək mənasına gəlirdi. Mədinəlilər Həzrət Muhəmməddən (s.ə.s) onlara dini öyrədəcək bir müəllim istədilər. Allah Rəsulu (s.ə.s) da Musabı göndərdi. Musab ilk müsəlman olanlardan idi. Çox şux və təmiz geyinən mədəni bir şəxsiyyət idi. Hər kəsə xoş münasibət göstərirdi. Mədinədə müsəlmanlığı evlərə gedərək öyrədirdi. Qəbilə rəislərindən olan Üseyd bin Xudayr bir dəfə Musaba rast gəldikdə:

“-Məqsədiniz nədir? İnsanları atalarının yolundan çıxardırsınız”-deyə söyləndi. Həzrət Musab (r.a) ona çox nəzakətlə:

“-Zəhmət olmasa bir az oturun, sözümü dinləyin, məqsədimizi anlayarsınız”-dedi. Ona İslamı başa saldı, bir az da Quran oxudu. Üseyd Qurani-Kərimi dinləyincə, onun təsiri altına düşdü və:

“-Bu nə gözəl şeydir”-dedi və İslamı qəbul etdi. Gedərkən də:

“-Sizin yanınıza bir nəfəri göndərəcəyəm, o da müsəlman olarsa, bu diyarda iman etməyən kimsə qalmaz”-dedi və Səd bin Muazı göndərdi. Səd hiddətlə gəldi. Musab (r.a) onunla da çox yumşaq davranaraq:

“-Səbirli olun. Qəzəblənməyin. Əyləşin bir az söhbət edək. Əvvəla dinləyin, sonra hökm verin. Bəyənsəniz qəbul edərsiniz, bəyənmənsəniz qəbul etməzsınız. Heç kimi məcbur edən yoxdur”-dedi. Musab (r.a) İslamı ona təbliğ etdi və bir az Quran oxudu. Səd elə orada İslam dinini qəbul etdi. Qəbiləsinin yanına döndükdə:

“-Məni necə qəbul edirsiniz?”-deyə soruşdu.

Onlar da:

“-Sən bizim böyüyümüzsən”-dedilər.

“-Elə isə siz də, mənim kimi Allah və Peyğəmbərinə iman etməlisiniz. İman etməyə nə qədər, heç birinizlə görüşməyəcəyəm”-dedi. Onlar da İslamı qəbul etdilər. Musabın (r.a) gözəl xitabı və şirin müraciəti sayəsində Mədinədə müsəlmanlıq çox tez yayıldı.

3. İkinci Əqəbə beyəti

Bəsətin (peyğəmbərliyin) 13-cü ilində 75 nəfər mədinəli müsəlman Peyğəmbərlə (s.ə.s) görüşmək üçün Məkkəyə gəldilər. Bunlardan ikisi qadın idi. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) “Əqəbə” deyilən yerdə onlarla görüşüb danışdı. Müsəlmanların əl-ələ verib anlaşmaları qərarlaşdırıldı. Rəsulullah (s.ə.s) əmisi Abbasla (r.a) gəlmişdi. Həzrət Abbas sözə başladı:

“-Ey xəzrəclilər! Sizin də bildiyiniz kimi Muhəmməd (s.ə.s) hal-hazırda öz vətəninə və himayəsi altında olan öz ailəsi ilə birlikdədir. O sizin yurduunuza gələrək öz vətəni olan Məkkəni tərk etmək istəyir. Əgər verdiyiniz vədləri yerinə yetirə və Onu qoruya biləcəyinizə inanırsınızsa, götürdüyünüz öhdəliyə boyun olun! Əgər həmyerliləri arasından çıxdıqdan sonra siz Onu tərk etmək məcburiyyətində qalacaqsınızsa, yaxşı olardı ki, indidən Onu dəvət etməkdən imtina edəsiniz.”-dedi. Həmin sözə mədinəlilər bu cavabı verdilər:

“-Dediklərini yaxşı başa düşdük, ancaq biz Rəsulullahın (s.ə.s) söyləyəcəklərinə qulaq asmaq istəyirik.”

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Qurani-Kərimdən onlara bəzi ayələr oxudu, İslamı anladtı və axırda da belə dedi:

“-Zövcələrinizi və uşaqlarınızı necə himayə edirsinizsə, məni də eynilə himayə edəcəksiniz!”

Onlar da belə cavab verdilər:

“-Bəli, şübhəsiz ki, Səni haqq ilə göndərən Allaha and içirik ki, himayəmiz altında olanları qoruduğumuz kimi Səni də qoruyacağıq.”

Beləliklə and içib Həzrət Muhammədə (s.ə.s) beyət etdilər. And içmə tamamlanan kimi, Rəsulullah (s.ə.s) aralarından 12 nəfər təmsilçi seçmələrini xahiş etdi. Onlar da Xəzrəcdən 9, Övsdən 3 olmaq üzrə 12 nəfər təmsilçi seçdilər. Hamısı da Həzrət Peyğəmbərə (s.ə.s), rahat və sıxıntılı zamanlarda, bütün hallarda itaətə, sözün daima doğrusunu söyləməyə və Allah yolunda hər hansı bir şeydən qorxmamağa vəd verdilər.

Əqəbə beyəti ilə Müsəlmanların önündə tamamilə yeni bir üfüq açıldı. Mədinə İslama qucaq açmış oldu. Müsəlmanlar oraya gedib yerləşəcək, dinlərini çəkinmədən yayacaqdı.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Mədinənin İslamla tanış olması necə oldu və mədinəli ilk müsəlmanlar kimlərdir?
2. Birinci Əqəbə beyəti nə zaman və kimlər tərəfindən həyata keçirildi.
3. Birinci Əqəbə beyətinin şərtləri hansılardır?
4. İkinci Əqəbə beyəti nə zaman və necə oldu?
5. Mədinəli müsəlmanlar Həzrət Muhammədə (s.ə.s) nə vəd etdilər?

ONİKİNCİ FƏSİL
HİCRƏT (MƏDİNƏYƏ KÖÇ)

علي
صلى الله عليه وسلم

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Müsəlmanların Mədinəyə hicrəti
- Darün-nədvənin qorxunc qərarı
- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) mağarada qalması
- Müşriklərin Həzrət Muhammədi (s.ə.s) izləməsi

1. Müsəlmanların Mədinəyə hicrəti

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qohum-əqrəbasına Mədinəyə hicrət edəcəklərini (köçəcəklərini) bildirdi.

Onlar da bir-bir, iki-iki Mədinəyə yola düşdülər. Qureyşlilərin diqqətini cəlb etməmək üçün, qrup halında hicrətdən çəkildilər. Məkkəlilər fürsət tapdıqca, Müsəlmanların hicrətinə mane olmağa çalışırdılar. Anlaşma Zülhiccə ayında baş tutmuşdu. Məhərrəm və Səfər aylarında Məkkədəki Müsəlmanların çoxu bir yol tapıb Mədinəyə köçdü. Həzrət Osman (r.a), sonra da Həzrət Ömər (r.a) hicrət etdi. Ömər (r.a) hicrət etdiyi zaman qılıncını qurşandı. Kəbəni təvaf etdi və oradakı Qureyşlilərə:

“-Mən də Allah yolunda hicrət edirəm. Arvadını dul, uşaqlarını yetim qoymaq istəyən varsa, o vadiyə qabağıma çıxsın”-dedi və heç kimdən çəkinmədən hicrət yolunu tutdu.

Məkkədə hicrət etmək imkanlarından məhrum olan yoxsullarla bərabər Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) özü və Həzrət Əbu Bəkir (r.a) qalmışdı. Əbu Bəkir (r.a) Həzrət Peyğəmbərə hicrət etmək arzusunda olduğunu söylədi. O da:

“-Səbirli ol! Bəlkə, Allah sənə bir yol yoldaşı da verər”-dedi.

Qureyşlilər Rəsulullahın (s.ə.s) niyyətini bilmirdilər. Müsəlmanlar Həbəşistana hicrət etdikləri zaman, o getməmişdi. Yoxsa yenə eləmi hərəkət edəcəkdi? Məqsədi nə idi? Bunu bilmədiklərinə görə, təlaşları daha da artdı. Müsəlmanların Mədinədə çoxalmaları onları narahat edirdi.

2. Darün-Nədvədə qorxunc qərar

Məkkəlilər İslam cərəyanını kökündən kəsməyə qərar verdilər. İslam Peyğəmbəri Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) hələ Məkkədə idi. Elə isə Onu aradan qaldıraraq bu işi həll etmək olardı. Müşriklər bu xain fikirlərlə “Darün-Nədvə”də toplandılar.¹ Bəziləri “*Onu zəncirləyib zindana ataq*”-dedilər. Ərəblər bu cür işləri etmişdilər. Məsələn, Zühəyr və Nəbiğə kimi şairlərin başına belə iş gəlmişdi. Yeni fikirlərin qarşısını almaq üçün, ərəblər həmin vasitəyə atırdılar. Bəziləri “*uzaq bir yerə sürgün edək*”-dedilər. Nəhayət, ən

¹ Darün-Nədvə: İslamdan əvvəl Məkkədə qurulan, Qureyşlilərin toplandığı parlament binası vəzifəsini icra edən yer.

cinfikirliləri sayılan Əbu Cəhl bir təklif irəli sürdü: “*Onu öldürək*”-dedi. Ancaq bu xain əməli kim icra edəcəkdə? Ərəblərdə qan davası adəti var idi. Əbdi Mənaf oğulları Onun qan davasından imtina etməzdilər. Nəhayət, hər qəbilədən təşkil olunacaq bir qrupun əlini qana bulaması qərarı qəbul olundu. Bu qərarlarını həyata keçirmək üçün gecə Rəsulullahın (s.ə.s) evini mühasirəyə aldılar.

Həzrət Muhammədi (s.ə.s) Cəbrayıl (ə) xəbərdar etdi. İlahi Vəhy gələrək mühacirətə izin verildi. O, Həzrət Əbu Bəkirin (r.a) evinə gələrək, hicrət edəcəklərini xəbər verdi. Dərhal yola hazırlaşdılar.

Evi mühasirəyə alan bütperəstlər Rəsulullahın (s.ə.s) evindən bayıra çıxmasını gözlədilər. Çünki ərəblərə görə hər hansı bir adamı evinin içində öldürmək qorxaqlığın əlaməti idi. Ona görə də evindən çıxan kimi öldürəcəkdilər. Həzrət Muhaməd (s.ə.s) bunu bildiyi üçün öz yatağında Həzrət Əlini (r.a) yatızdıraraq, sabaha qədər bütperəstlərin başını qarışdırdı. Həzrət Muhaməd (s.ə.s) Məkkənin ən etibarlı adamı olduğundan, Ona verilmiş bir çox əmanətlər var idi. Onları sahiblərinə qaytarmaq üçün Həzrət Əliyə (r.a) verdi. Allahın qoruması sayəsində qafil düşmənlərin arasından onlar görmədən çıxdı. Həzrət Əbu Bəkirə (r.a) daha əvvəlcədən xəbər verdiyi üçün, onu götürüb hicrət yolunu tutdular. Gecənin qaranlığında Məkkənin şimal tərəfində, saat yarımliq bir məsafədə olan Sövr Dağına getdilər və orada bir mağarada gizləndilər.

3. “Sövr”mağarası və Süraqə

Mağarada qaldıqları zaman, Abdullah ibn Əbu Bəkir (r.a) onlara yemək-içmək gətirdi. Burada üç gün üç gecə qaldılar.

Bütperəstlər Həzrət Muhammədi (s.ə.s) əllərindən qaçırdıqdan sonra, hər tərəfi axtarmağa başladılar. Kim Muhammədi (s.ə.s) taparsa, ona 100 dəvə mükafat verməyi vəd etdilər. Qureyşin əli dəyənəkli, beli xəncərli gəncləri onu axtarmağa başladılar. Ancaq boşuna. Bir ara gizləndikləri mağaraya qədər gəldilər. Ancaq içəri girmədən geri qayıtdılar. Çünki mağaranın ağzındakı ağacda göyərçinlər yuva qurmuş, hörümçəklər tor hörmüşdü. Bayırdakı danışıqlar içəridən eşidilirdi. Həzrət Əbu Bəkir (r.a) qorxuya düşdü. Rəsulullah (s.ə.s) Ona:

“-*Qorxma, Allah bizimlədir. O, bizi qoruyar*”-dedi.

Bütperəstlər mağaraya girmədən geri döndülər.

Bütperəstlərin ətrafı axtarma işi bitdikdən sonra, Əbu Bəkirin (r.a) oğlu Abdullah (r.a) bir gecə iki dəvə gətirdi. İki hicrət yoldaşı onlara minərək Mədinəyə yola düşdülər.

Həzrət Əbu Bəkirin (r.a) qızı Fatma (r.anha) onlara yol yeməyi tədarük etmişdi. Bunları dəvələrə asmaq üçün heç nə tapa bilmədi. Bu zaman belindəki kəmərinə açdı. Onu iki yerə böldü; biriylə yeyəcəkləri dəvəyə asdı, digərini belinə bağladı. Buna görə ona “Zatün-Nitaqeyn” (cüt kəmərlili) deyilir. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Cənnətdə bunun mükafatı olaraq, Ona cüt kəmər veriləcəyini xəbər vermişdir.

Məkkəlilər Həzrət Peyğəmbəri tapana 100 dəvə vəd etmişdilər. Özünə güvənənlər onu axtarmağa başlamışdı. Süraqə adlı bir pəhləvan da atlanaraq, Onu axtarırdı. Nəhayət, izlərinə düşdü və onlara yaxınlaşdı. Atını var gücüylə məhmizləyərək, onların üzərinə sürdü. Ancaq atı sürüşərək quma batdı. Bir neçə dəfə bu hərəkəti təkrarlasa da, gizli bir qüvvə atı geri çəkirdi. Süraqə qorxdı, elədiyinə peşman oldu. Rəsulullahdan (s.ə.s) üzr istəyərək geri döndü. Sonra müsəlman oldu. Bu hadisə məlum olanda Əbu Cəhl Süraqə ilə dava etmək istəmiş, o da belə cavab vermişdi:

“-Əgər atımın necə yuvarlandığını, quma necə batdığını görsəydin, sən də dərhal Muhəmmədin (s.ə.s) Peyğəmbərliyini təsdiq edərdin.”

4. Kuba məscidi və ilk cümə

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) hicrət yoluna çıxması xəbəri Mədinədə eşidildi. Mədinəlilər hörmətli qonağı gözləməyə başladılar. Hər gün şəhər kənarına çıxıb, günortaya qədər gözləyirdilər. Bir gün qala üzərində duran bir yəhudi qızı uzaqdakı yolçuları gördü.

“-Gözlədiyiniz gəlir”-deyə xəbər verdi.

Mədinəyə bir saatlıq məsafədə Kuba deyilən bir yer var idi. Mədinənin başçıları burada yerləşmişdilər. Rəsulullah (s.ə.s) buraya gəlincə, həmin ailələr Onu təkbirlərlə qarşıladılar. Yayın istisində qızgın çöldə bir həftəsürən yolçuluqdan sonra yorulmuşdular. Burada istirahət etmək istədilər. Qohumlardan bəziləri onsuz da burada qalmışdılar. Həzrət Muhəmməddən (s.ə.s) üç gün sonra, Həzrət Əli (r.a) də Məkkədən ayrılmışdı. Bu igid cəngavər təkbaşına çölləri keçərək burada Allah Rəsuluna (s.ə.s) çatdı.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Qubada bir məscid inşa etdirdi. Qurani-Kərim İslamda ilk qurulan bir məsciddən belə bəhs edir:

XRONOLOGİYA

621-ci il:

- Müdinəli müsəlmanlarla “Birinci Əqəbə” beyəti oldu.
- İsrə və Merac hadisələri oldu.

622-ci il:

- Müdinəli müsəlmanlarla “İkinci Əqəbə” beyəti oldu.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) ilk sui-qəsd təşəbbüsü oldu.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrət etdi.
- Mədinə yaxınlığındakı Qubada ilk məscid inşa edildi və ilk Cümə namazı qılındı.

“İlk gündən binası təqva üzərində qurulmuş məscid namaz qılmağına daha layiqdir. Orada paklanmağı sevən insanlar vardır. Allah pak olanları sevər!”²

Burada 10 gündən çox qaldıqdan sonra, sevimli Peyğəmbərimiz (s.ə.s) Cümə günü Mədinəyə doğru hərəkət elədi. Bəni Salim (Salim oğulları) yurdundan keçərkən, günorta vaxtı olmuşdu. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Cümə namazının fərz olduğunu yaxınlarına bildirdi. Və burada ilk Cümə namazını qıldılar.

² Təvbə, 9/108.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Müsəlmanların Mədinəyə hicrətləri necə həyata keçirildi?
2. Müşriklərin Darün-Nədvədə Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) haqqında nə üçün və necə bir qərar almışdılar?
3. Hicrət yolundakı Səvr mağarasında Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) və sadıq dostu Əbu Bəkr (r.a) üç gün üç gecə necə qaldılar?
4. Hicrət üçün Məkkədən ayrılan Həzrət Muhəmmədi təqib etmə işi nə ilə nəticələndi?
5. İlk məscid harada tikildi və ilk cümə namazı harada qılındı?

KUBADA İLK XÜTBƏ

Allaha həmd və sənadan sonra belə buyurdular:

“Ey Möminlər!

Ölməzdən əvvəl Allaha dönün və araya bir maneçilik girmədən yaxşı işlər görün və Allaha yaxınlaşın. Bilin ki, Allah bu gündə, burada cümə namazını sizin üçün fərz qıldı.

Ey Camaat!

Sağlığınızda Axirətiniz üçün tədarük görüns. Mütləq bilmiş olun ki, qiyamət günündə birinin başına vurulacaq və çobansız buraxdığı qoyunundan soruşulacaq. Sonra Allah Təala ona deyəcək, amma necə deyəcək. Tərcümanı yox, pərdədarı (pərdə tutan) yox. Özü deyəcək ki, Sənə mənim Peyğəmbərim gəlib təbliğ etmədimi? Mən sənə mal verdim. Sənə mehribanlıq və xeyirxahlıq etdim. Sən özün üçün nə tədarük etdin? Dünyada ikən axirətin üçün hansı xeyir və gözəlliyi, hansı fəziləti etdin? O kimsə də sağına, soluna baxacaq, bir şey görə bilməyəcək. Qarşısına baxacaq, cəhənnəmdən başqa bir şey görə bilməyəcək. Elə isə hər kim ki, özünü hətta yarım xurma ilə də olsun atəşdən qurtara biləcəksə, həmin o xeyir işləsin. Onu da əldə edə bilmirsə, heç olmazsa “kəlmeyi-teyyibə” (gözəl sözlə) ilə, özünü qurtarsın. Əsl Müsəlman dilindən və əlindən başqaları zərər çəkməyən kimsədir. Ancaq onunla bir xeyirə on mislindən yeddi yüz mislinə qədər savab verilir. Allahın salam, rəhmət və bərəkəti üzərimizdə olsun!”

Birinci xütbəni bu şəkildə tamamladıqdan sonra, ikinci xütbəyə belə davam etdi:

“Allaha həmd olsun, Ona layiqincə həmd edər və ondan kömək istəyirəm. Nəfllərimizin şərlərindən və pis əməllərimizdən Allaha sığınırıq. Allahın hidayət etdiyini kimsə zəlalətə düşürə bilməz. Allahın zəlalətə düşürdüyünə də kimsə hidayət verə bilməz. Allahdan başqa yaradan olmadığına mən şəhadət edirəm. O birdir, şəriki yoxdur. Kəlamın ən gözəli Allahın kitabıdır. Kimin ki, qəlbini Allah Quran ilə doldurursa, kafir ikən İslamı qəbul edib, Quranı digər sözlərdən seçirsə, məhz o adam qurtulur. Doğrusu, Allah kitabı sözlərin ən gözəli və ən gözəl deyilmişdir. Allahın sevdini sevin. Allahı canı-dildən sevin. Allahın kəlamından və zikrindən

əsla usanmayın. Allahın kəlamından ürəyinizə sıxıntı gəlməsin. Çünki Allah kəlamı hər şeyin yüksəyini ayırır seçər. Əməllərin xeyirlisini və qulların seçilmişsi olan Peyğəmbərlərin və tarixlərin yaxşısını zikr edər. Halal və haramı bəyan edər. Artıq Allaha ibadət edin. Və Ona heç bir şeyi şərik qoymayın. Ondan haqqına görə ehtiyat edin. Yaxşı işlər görün; sözünüz, özünüz də Allaha doğru olsun. Aranızda Allah kəlamı ilə bir-biriniz sevin. Mütləq bilməlisiniz ki, Allah əhdini pozanlara, sözündən dönənlərə qəzəb edər. Allahın salamı sizin üzərinizdə olsun.”

II BÖLMƏ
MƏDİNƏ DÖVRÜ

BİRİNCİ FƏSİL
MƏDİNƏDƏ İLK GÜNLƏR

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Mədinədə qarşılanması
- Məscidi-Nəbəvinin tikilməsi
- Əzanın qəbul edilməsi
- Əshabi-Suffə
- Xaneyi-səadətə tikilməsi və Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Həzrət Aişə ilə evlənməsi
- Mühacir ənsar qardaşlığı
- Yəhudilərlə saziş

1. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Mədinədə qarşılınması

Rəsulullah (s.ə.s) Qubada Cümə namazını qıldıqdan sonra, Mədinəyə doğru hərəkət etdi. Yolun hər iki tərəfi sevimli Peyğəmbərlərini qarşılamaq üçün sıralanmış xalqla dolu idi. Mədinəlilər bayram ab-havasında idilər. O böyük qonağı şanına layiq şəkildə qarşılayırdılar. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) keçərkən sağdan, soldan “*Buyurun, ya Rəsulallah*”-deyirdilər. Balaca-balaca uşaqlar Həzrət Muhəmmədi (s.ə.s) tərifləyən şeirlər oxuyurdular. Hər kəs bu şərəfli qonağı evinə aparmaq istəyir, dəvəsinin çilovundan tutub “*buyurun*”-deyirdi. Allah Rəsulu (s.ə.s) kimsənin könlü qırılmasın, heç kim üzülməsin deyə, özünü qətiyyənlə çəkmədən, arabir gülümsəyərək, “*dəvəni rahat buraxın*”-deyirdi.

Dəvə öncə Nəccar oğullarından iki yetimə aid olan bir yerə çöküb dərhal qalxdı. İkinci dəfə isə Həzrət Xəlid Əbu Əyyub əl-Ənsarinin (r.a) evinin yanında çökdü. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) də onun qonağı oldu. Mədinəlilər axın-axın gələrək, Həzrət Peyğəmbəri ziyarət etdilər.

2. Məscidi-Nəbəvinin tikilməsi

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) dəvənin çökdüyü yeri satın aldı. Sahənin haqqını Həzrət Xəlid Əbu Əyyub (r.a) verdi. Burada Məscidi-Nəbəvi (Peyğəmbər məscidi) və Həzrət Peyğəmbərin yaşayışına uyğun olan otaqlar tikildi. Peyğəmbər məscidi tikilərkən həm mühacirlər (hicrət edənlər), həm də Ənsar (yerli camaat) canla-başla işlədi. Allah Rəsulu (s.ə.s) şəxsən özü də daş daşdı, bu işə kömək etdi.

Məscid sadə bir tərzdə tikildi. Üzərinə xurma ağaclarından bir tavan çatıldı. O zaman qiblə Qüdsdəki Beytül-Məqdis olduğundan, məscidin qapısı cənuba doğru açılırdı. Sonra qiblə Kəbəyə çevirilincə məsciddə dəyişiklik edilmiş, şimal tərəfindən qapı açılmış, məhərrab qiblə divarı olmuşdur.

3. Əzanın qəbulu

Mədinədə məscid tikildi. Müsəlmanlar namaz vaxtı insanları namaza dəvət etmək üçün bir çarə axtarmağa başladılar. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) öz yaxın adamları ilə bu barədə müşavirə keçirdi. Bəziləri boru, bəziləri isə zəng çalınmasını təklif etdilər. Ancaq bunlar uyğun görülmədi. Əshabələrdən Abdullah ibn Zeyd (r.a) əzan formasını yuxusunda gördü-

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin birinci ilindəki hadisələr:

Cümə namazı fərz qilındı.

Məscidi-Nəbəvi inşa edildi.

Xaneyi-səadət tikildi.

Əzan məşru qilındı.

Əshabı-Suffəyə aid yer tikildi.

Müharcirlər və Ənsar arasında qardaşlıq təsis edildi.

Yəhudilərlə müqavilə imzalandı.

Həzrət Aişənin (r.anha) toyu edildi.

yünü söylədi. Həzrət Ömər (r.a) də buna bənzər bir rəya görmüşdü. Beləliklə, Rəsulullah (s.ə.s) əzan şəklini Bilal Həbəşiyə (r.a) öyrədərək, ona ilk əzanı oxutdu. Bununla da əzan, namaz vaxtının başlandığını bildirən bir elan və eyni zamanda din azadlığının bir simvolu kimi qəbul edildi.

Həzrət Bilalın (r.a) səsi çox gözəl idi. Məscidin yanındakı yüksək evin damına çıxır, şirin avazla əzan oxuyur, Allahın birliyini elan edirdi. Bilal Həzrət Muhammad (s.ə.s) dünyasını dəyişdikdən sonra, Şamda yaşamağa başladı. Bir ara Mədinəni ziyarətə getmişdi. Rəsulullahın (s.ə.s) sevimli nəvəsi Həzrət Hüseyin (r.a) xahişinə görə o yanıqlı səsilə bir sübh əzanı da oxudu. Həzrət Bilalın (r.a) səsini eşidən Mədinəlilər, Həzrət Muhammad (s.ə.s) təkrar aralarında imiş kimi həyəcanlı dəqiqələr yaşamış, keçmiş günləri anaraq, göz yaşlarını saxlaya bilmədilər.

4. Əshabi-Suffə

Məscidi-Nəbinin (Peyğəmbər məscidi) bir tərəfində evsiz kimsələrin sığınması üçün bir kölgəlik düzəldilmişdi. Burada məskunlaşanlar iş tapdıqları zaman çalışıb qazanırdılar. Bunlar daima Həzrət Muhammadin (s.ə.s) yanında olduqlarından Quran və Hədis dinləyər, dini bilklər öyrənərdilər. Bura bir elm mərkəzi idi. Rəsulullahə yaxın olan zənginlər onları gözləyər, yardım edərdilər.

5. Xaneyi-səadətin tikilməsi və Həzrət**Muhammədin (s.ə.s) Həzrət Aişə ilə evlənməsi**

Məscidin inşası bitdikdən sonra, ona bitişik otaqlar da tikildi. Bunların inşası tamamlanınca, Rəsulullah (s.ə.s) Eyyub əl-Ənsarinin (r.a) evindən buraya köçdü. Həzrət Muhammad (s.ə.s) köləsi Zeydi Məkkəyə göndərərək orada qalmış olan zövcəsi Sevdə ilə kiçik qızı Fatiməni Mədinəyə gətirdi. Qızı Ruqiyyə Həzrət Osman (r.a) ilə

hicrət etmişdi. Qızı Zeynəbin əri büt-pərəst olduğundan, o gələ bilmədi. Əbu Bəkirin (r.a) ailəsini də oğlu Abdullah gətirdi. Beləliklə Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Məkkədə nişanlanmış olduğu Həzrət Aişə də (r.anha) Mədinəyə gəlmiş oldu.

Məscidin yanındakı otaqların inşası tamamlanınca, bunlardan birini Həzrət Aişəyə (r.anha) ayırdı və hicrətdən 7-8 ay sonra onunla evləndi. Həzrət Aişə (r.anha) o zaman həddi-bülüğa çatmış gənc və çox ağıllı bir qız idi. Mükəmməl bir ailə tərbiyəsi almışdı. Həzrə tƏbu Bəkirin (r.a) qızı olduğunu daim isbat etmişdir. Rəsulullahla (s.ə.s) yaşadığı 9 illik həyatında Ondən çoxlu dini məsələləri mənimsəmiş, xüsusilə Fiqhdə (İslam hüququ) özünə məxsus yeri vardır.

6. Mühacir-Ənsar qardaşlığı

Məkkədən köç edərək Mədinədə yerləşən Müsəlmanlara “mühacir” (köç edənlər), bunlara əllərindən gələn hər cür köməklik göstərən Mədinənin yerli xalqına isə “ənsar” (kömək edənlər) deyilir. Tarixdə mühacirlərlə ənsar arasındakı qardaşlıq qədər qüvvətli bir bağlılıq qurulduğu görülməmişdir. Mədinəlilər yerlərini, yurdlarını tərk edib gələn mühacirlərə qardaş əli uzatmış, mallarını belə onlarla şərik kimi bölüşmüşlər. Onları evlərində qonaq kimi saxladılar, çörəklərini onlarla paylaşıdılar, onlara iş verdilər. Beləliklə yurdlarından ayrılmağın acısını onlara hiss etdirmədilər. Mühacirlər və ənsar İslam tarixində hörmətlə yad edilən iki qrupdur ki, bunlar İslam dininə çox xidmət etmişdir.

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) mühacirlərdən hər birini ənsardan bir nəfərə qardaş olaraq təyin etdi. Bu qardaşlıq qan və nəsil qardaşlığından daha qüvvətli oldu. Qurani-Kərimdə bu barədə belə buyrulur:

“İman gətirib hicrət edənlər, Allah yolunda malları və canları ilə cihad edənlər (mühacirlər) və (Peyğəmbərlə mühacirlərə) sığınacaq verib onlara kömək edənlər (ənsar) -məhz onlar bir-birinə dostdurlar (varisdirlər)...”¹

Bu elə bir qardaşlıqdı ki, tarix heç vaxt bu qədər bir-birinə candan bağlanan insanlara şahid olmamışdır.

Belə qardaşlıqlardan biri də Səd ibn Rəbiə (r.a) ilə Əbdürrəhman ibn Əvf (r.a) arasında qurulmuşdu. Həzrət Səd malının yarısını Ona təklif etsə də o belə cavab verdi:

“-Qardaşım, Allah malına bərəkət versin! Sən mənə bazarın yolunu göstər!”

¹ Ənfal, 8/72.

Əbdürrəhman (r.a) yağ, pendir alış-verişinə başladı və zəngin oldu. Hətta 700 dəvəlik karvanasahib oldu. Həzrət Əbu Bəkir (r.a) paltar, Həzrət Osman (r.a) xurma ticarətinə başladılar.

7. Yəhudilərlə saziş

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) mühacirlərlə ənsar arasında qardaşlıq quraraq İslam birliyini gücləndirmişdi. Digər tərəfdən də Allah Rəsulu (s.ə.s) Mədinədə yaşayan Qeynuqə, Nadir və Qureyzə oğulları yəhudiləri arasında vətəndaşlıq müqaviləsini həyata keçirdi. Bu sazişlə də onlara mədəni haqlar tanındı. Beləliklə Mədinə məskunları müxtəlif etiqada mənsub əhalini bir ictimai-siyasi birlik halına gətirdi.

Həmin müqavilənin şərtlərindən bəziləri bunlardır:

- Müsəlmanlarla yəhudilər dostluq içərisində yaşayacaq.
- Tərəflərdən hər biri düşmənləri Qüreyşlə dost olmayacaq və onları himayə etməyəcək.
- Mədinəyə xaricdən basqınlar olarsa, şəhər birlikdə müdafiə ediləcək.
- Tərəflərdən bir digəri ilə sülh müqaviləsi bağlayarsa, digər tərəf də həmin sülh müqaviləsini tanıyacaq və ona əməl edəcək.
- Yəhudilər öz dinlərində azad olacaqlar.
- Müsəlmanlarla yəhudilər arasında meydana gələ biləcək hər cür münaqişə və ya anlaşmazlıq baş verərsə, məsələnin hakimliyini Həzrət Muhamməd (s.ə.s) həyata keçirəcək.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Mədinədə necə qarşılandı?

Məscidi-Nəbəvinin inşaatı necə aparıldı?

Əzanın qəbulu necə oldu?

Əshabi-Suffə kimə deyilir?

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) üçün ev tilkilməsi və Onun Həzrət Aişə ilə evlənməsi necə oldu?

“Ənsar” və “Mühacir” kimlərə deyilir?

Mühacirlərlə Ənsar arasındakı qardaşlıq münasibətləri barədə nə deyə bilərsiniz?

Yəhudilərlə nə üçün saziş bağlandı, nəticə nə oldu?

İKİNCİ FƏSİL

İLK DƏSTƏLƏR (SƏRİYYƏ) VƏ BƏDİR MÜHARİBƏSİ

علي
صلى الله عليه وآله وسلم

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- İlk müsəlman dəstələr (səriyyələr)
- Mühəribəyə izin verilməsi
- Bədir müharibəsi
- Mühəribənin nəticəsi və əsirlərin vəziyyəti
- Qeynuqə yəhudiləri və müsəlmanlar

1. İlk müsəlman dəstələr (səriyyələr)

Məkkə büt-pərəstləri müsəlmanların Mədinədə güclənmələrini heç qəbul edə bilmirdilər. Müsəlmanları orada da təqib etməkdən geri durmadılar. Mədinəyə basqın edəcəkləri arabir hiss olunurdu. Büt-pərəstlər İslama düşmənlikdən heç cür əl çəkmirdilər. Müsəlmanlar buna qarşı Qureyşin ticarət yolunu kəsərək onları iqtisadi cəhətdən zəiflətməyi fikirləşdilər. Bu məqsədlə ətrafa müəyyən kəşfiyyatçı dəstələr göndərildi. Bunlar əsla qan tökmədilər, silahlı bir toqquşma olmadı. Bunların məqsədi Qureyşə göz dağı vermək və *“bizim də əlimiz silah tutmağı bacarır”*-demək idi.

Abdullah ibn Cahş (r.a) Hicrətin II ilində 10 nəfərlik bir dəstə təşkil edib Məkkə ilə Taif arasındakı Nahləyə getdi. Buradan Məkkəyə qədər məsafə 24 saat idi. Abdullah (r.a) Qureyşin hərəkətini müşahidə edəcəkdi. Suriyadan dönmən bir karvanla qarşılaşdılar. Karvanın başçısı İbn Nadramiyi öldürdülər və iki əsir aldılar. Bu, Rəcəb ayına təsadüf etmişdi. Həzrət Muhammad (s.ə.s) Abdullaha *“Sənə belə bir şey et demədim”*-deyə qəzəblənsə də, olan olmuşdu. Bundan sonra döyüşə icazə verildi. Müsəlmanlar artıq özlərini müdafiə edə biləcəkdilər.

2. Müharibə izninə verilməsi

Həzrət Muhammad (s.ə.s) dini sülh yolu ilə yaymağa çalışmış, zorakılıq yoluna getməmişdir. Müsəlmanlar büt-pərəstlərə cavab vermək üçün dəfələrlə izn istəsə də:

“Allah bizə bunu əmr etmədi”-deyərək icazə verilməmişdir.

İslam Peyğəmbəri Muhammad (s.ə.s), gözəl sözlə, nəsihətlə insanları dinə dəvət etdi. Nübüvvətin (peyğəmbərliyin) 15 ili belə keçdi. Nəhayət, təcavüzlərin qarşısını almaq üçün, döyüşə icazə verildi.

Əvvəllər 70 qədər ayə ilə döyüş qadağan edilmiş, ancaq sonradan müharibəyə izn verilmişdir. Qurani-Kərimdən bəzi ayələrdə belə buyrulur:

“Zülmə məruz qaldıqlarına görə (kəfirlərə qarşı Allah yolunda) vuruşanlara izn verilmişdir...”¹

¹ Həcc, 22/39.

MƏLUMAT QUTUSU

- Məscid (came): müsəlman məbədləridir
- Sinaqoq: Yəhudi məbədləridir
- Kilsə: Xristian məbədləridir
- Monastır: Rahiblərin yaşadığı yerlərdir

“O kəslər ki, haqsız yerə, ancaq “Rəbbimiz Allahdır”-dediklərinə görə yurdlarından (Məkkədən) çıxarıldılar. Əgər Allah insanların bir qismini digər qismi ilə (müşrikləri möminlərlə) dəf etməsəydi, sözsüz ki, içərisində Allahın adı çox zikr olunan monastırlar, kilsələr, sinaqoqlar və məscidlər dağılıb gedərdi...”²

“(Yer üzündə) fitnə (şirk) qalmayıb, bütün din (ibadət) yalnız Allaha məxsus olanadək onlarla vuruşun. Əgər (Allaha şərik qoşmağa) son qoysalar (bilsinlər ki), Allah onların nə etdiklərini görəndir...”³

Əgər onlar (sizdən) üz döndərsələr (ədavətə son qoymasalar), bilin ki, Allah sizin havadarınızdır. O ən gözəl havadar, ən yaxşı imdada çatandır!”⁴

3. Bədir müharibəsi

Bədir, Mədinə şəhərindən təxminən 140 km kənarda bir kənddir. Bu kənd, Suriyaya gedən karvan yolunun üzərindədir. Bütperəstlər və müsəlmanlar arasında ilk döyüş məhz burada oldu. Bədir müharibəsi adlanan bu döyüş, Hicrətin ikinci ili, Ramazan ayında baş verdi.

Qureyş Mədinə yaxınlarına qədər gələrək qarətçiliyə başlamış və Abdullah İbn Übeyyəyə (s.ə.s) xəbər göndərərək, Muhammədi (s.ə.s) öldürməsini istəmişdi. Deməli Qureyş İslama düşmənliliyində irəli getməyə başlamışdı. Bu dəfə Əbu Süfyan Suriyaya böyük bir ticarət karvanı ilə getmişdi. Bu sərvətlə döyüşə hazırlıq görülcəkdi. Əbu Süfyanın karvanında bütün məkkəlilərin malları var idi. Əbu Süfyan müsəlmanların karvanı təqib etdikləri xəbərini aldı. Pulla çapar (xəbər aparan) tutaraq Məkkəyə yolladı. Həmin adam isə qorxunc bir formada Məkkədə bağırmağa başladı:

² Həcc, 22/40.

³ Ənfal, 8/39.

⁴ Ənfal, 8/40.

“-Ey Qureyş, yetişin! Müsəlmanlar karvanı qarət edirlər! İmdad! İmdad!”

Qureyş hərəkətləndi. Əbu Cəhl işi qızıışdırdı. Əbu Ləhəb xəstə olduğundan yerinə adam (pulla tutaraq) göndərdi. 100 atlı, 700 dəvəli, digəri piyada olmaq üzrə 1000 adamdan ibarət Məkkə ordusu Bədir kəndinə gəlib, su başını tutdular.

Müsəlmanlar 83-ü Mühacir, 61-i Övs, qalanı Xəzrəc qəbilələrindən olmaqla cəmi 300 nəfər idi. Onlar 8 Ramazanda Mədinədən çıxdılar. Yanlarında 3 at ilə 70 dəvə var idi. Qureyşin hazırlığından xəbərləri yox idi. Ancaq sonradan Məkkədən də böyük bir ordunun çıxdığı barəsində xəbər aldılar. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) yaxın adamları ilə məsləhətləşdi. Geri dönməyin bütpərəstlərə və yəhudilərə cəsarət verəcəyini fikirləşib, düşmənlə qarşılaşmağı qərara aldılar. Düşmən daha öncə gəlib su başını tutduğundan, qumluq sahəyə endilər. Su yox idi. O gecə Allah tərəfindən bol yağış yağdı. Müsəlmanlar da su tədarük etdilər. Rəsulullahın (s.ə.s) adamlarından olan Həbbabın (r.a) ricasına görə, daha güvənli bir yerdə yerləşdilər.

Ertəsi gün iki ordu bir-biri ilə qarşılaşdı. Əbu Cəhl insanları davamlı döyüşə sövq edir və “Müsəlmanları diri-diri yandıracağıq”-deyirdi. O, sayca çox olduqlarına güvənirdi. Mənəvi qüvvəni hesaba almırdı.

Müharibə təkbətək döyüşlə başladı. Həzrət Həməzə (r.a), Həzrət Əli (r.a) bir həmlədə düşmənlərini yerə sərdilər. Sonra ümumi bir həmlə başlandı. Müsəlmanlar aslan kimi irəli atıldılar. Qureyşin öndə gedənləri bir-bir yerə düşürdü. Əbu Cəhl də bunların arasında idi. Qureyşdən 70 ölü var idi. Müsəlmanlar 14 şəhid verdilər. Qureyş pozularaq, 70 adamı da əsir buraxaraq qaçdı. Elə bir hala düşmüşdü ki, ölülərini belə toplamadan qaçdı. Peyğəmbərimiz burada da insani vəzifəsini yerinə yetirdi və onları bir quyuda dəfn etdirdi.

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin ikinci ilindəki bəzi hadisələr:

- Cihada (kafirlerle savaşa) izin verildi.
- Oruc fərz qilindi.
- Zəkat vermək əmr (fərz) edildi.
- Sədəqeyi-Fitr (fitrə) əmr (vacib) edildi.
- Bayram namazı (vacib) qilindi.

XRONOLOGİYA

622-ci il:

- Mədinədə Məscidi-Nəbəvi (Peyğəmbər məscidi) inşa edildi.
- Mədinədə Mühacir-Ənsar qardaşlığı təsis edildi.
- İlk "İslam Mədinə Şəhər Dövləti" təsis olundu.
- Mədinə müqaviləsi -"Mədinə Dövlət Konstitusiyası" hazırlandı.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Həzrət Əbu Bəkrin (r.a) qızı Həzrət Aişə ilə evləndi.
- Əzan məşru qilındı.

624-cü il:

- Qiblə Məscidi-Əqsadan Məscidi-Hərəmə (Kəbə) çevrildi.
- Müsəlmanların ilk zəfəri olan "Bədir müharibəsi" oldu.
- Bəni Qeynuqa yürüşü oldu.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Həzrət Ömər (r.a) qızı Həzrət Hafsa ilə evləndi.

625-ci il:

- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) qızı Həzrət Fatimə Həzrət Əli (r.a) ilə evləndi.

Bədir müharibəsi ilə Qureyş gözləmədikləri bir məğlubiyyətə uğramışdı. Çünki bu işdə haqsız idilər. Onlar karvanı qurtarmaq üçün, hərəkətə gəlmişdilər. Karvan qurtulmuşdu. Əbu Süfyan onlara xəbər göndərmişdi ki, mən kənar yollarla karvanı qurtardım, geri qayıdın. Buna baxmayaraq, Əbu Cəhl belə bir vuruşmadan vaz keçməmişdi. Müsəlmanlar isə haqq davası yolunda idilər. Qələbə daima haqq uğrunda savaşınlardır.

4. Müharibənin nəticəsi və əsirlərin vəziyyəti

Müsəlmanlar Mədinəyə zəfərlə döndülər. Alınan əsirləri qurtuluş haqqı (fidyə) verməklə sərbəst buraxdılar. Bu pulu verə bilməyənlər müsəlmanlardan 10 nəfərə oxuyub yazmağı öyrətmək şərtiylə azad edildi. Rəhmət peyğəmbəri Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) adamlarına əsirlərlə yaxşı davranılmasını tapşırırdı. Əsirlər arasında Əbu İzzə adında bir şair də var idi. O:

"-Beş qızım var, məndən başqa kimsələri yoxdur. Məni onlara bağışla, ya Muhəmməd"-dedi. Rəsulullah (s.ə.s) də onu haqq almadan buraxdı.

Məkkəlilər əvvəlcə bu qara xəbərə inanmadılar. Bir ovuc müsəlmanın böyük bir orduya qalib gələcəklərini ağılları kəsmirdi. Ancaq bu gerçək idi. Əbu Ləhəb qəm-qüssədən öldü. Qadınlar qara geyinərək yas tutmağa başladılar. Əbu Süfyanın arvadı Hind *"matəm saxlasam, Mədinə qadınları sevinər"*-deyə ağlamırdı, ancaq ətriyyatdan da istifadə etmədi. Əbu Süfyan da eyni şəkildə hərəkət etdi. İntiqam almaq sevdasına düşdü və Uhud döyüşünü hazırladı.

5. Qeynuqa yəhudiləri və müsəlmanlar

Bədir zəfəri Mədinədəki yəhudiləri də qorxutdu. Müsəlmanların gücü onların gözüne batırdı. Ona görə də

müsəlmanların əleyhinə bir iş görmək üçün, fürsət axtarmağa başladılar. Yəhudilər daha öncə müsəlmanlarla anlaşıma bağlamışdılar. Ancaq indi sözlərindən dönürdülər. İlk dönən də Qeynuqa yəhudiləri oldu. Bunlar davakar idilər. Özlərinə güvənir və müsəlmanlara:

“-Müharibənin nə olduğunu bilməyən Məkkəlilərlə qarşılaşmanız sizi aldatmasın, əgər bizimlə vuruşsanız, onda döyüşün dadını bilərsiniz”-deyirdilər.

Ona görə də müsəlmanlar yəhudilərin üzərinə hücum çəkdilər. Onlar da qalalarına çəkildilər. Nəhayət, təslim oldular, ancaq Mədinədən çıxarılıb, Şam tərəfinə sürgün edildilər. Beləcə Mədinədən bir bəla dəf edilmiş oldu.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. İlk müsəlman dəstələr hansılardır?
2. İslamda cihad nə zaman və hansı ayələrlə əmr olunmuşdur?
3. Bədir müharibəsinin baş verməsinə səbəb olan əsas amillər nələrdir?
4. Bədir müharibəsi kimin qələbəsi ilə necə nəticələndi?
5. Bədir əsirlərinin vəziyyəti barədə nə deyə bilərsiniz?

ÜÇÜNCÜ FƏSİL
UHUD MÜHARİBƏSİ

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Uhud müharibəsi
- - Qureyşin intiqam arzusu
- - Abbasın məktubu
- - Həzrət Həmzənin şəhadəti
- - Mala tamah salmağın cəzası
- - Müşriklərin vəhşiliyi
- Məğlubiyyətdən qalibiyyətə

1. Uhud müharibəsi

a. Qureyşin intiqam arzusu

Qureyşlilər Bədir döyüşündə məruz qaldığı ağır zərbənin intiqamını almaq arzusu ilə yaşayırdılar. Əbu Süfyan Qureyşin başçısı olmuşdu. Çöldəki qəbilələrdən 2000 əsgər topladılar. Buna məkkəlilər də qoşuldu. Beləcə 3000 nəfərlik bir ordu təşkil olundu. Orduda 700 zirehli süvari, 200 at, 3000 dəvə var idi. Başda Hind olmaq üzrə qadınlar da orduya qoşuldular. Ordu gedərkən Əbva kəndinə gəlib çatdı. Bəziləri burada dəfn olunan Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) anası Aminənin məzarını açmaq fikrinə düşdülər, ancaq pis bir adət olar deyə başqaları buna mane oldu.

b. Abbasın məktubu

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) əmisi Abbas hələ müsəlman olmamışdı. Ancaq qardaşı oğlunu sevirdi. Qureyşin Mədinəyə hücumu xəbərini Mədinəyə çatdırdı. Allah Rəsulu (s.ə.s) məktubu alınca hazırlıq gördü. Düşmən həqiqətən Mədinənin kənarına yaxınlaşmışdı. Yüksək mövqeli adamlardan bəziləri “*şəhəri içəridən müdafiə edək*”-deyirdilər. Gənclər isə düşmənlə bayırda qarşılaşmaq istəyirdi. Nəticədə ikinci fikir qəbul edildi.

Cümə namazından sonra, Mədinədən çıxdılar. Qureyş qərgahını Uhud dağında qurmuşdu. Müsəlmanlar da oraya hərəkət etdilər. Müsəlmanlar 1000 nəfərdən ibarət idi. Ancaq münafıqların başçısı Abdullah ibn Übeyy 300 qədər adamı ilə geri dönüncə, müsəlmanlar 700 nəfər qaldılar.

Müsəlmanlar Uhuda yaxınlaşdıqda artıq bütperəstlər orada yerləşmişdilər. Bu zaman onlar arxalarını Uhud dağına söykəyərək Mədinə istiqamətinə qarşı düzüldülər. Rəsulullah (s.ə.s) düşmənin cəbhə arxasından hücumunun qarşısını almaq və sol tərəfdəki dağın boğazını gözləmək üçün, 50 nəfər ayırdı və onlara:

“-Düşmən istər qalib gəlsin, istər məğlub olsun, məndən əmr almadıqca buradan əsla ayrılmayacaqsınız, düşmən süvarisi gələrsə, atlarına ox atın, çünki ata ox dəydimi irəliləməz”-deyə bərk-bərk tapşırırdı.

Düşmənin sağ cinahında Xalid, sol cinahında Əbu Cəhlin oğlu İkrimə, süvarilərin başında Safyan dururdu. Qadınlar dəf çalaraq əsgərləri ruhlandırırırdılar. Döyüş təkbətək mübarizə ilə başlandı. Həzrət Əli (r.a) və Həzrət Həmzə (r.a) rəqiblərini yerə sərdilər. Əbu

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin üçüncü ilindəki bəzi hadisələr:

- Həzrət Əlinin (r.a) oğlu və Həzrət Muhammədin (s.ə.s) sevimli nəvəsi Həzrət Həsən (r.a) dünyaya gəldi.
- Həzrət Osman (r.a) Həzrət Muhammədin (s.ə.s) qızı Ümmü Gülsüm ilə evləndi.
- Mirasa dair əhkam (hökmlər) nazil oldu.
- Müşrik qadınlarla evlənmək qadağan edildi.

Düncanə (r.a) də bənzərsiz qəhrəmanlıqlar göstərdi. Qureyşlilər Bədir döyüşünün intiqamını almaq üçün, var qücləriylə hücum edirdilər.

c. Həzrət Həməzənin şəhadəti

Əbu Süfyanın arvadı Hind, Bədirdə atası öldüyünə görə, onun intiqamını almaq üçün Vəhşi adında bir zənciyə çoxlu pul vəd edərək, Həzrət Həməzeni (r.a) öldürməsinə tapşırırdı. Vəhşi, Həzrət Həməzənin (r.a) qarşısına kişi kimi çıxmaqdan qorxduğuna görə, bir yerdə pusquda Həbəş üsulu ilə mizraq ataraq onu qarnından yaralayıb şəhid etdi.

Çox şiddətlənən döyüş müsəlmanların xeyrinə dəyişdi. Düşmən səfləri pozulmuş, süvarilər dağa doğru qaçmağa başlamışdılar. Rəsulullah (s.ə.s) ordusunu elə tərtib etmişdi ki, düşmən süvarisinə qarşı duracaq süvarisi yox ikən, süvari hücum edə biləcək yalnız bir yer qalmışdı. Orada da oxçular dayanmışdı və onlara buradan əsla ayrılmamalarını tapşırırmışdı. Bunun sayəsində də müsəlmanlar ilk anda qələbə qazanmışdı.

d. Mala tamah salmağın cəzası

Möminlərin bəziləri dünya malına tamah salıb qəflətə düşdülər. Düşməni təqib etmək əvəzinə, qənimət toplamağa başladılar. Oxçular da “*düşmən məğlub oldu*”-deyərək yerlərini tərk etdilər. Bunu fürsət bilən Xalid süvarisi ilə hücum edib müsəlmanların içinə girdi. Bunu görən bütperəstlər təkrar geri qayıtdılar. İki hücum arasında qalan müsəlmanlar nəyə məruz qaldıqlarını bilmədilər və bir qarmaqarışıqlıq yarandı. Bir ara Həzrət Muhammədin (s.ə.s) şəhid edildiyi söyləndi. Müsəlmanlar da çaşdılar və ümitsizliyə düşdülər. Bir qrup müsəlman Allah Rəsulunun (s.ə.s) ətrafında halqa kimi dövrə vuraraq, onu qoruyurdu. Edilən hücumlar zamanı Həzrət Muhammədin (s.ə.s) zirehi yanağına batmış, mübarək dişi qırılmışdı. O böyük Peyğəmbər (s.ə.s)

düşmənin atdığı ox yağışı altında mətanətini itirmir və belə dua edirdi:

“-Ya Rəbb! Xalqımı bağışla, onlar nə etdiklərini bilmirlər.”

Müsəlmanlar çox çətin vəziyyətə düşmüşdülər. Ümmü Ümarə deyilən Nəsibə Xatın müsəlmanlara su daşıyırdı. Belə bir çətin vəziyyətə düşüncə, su qabını əlindən buraxdı və bir qılinc götürərək, Həzrət Muhammədi (s.ə.s) qorumağa başladı. Hətta hücum edən müşriklərdən birini atından düşürdü, yerə yuvarladı.

Allah Rəsulu (s.ə.s) yanındakılarla birlikdə bir təpəyə çıxdı. Əbu Süfyan “*Muhamməd aranızdamı?*”-deyə səsləndi. “*Əbu Bəkir və Ömər oradadırmı?*”-deyə soruşdu. Bir cavab almayınca, “*Demək, bunların hamısı ölmüş*”-deyə söyləndi. Bunun üzərinə Həzrət Ömər (r.a): “*-Onların hamısı sağdır və buradadır*”-deyə hayqırırdı.

Qələbəyə şahid olan Əbu Süfyan isə belə dedi: “*Müharibə növbəyəldir, bu gün Bədirin qarşılığıdır.*”

e. Müşriklərin vəhşiliyi

Qureyş müşrikləri bu döyüşdə insanlığa əsla sığmayan vəhşi hərəkətlər etmişdilər. Müsəlmanlara qarşı kin və nifrətdə kişilərdən geri qalmayan Qureyş qadınları şəhid düşən müsəlmanların burunlarını, qulaqlarını kəsərək boyunbağı düzəldib boyunlarına asmışdılar. Hətta Əbu Süfyanın arvadı Hind, Həzrət Həməzənin (r.a) köksünü yararaq ciyərini dişləmişdir. Tarixdə ona “*insan ciyəri yeyən qadın*”-deyilməsi buna görədir.

Uhud döyüşünə müsəlmanların qadınları da qoşulmuşdu. Ancaq onlar əsgərlərə su daşımaq, yaraları sarımaq kimi vəzifələri yerinə yetirmişdilər.

MƏLUMAT QUTUSU

Həzrət Muhammədin (s.ə.s) zövcələrinin adları belədir:

- Xədicə,
- Sevdə,
- Aişə,
- Hafizə,
- Zeynəb (Huzeymənin qızı),
- Ümmü Sələmə,
- Zeynəb (Cahşın qızı),
- Ümmü Həbibə (Əbu Süfyanın qızı),
- Cüveyriyə,
- Safiyyə,
- Meymunə.

f. Məğlubiyyətdən qalibiyyətə

Uhud müharibəsində müsəlmanlar 70 şəhid verdilər. Böyük bir üzüntü içində Mədinəyə qayıtdılar. Ancaq bunun səbəbkarı özləri idi. Çünki Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əmrlərini dinləməmişdilər. Mədinədəki yəhudilər və münafıqlar (ikiüzlülər) bu məğlubiyyətə sevinmişdilər. Bu, Allah Rəsuluna (s.ə.s) ağır gəldi. Yaralı və yorğun olduğu halda, düşməni təqib etmək qərarına gəldi. Müsəlmanların zəif düşmədiyini həm yəhudilərə, həm də bütperəstlərə göstərmək baxımından bu qərar mühümdür. 16 Şəvval, hərbin ertəsi bazar günü dəllal (carçı) yüksək səslə müsəlmanları təqibə səslədi.

Məkkəlilər Uhuddan çəkilib Rəvha məntəqəsinə gəlmişdilər. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) arxalarından bir adam göndərmiş, *“Get bax, əgər dəvələrə minirlərsə Məkkəyə gedirlər, yox atlara minirlərsə Mədinəyə hücum edəcəklər deməkdir”*-dedi. Xəbərçi dəvələrə mindiklərini söylədi. Ancaq məkkəlilərdə bir tərəddüd var idi. Bəziləri geri qayıtmaq istəyirdi. Rəsulullah (s.ə.s) bu xəbəri alıb, bayrağı Həzrət Əliyə (r.a) verərək düşməni təqib etməyə göndərirdi, özü isə Həmrəul-Əsədə qədər gəldi. Orada üç gecə söndürmədən tonqal qalayaraq, təviş içində olan düşməne qarşı qüvvətli və sayca onlardan çox olduqlarını nişanə verdi. Əbu Süfyan yenidən döyüşə girməkdən boyun qaçırdı. Müsəlmanlar Uhudda məğlubiyyətə uğramaqlarına baxmayaraq bu qarşılaşmadan qalib çıxdılar.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Uhud müharibəsinin başlanmasının səbəbləri nə idi?
2. Müsəlmanlar Uhud müharibəsinə necə hazırlaşdılar?
3. Həzrət Həməzəni kim necə şəhid etdi?
4. Bəzi müsəlmanların mala tamahı nə ilə nəticələndi?
5. Məğlubiyyətdən qalibiyyətə keçiş necə oldu?

DÖRDÜNCÜ FƏSİL
MÜHÜM HADİSƏLƏR

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Biri-Məunə faciəsi
- Raci hadisəsi
- Beni Nadir döyüşü
- Beni Müstəliq döyüşü
- İfk hadisəsi

1. Biri Məunə faciəsi

Uhud döyüşündən dörd ay sonra (Hicrətin 4-cü ili) müsəlmanlara dərin kədər verən Biri-Məunə hadisəsi baş verdi. Kilab qəbiləsindən Əbu Bəra (Amir ibn Malik) Mədinəyə gəlib Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) bəzi hədiyyələr təqdim etdi. Lakin Rəsulullah (s.ə.s): “Mən müşrikdən hədiyyə qəbul etmərəm”-deyib onun hədiyyəsini geri qaytardı və onu İslama dəvət etdi, ancaq o İslamı qəbul etmədi.

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) yanından ayrılmadan qəbiləsinə İslamı təbliğ edəcək bir nümayəndə göndərilməsini xahiş etdi. Allah Rəsulu (s.ə.s): **“Mən Nəcidlilərə etibar etməirəm”**-dedi. Bəra Ona təminat verdi. Sonra Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Əshabı-Suffədən Quranı əzbər bilən 70 qədər müəllim göndərirdi. Bunlar Məune quyusu deyilən yerə çatdıqda, içlərindən birini Amir ibn Tüfeylin yanına göndərərək, İslam Peyğəmbərinin (s.ə.s) məktubunu ona verdilər. Amir isə məktubu heç oxumadı. Ətrafındakı qəbilələrdən adam toplayaraq və Əbu Bəranın da sözünə baxmayaraq, bu müəllimləri öldürdülər. Onlardan sadəcə biri sağ olaraq qurtulmuş və Mədinəyə geri qayıtmışdı. Bəzi qəbilələr verdikləri sözdən dönərək məhz belə xəyanət edirdilər. Çünki müşriklər və yəhudilər onları qızıışdırırdı.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) bu hadisədən xəbər tuttuqda çox kədərləndi. Çünki o hafiz müəllimləri sadəcə insanları İslama dəvət etmək üçün göndərmişdi. Eyni zamanda onlar müdafiəsiz idilər. Digər tərəfdən də təhlükəsizlikləri üçün də təminat verilmişdi. Rəhmət Peyğəmbəri olan Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) daha əvvəl özünə və əshabələrinə edilmiş haqsızlıq və təcavüzlərə qarşı heç vaxt bəddua etmədiyi halda, otuz və ya qırx gün boyu hər səbh namazında Biri-Məunədə İslam dəvətçilərini (hafiz müəllimləri) öldürən qəbilələrə bəddua etmişdi.

2. Rəci hadisəsi

Biri-Məunə faciəsinin baş verdiyi vaxtlarda (Hicrətin 4-cü ilində) Rəci hadisəsi də meydana gəldi. Əzəl və Qarə qəbilələrindən bir heyət Mədinəyə Rəsulullahın (s.ə.s) yanına gəlib, onlara din öyrədəcək müəllim göndərilməsini xahiş etdilər. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s), həmin tələbi ödəmək məqsədilə altı nəfərdən ibarət bir grup göndərirdi. Bunlar Rəci deyilən yerə çatanda, xəyanətə qurban olduqlarını başa düşdülər. Yanlarındakılar bunları müşrik olan Lihyan oğullarına təslim etdilər. Onlar da bunlardan dördünü şəhid etdilər, ikisini də

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin dördüncü ilindəki hadisələr:

- Həzrət Əlinin (r.a) oğlu və Həzrət Muhammədin (s.ə.s) sevimli nəvəsi Həzrət Hüseyin (r.a) dünyaya gəldi.
- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) zövcələrindən Zeynəb binti Huzeymə vəfat etdi.
- Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Ümmü Sələmə ilə evləndi.
- Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Zeyd bin Sabitə İbrani dilini öyrənməyi əmr etdi.
- Spirtli içki içmək qadağan edildi. (Bəzi tarixçilərə görə bu il...)

Məkkəyə aparıb büt-pərəstlərə satdılar. Büt-pərəstlər də onları Bədirdə ölənlərə əvəz olaraq öldürdülər.

Əhdə vəfa və əmanətə riayət etmək ərəblərin cahiliyyə dövründə belə əsas bir üstünlük idi. Ancaq Amir və Lih-yanoğulları hər iki hadisədə də Allah Rəsuluna (s.ə.s) verdiklər sözü tutmadılar və İslam düvətçilərini xaincə şəhid etdilər.

Müsəlmanlar bu altı şəxsin alçaqca bir xəyanətə uğramasına çox kədərləndilər. Rəsulullahın (s.ə.s) şairi Həssan ibn Sabit kəskin mərsiyələri ilə bu kədərin tərcümanı oldu.

3. Beni Nadir döyüşü

Yəhudilər Uhddan sonra müsəlmanları təhqir etməyə başladılar. Müsəlmanlarla bağladıkları anlaşmalara riayət etmədilər. Qubanın yaxınlığında Nadir oğulları yəhudiləri yaşayırdı. Həzrət Muhamməd (s.ə.s) onların yanına getdi. Anlaşmalar üzrə iki kişinin ölümünə görə ödənməli olan payı (fidyə) istədi. Aralarında bir dediqodu başladı. Məlum oldu ki, Allah Rəsuluna (s.ə.s) bir sui-qəsd hazırlayırlarmış. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) də bundan xəbərdar oldu və Mədinəyə qayıtdı. Yəhudilər hər bəhanə ilə Müsəlmanları narahat edirdilər. Onun üçün Rəsulullah (s.ə.s), Məhəmməd bin Məsləmə ilə onlara xəbər göndərdi ki, 10 gün müddətində məmləkəti tərk edib başqa bir yerə köçsünlər. Onlar buna razı oldular. Çünki günahkar idilər. Ancaq münafıqların rəisi olan İbn Übeyy xəbər göndərərək onlara yardım edəcəyini bildirdi. Bunun üçün yəhudilər çıxmaq qərarına gəldilər. Müsəlmanlar onların qalalarını mühasirəyə aldılar. Nəhayət, təslim oldular. Silahlarından başqa, mallarını dövələrinə yükləyib getmələrinə izin verildi. Nadir oğullarından qalan ərazini Rəsulullah (s.ə.s) mühacirlərə vermişdir. Ənsardan fağır olan iki adama da yer vermişdir. Digərləri isə möhtac olmadıqlarından almamışdılar.

Həmin ildə Həzrət Əlinin (r.a) oğlu Həzrət Hüseyn doğuldu.

Həzrət Muəmməd (s.ə.s) Zeyd bin Sabitə (r.a) İbrani dilini öyrənməsini əmr etmişdir. Çünki yəhudilərə etibar qalmadığından, onları tərcüməçi kimi işlətməkdən vaz keçmişdi.

4. Bəni Müstəliq döyüşü

Mədinədən bir qədər uzaqda yaşayan Müstəliqoğulları, Xüzaə qəbiləsindən olub müsəlmanlarla yaxşı dolanırdılar. Ancaq Qureyşlilərin təxribatı ilə qəbilə rəisi Haris ətrafda yaşayan bədəvi qəbilələrlə birləşərək Mədinəyə hücum etmək üçün hazırlaşmağa başladı.

Vəziyyəti xəbər alan Həzrət Muəmməd (s.ə.s) bu hərəkətin qarşısını yerində almaq üçün otuzu atlı min nəfərlik bir ordu ilə Müstəliqoğullarının üzərinə getdi. Bədəvilər, müsəlmanların üzərlərinə gəldiyini eşidəndə qorxub dağıldılar. Harisin ətrafında yalnız öz qəbiləsinin adamları qaldı.

Bəni Müstəliq, Müreysi suyu yanında toplanmış, hələ hazırlıqlarını tamamlaya bilməmişdi. Allah Rəsulu (s.ə.s) onlara müsəlman olmalarını təklif etdi. Lakin onlar bunu qəbul etmədilər. Müstəliqoğulları müsəlmanların nizamlı hücumlarına qarşı dayana bilməyib bir saat içində dağıldılar.

Döyüş sonunda müsəlmanlardan bir nəfər şəhid oldu, müşriklər isə, on nəfər itki verdilər. Ayrıca müsəlmanlar qənimət olaraq 700 əsir, 2000 dəvə, 5000 qoyun ələ keçirdilər.

Bu döyüş adi bir hadisə olmaqla birlikdə tarixdə mühüm bir yer tutur. Çünki münafıqların ənsar-mühacir arasına fitnə salmaq istəməsi, Cüveyriyə məsələsi və İfk hadisəsi də bununla bağlıdır.

Oxu Mətni

ƏN BÖYÜK DÖVLƏT

Həzrət Cüveyriyyə, Bəni Müstəliq Qəbiləsi rəisi Haris bin Əbi Zırarın qızı idi. Müreysi döyüşündə alınan əsirlərdən biri də o idi. Əri Müsafi bin Səfvan Rəsulullahın (s.ə.s) aman-sız düşmənlərindən biri idi. Müharibədə öldürüləncə Cüveyriyyə dul qalmışdı. Əsirlər, mücahidlər arasında bölüşdürüldüyü zaman, Cüveyriyyə, Sabit bin Qeys ilə əmisi oğlunun hissəsinə düşmüşdü.

Həzrət Cüveyriyyə, Sabit bin Qeyslə razılaşmışdı. Təyin edilən fidyəni ödədiyi təqdirdə azadlığına qovuşacaqdı. Lakin, fidyə ödəyəcək imkanı yox idi. Bu səbəbdən Həzrət Muəmmədə müraciət etdi və azad olma fidyəsinin ödənməsi barəsində kömək tələb etdi.

Rəsulullah (s.ə.s), ondan: **“Sənə, bundan daha xeyirlisi yoxdurmu?”**-deyə soruşdu. Gözlənilməz bir sualla qarşılaşan Həzrət Cüveyriyyə çox sevindi. Azadlığına qovuşmaqdan, təkrar ana-atasına, yurduna qovuşmaqdan daha xeyirli nə ola bilərdi?

Bir anlıq bir tərəddüddən sonra: **“Ya Rəsulullah! Haqqımda düşündüyünüz bundan daha xeyirli şey nədir?”**-dedikdə Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurdu: **“Qurtuluş fidyəni ödəyərək səni həyat yoldaşlığına qəbul etməmdir.”**

Həzrət Cüveyriyyə bundan çox təsirləndi. Əsarətdən xilas olduğu kimi, beləsinə böyük bir şərəfə də nail olacaqdı. Dərin bir fikrə getdi. Allah Rəsulunun (s.ə.s) yurdlarına çatmadan bir neçə gün əvvəlki yuxusunu xatırladı: Ay Mədinədən sanki gedib köynəyinə girmişdi. Bir anlıq bir xəyalından sonra, üzündə sevinc əlamətləri yarandı. Peyğəmbərimizin (s.ə.s) təklifinə cavabı bu oldu: **“Ya Rəsulallah! Əgər, mənə bu şərəfə nail etsəniz, şübhəsiz mənim üçün bundan daha xeyirli bir dövlət və səadət ola bilməz!”**

5. İfk (böhtan) hadisəsi

Bəni Müstəliq (Müreysi) döyüşündən qayıdanda Həzrət Aişə (r.anha) anamız çirkin bir iftiraya məruz qalmışdır.

Ordu istirahət etmək üçün dayanmışdı. Həzrət Aişə (r.anha) anamız tualet ehtiyacı üçün insanlardan uzaqlaşmışdı. Bu əsnada əmanət olaraq bağladığı boyunbağını itirmiş və onu axtararkən geridə qalmışdı. Ona rast gələn Səfvan bin Müəttəl dəvəsinə alaraq karvana yetişdirmişdir.

Ancaq bu fürsəti dillərində şüar edən münafıqlar Rəsulullahın (s.ə.s) zövcəsi və möminlərin anası Həzrət Aişəyə (r.anha) açıq-aydın böhtan (ifk) atmışdılar.

Nəhayət, Həzrət Aişənin (r.anha) bu iftiradan təmiz olduğuna dair ayələr enmiş, müsəlmanlar da sevinmişdir. Qurani-Kərim bu hadisəni **“Bu, açıq-aydın bir böhtandır!”**¹ ifadəsi ilə böhtan kimi qiymətləndirir.

1 Nur, 24/12.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Biri-Məunə faciəsi necə baş verdi və Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) bu hadisəyə reaksiyası necə oldu?
2. Raci hadisəsi necə baş verdi?
3. Bəni Nadir döyüşünün səbəbi nə idi?
4. Bəni Müstəliq döyüşünün səbəb və nəticələri nə olmuşdur?
5. Həzrət Aişəyə ifk (böhtan) atanlar kimlərdir və nəticə nə olmuşdur?

BEŞİNCİ FƏSİL
XƏNDƏK MÜHARİBƏSİ

عَلَيْهِ
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Müşriklərlə yəhudilər birləşir
- Düşmən mühasirəsi uzanır
- İlahi ədalət təcəlli edir
- Bəni Qureyzə xəyanətinin cəzası verilir

Xəndək Müharibəsi

Müsəlmanlar rahat bir nəfəs alma dövrünə girmişdilər. Məkkəlilər qorxudulmuş, qəbilələr sakitləşmiş, yəhudilər təmizlənmişdi. Tam sakitlik içində şirin bir həyat keçirəcəkləri bir zaman gəlmişdi. Ancaq İslam düşmənləri boş dayanmırdı.

a. Müşriklərlə yəhudilər birləşir

Ərəblər qan davası intiqamını almaqdan əl çəkmirdilər. Yəhudilərin də Müsəlmanlara nifrəti var idi. Bu ikisi aralarında anlaşaraq çöldəki qəbilələrin bəzilərini yoldan çıxartdılar. Məsələn, Xeybərin yarı gəlirini Qətəfan ərəblərinə vəd etdilər. Qureyş 4000 əsgər, 300 süvari, 1000 dəvə verdi. Fəzarəoğulları bir çox piyada və 1000 dəvəli göndərdi. Digər qəbilələr də əllərindən gələni etdilər. Beləcə 10.000 nəfərlik bir ordu toplandı və Əbu Süfyanın komandanlığı altında Mədinəyə doğru hərəkət etdi.

Müsəlmanlar bu xəbəri eşitdilər. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) adəti üzrə əshabələrini toplaıb vəziyyəti müzakirə etdi. Mədinəni içəridən müdafiə etmək qərarına gəldilər. Ancaq bu kafi deyildi. Səlmən Farisinin təklifi üzrə şəhərin ətrafında xəndək qazılaraq, düşmənin keçməsinə əngəl olunması uyğun görüldü. Başda Rəsulullah (s.ə.s) olmaqla camaat canla-başla çalışaraq altı günə xəndəyi qazdı.

Xəndək qazılarkən böyük bir qaya çıxdı. Qayanı heç kim parçalaya bilmədi. Allah Rəsulu (s.ə.s) daşa bir vurdu, böyük bir parça qopdu, **“Allahu Əkbər, Şamın qırmızı saraylarını görürəm”**-dedi. Bir dəfə daha vurdu, **“Kisranın (İran) ağ saraylarını görürəm”**-dedi. Bir dəfə daha vurdu, **“Sənanın qapılarını görürəm”**-dedi. Həqiqətən də daş parça-parça olmuşdu. Sözsüz ki, bunlar gələcəyi aydınladan müjdəli xəbərlər idi və elə də oldu.

Qureyş ordusu Mədinəyə çatdığı zaman, xəndəklə qarşılaşanda çox təəccübləndi. Çünki bu, onların bilmədiyi bir müdafiə üsulu idi. Qərargah quruldu, gözləməyə başladılar. Müsəlmanlar 3000 mücahidlə müdafiə olunurdular. Mühasirə uzanıb gedirdi. Ərəblər belə şeylərə öyrəşməmişdi. Onlar basqın edib nə tapırdılarsa, onu qarətlə götürməyə alışmışdılar. Düşmən arasında şikayətlər başladı. Bu zaman Nadir yəhudilərinin rəisi və bu savaşın baş təşkilatçısı olan Huyey, Qureyzə yəhudilərini tovlayaraq onları öz tərəflərinə çəkdi və **“dəniz kimi bir ordumuz var, müsəlmanların işini bu dəfə bitirəcəyik”**-dedi. Vəziyyət doğrudan da çətin idi. Mədinəyə hər tərəfdən hücum edəcəkdilər.

Qurani-Kərimdə bu hadisə haqqında belə buyrulur:

“O zaman onlar üstünüzdə həm yuxarı, həm də aşağı tərəfdən hücum etmiş və (qorxudan) gözünüz hədəqəsindən çıxıb ürəyiniz ağzınıza gəlmişdi. Allah barəsində də müxtəlif fikirlərə düşmüşdünüz. Məhz onda (Xəndək vuruşunda) möminlər imtahana çəkilmiş (kimin həqiqi mömin, kimin münafiq olduğu bəlli olmuş) və möhkəm sarsılmışdılar.”¹

b. Düşmənin mühasirəsi uzanır

Mühasirə 20 gündür davam edir və düşmən heç bir nəticə əldə edə bilmirdi. Qureyzə yəhudilərinin düşmən tərəfinə keçməsi də bir nəticə vermədi. Hava soyuq idi, ərzaqları qalmamışdı. Nə olursa olsun, xəndəyi keçmək üçün hücumla keçdilər. Bir neçə nəfər atları ilə xəndəkdən tullandılar. Amr ibn Əbdüvəd adındakı pəhləvanın qarşısına Həzrət Əli (r.a) çıxdı. O, əlindəki qalxanın parçalanmasına baxmayaraq, bir şahin kimi düşmənin başının üstünə aldı və onu yerə sərtdi. Digərləri isə geri çəkilmək məcburiyyətində qaldılar. Əbu Cəhlin oğlu İkrimə qaçarkən mızrağını belə düşürdü... Ertəsi gün eyni şiddətli hücum edilsə də heç bir nəticə əldə edilmədi.

c. İlahi ədalət təcəlli edir

Döyüşdə hər cərəyə əl atırdılar. Düşmənin mühasirəsini aradan qaldırmaq üçün, Qureyzə ilə müttəfiqlərini bir-birindən ayırmaq kafi idi. İki tərəf bir-birindən şübhələnməyə başlamışdı. Nueym Səqəfi adındakı etibarlı bir şəxs hələ müsəlman olmadığı halda, yaxşılıq etmək məqsədi ilə Qureyzə ilə müşriklər arasına şübhə toxumu səpərək onların arasını vurdu, bir-birlərinə inamları sarsıldı. Əbu Süfyanın başında bir qorxu fırtınası qopmuşdu. Məhz o gecə bayırda qopan müdhiş bir fırtına düşməni pərişan etməyə yetdi. Qorxunc bir qasırğa ağacları qoparır, toz-torpağı düşmənin üz-gözünə çırpır, çadırları söküb atırdı. Göy gurultusu da bu vəziyyətə qorxunc bir dəhşət verir, çox güclü yağan yağış selləri isə hər şeyi silib süpürürdü. Düşmənin içində elə bir qorxu düşmüşdü ki, hər şey onlara hücum edən kimi görünürdü. Allah tərəfindən göndərilən bu müsibət düşməni başıpozuqluğa apardı. Bununla da İlahi ədalət təcəlli edir. Çünki Allahın nə qədər (gözə görünməz) orduları vardır. Qurani-Kərimdə belə buyrulur:

“Ey iman gətirənlər! Ordular sizin üstünüzdə gəldiyi zaman Allahın sizə olan nemətini yada salın! O vaxt Biz onların üstünə külək və sizin görmədiyiniz (mələklərdən ibarət) qoşun göndərmişdik...”²

¹ Əhzab, 33/10-11.

² Əhzab, 33/9.

Bu vəziyyət qarşısında düşmən daha çox dözə bilmədi. O gecə çəkilib getdi. Həm də o qədər təlaşlı getdi ki, baş komandan Əbu Süfyan dəvəsinin dizinin bağını açmağa belə vaxt tapmamışdı.

Səhər fırtınakəsilmiş, düşmən qaçmışdı. Müsəlmanlar onları bu fəlakətdən qurtaran Allaha sonsuz həmd-səna (dua) etdilər. Allah Rəsulu (s.ə.s) möminlərə **“-Artıq növbə bizindir, bundan sonra Qureyş bizə hücum edə bilməz.”**xəbərini verdi.

d. Bəni Qureyzə xəyanətinə cəzası verilir

Qureyzə yəhudiləri ən çətin zamanda əhdlərini pozaraq düşmənlə əlbir olmuşdular. Allahın yardımını orada gəlib çatmasaydı, müşriklərlə birləşib Mədinədəkiləri qılıncdan keçirəcəkdilər. İndi onların cəzasını vermək vaxtı gəlmişdi. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) bayrağı Həzrət Əliyə (r.a) verib, Qureyzə yəhudilərinin üzərinə hücum çəkdi. Yəhudilər qalalarına çəkildilər. 25 gün mühasirədə qaldılar. Nəhayət, təslim oldular. Hakim olaraq Səd ibn Muazı göstərdilər. O da bu hökmü verdi:

- Döyüşə qoşulanlar edam edilsin,
- Qadın və uşaqlar əsir alınsın,
- Mallar qənimət sayılsın.

Yəhudilər bunu Tövrata da uyğun gördüklərindən qəbul etdilər.

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin beşinci ilindəki hadisələr:

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Zeynəb binti Cahş ilə evləndi.

Qadınlara Təsəttür (hicab) əmr edildi.

Namuslu bir qadına hücum və böhtana cəza təyin olundu.

Təyəmmüm məşru qılındı.

Qorxu namazı əmr olundu.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Müşriklərlə yəhidilər nə üçün birləşdilər?
2. Həzrət Əli (r.a) müşriklərin hansı məşhur pəhləvanlarının cəsədini yerə dərdi?
3. Xəndəkdə İlahi ədalət necə təcəlli etdi?
4. Bəni Qureyzə xəyanətinin cəzası nə oldu?

ALTINCI FƏSİL
HUDEYBİYƏ SÜLHÜ

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Müsəlmanların Kəbəni ziyarət etmək arzusu
- Hudeybiyə sülh müzakirələri
- Anlaşmanın yazılması
- Əleyhlərinə hesab olunan hökmlərin müsəlmanların lehinə olması
- İslama dəvət elçiləri göndərilməsi

1. Müsəlmanların Kəbəni ziyarət etmək arzusu

Müsəlmanlar artıq 6 il idi ki Məkkədən ayrılmışdılar. Ata-baba yurdlarının həsrətini çəkirdilər. Çünki nələri varsa orada qalmışdı. Müqəddəs Kəbeyi-Müəzzəmə (əzəmətli Kəbə) Məkkədə idi. Onu ziyarət etmə arzusu daim ürəklərində yaşayırdı. Ancaq indiyə qədər buna imkan tapa bilməmişdilər.

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Hicrətin altıncı ilində əshabəsinə Kəbəni ziyarət edəcəklərini bildirdi. Müsəlmanlar buna çox sevindilər. 1400 qədər müsəlman bu ziyarətə hazırlaşdı. Ehramlarına (xüsusi həcc örtüklərinə) büründülər, qurbanlıq dəvələrini aldılar. Yalnız silah aparmaq qadağan edildi. Çünki savaşa deyil, ibadətə yəni, Həccə gedirdilər. Allah Rəsulu (s.ə.s) Qəsva adlı dəvəsi ilə öndə gedirdi.

2. Hudeybiyə sülh müzakirələri

Qureyşlilər müsəlmanların Kəbəni ziyarət etmə arzularını eşidincə, təlaşa düşdülər. Onları Məkkəyə qoymamaq qərarına gəldilər. Məkkənin kənarında yığışdılar. Rəsulullah (s.ə.s) bunu öyrəninçə:

“-Bu Qureyşə nə olub ki, hərbdən bezib usanmadımı?”-dedi.

Müsəlmanlar Hudeybiyəyə qədər gəlib durdular. Arada elçilər gedib gələrək Kəbəni ziyarətə icazə verilməsinə çalışsalar da, müşriklər bununla razılaşmadılar. Nəhayət, Həzrət Osman (r.a) elçi olaraq göndərildi. Müsəlmanların ziyarət üçün gəldiklərini onlara başa saldı. Qureyş Ona da: *“-Əgər istəyirsənsə, özün ziyarət et”-dedilər.*

Həzrət Osman (r.a): *“-Peyğəmbər Kəbəni təvaf etməmiş, mən bunu edə bilmərəm. Biz hamımız Kəbəni ziyarətə gəldik. Qurbanlarımız da yanımızda”-dedi.*

Ancaq Qureyş bunu qəbul etmədi. Bu görüşmə bir az uzandı. Həzrət Osman (r.a) geriye dönməyincə, onun həbs və ya qətl edilməsi haqqında şayiə yayıldı. Haram aylar da (Məhərrəm, Rəcəb, Zilqədə, Zilhəccə) Hərəmi-Şərifdə belə bir münasibət çox çirkin bir şey olardı. Onun üçün müsəlmanlar İslam davası uğrunda canlarını fəda etməkdən çəkinməyəcəklərinə dair Rəsulullah (s.ə.s) söz verib and içdilər. Bu and içmə mərasimi bir ağacın altında oldu. Ona görə də buna “Rizvan Beyəti”-deyildi.

Qureyş müsəlmanların ziyarət üçün gəldiyini anladı, ancaq inadından da dala durmadı. İş bu vəziyyətə gəldikdən sonra, izin verməyi öz qüruruna sığışdırma bilmədi. Ziyarəti gələn ilə saxlamaq istədi.

3. Anlaşmanın yazılması

Qureyş bu fikirdə israr etdiyi halda, müsəlmanlar fədakarlıq göstərərək qan tökülməsin deyərək ziyarətə gələn il gəlməyə razı oldular. İndi də anlaşmanın yazılması vaxtı gəldi. HəzrətƏli (r.a) yazmağa başladı. Müşriklər başda “Bismillahirrəhmanir-rəhim” (Rəhman və Rəhim olan Allahın adıyla) yazılmasına razı olmadılar. Yalnız “Allah adıyla” yazılmasını qəbul etdilər.

Qərarlaşdırılan şərtlər bunlardır:

- Müsəlmanlar bu il Məkkəni ziyarət etmədən Mədinəyə qayıdacaqlar.
- Müsəlmanlar gələn il Məkkəni ziyarət edəcəklər, ancaq orada üç gündən çox qalmayacaqlar.
- Müsəlmanlar Məkkəyə silahsız gələcəklər, yanlarında yalnız qınlarına soxulmuş qılınclar olacaq.
- Müsəlmanlar Məkkədəki müsəlmanlardan heç birini özləri ilə Mədinəyə aparmayacaqlar. Ancaq mədinəli müsəlmanlardan Məkkədə qalmaq istəyən olursa qala biləcək.
- Məkkəli müsəlmanlardan və ya müşriklərdən biri Mədinəyə gedərək müsəlmanlara sığınacaq olsa, geri qaytarılıb Qureyşə təslim ediləcək. Ancaq müsəlmanlardan biri Məkkəyə gəlsə, Qureyş onu təslim etməyəcək.
- Ərəb qəbilələri istədikləri tərəflə birləşməkdə sərbəstdirlər.

4. Əleyhlərinə hesab olunan hökmlərin müsəlmanların lehinə olması

Bu şərtlər çox ağır idi. Bütün bu maddələrin ilk baxışda müsəlmanların əleyhinə olduğu gözə görünürdü. Buna baxmayaraq Həzrət Muhmməd (s.ə.s) onları beləcə yazdırmışdır. Hətta Allah Rəsulu (s.ə.s) bunları qəbul etməklə yanaşı, buna “Fəthi-mübin” (açıq-aşkar zəfər) -demişdi. Bu sazişin necə olub da bir növ “zəfər” olduğunu irəlidəki hadisələr göstərəcəkdə. Elə də oldu. Razılaşma sonralar müsəlmanların lehinə işlədi. Dönüşdə yolda “Fəth Surəsi” nazil olaraq müsəlmanlara böyük fəth və zəfər xəbər verildi.

Bu andlaşma Həzrət Muhammədin (s.ə.s) nə qədər sülh sevər olduğunu göstərir. Digər tərəfdən də barış uğrunda nə qədər böyük fədakarlıq etdiyini göstərmək baxımından çox

mühümdür. Eyni zamanda Onun nə dərəcə uzaq görün olduğunu da göstərir.

5. İslama dəvət elçiləri göndərilməsi

Hudeybiyə sazişi ilə müsəlmanlar varlıqlarını ətrafa bildirib sübut etmiş oldular. Bununla da bir sükunət dövrü başlandı. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) bu zaman Bizansa, İrana, Misirə, Həbəşistana və uzaqdakı ərəb qəbilələrinin rəislərinə məktublar göndərərək, onları İslama dəvət elədi. Tövhid dinini hər tərəfə bildirmiş oldu. Allah Rəsulu (s.ə.s) özü üçün gümüşdən bir möhür düzəltdirib üzərinə “Muhəmmədun-Rəsulullah” yazdırdı.

XRONOLOGİYA

626-cı il:

- Uhud müharibəsi oldu.
- Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) əmisi Həzrət Hamza şəhid edildi.

627-ci il:

- Həzrət Aişəyə şəhər atıldı (ifk hadisəsi).
- Xəndək müharibəsi oldu.
- Bəni Qureyzə yürüşü oldu.

628-ci il:

- Xeybər yürüşü oldu.
- Məkkə ilə Hudeybiyə sülhü oldu.
- Digər ölkələrə İslama dəvət elçiləri göndərildi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Müsəlmanların Kəbəni ziyarət arzuları gərçəkləşdimi?
2. Rizvan Beyəti nədir?
3. Hudeybiyə sülhü necə yazıldı və şərtləri nə oldu?
4. İlk baxışda müsəlmanların əleyhinə görünən hökmlər necə olduda onların lehinə döndü?
5. Hansı ölkələrə İslama dəvət elçiləri göndərildi?

İSLAMA DƏVƏT MƏKTUBLARI

Nizami Gəncəvi “Xosrov və Şirin” adlı əsərində bu hadisəni belə nəql edir:

“Xosrov Pərviz dünyada hakim olanda, onun adı Şərqdə və Qərbdə tanınmışdı. Peyğəmbərimiz yetərli sübutlarla hərəkətinin doğruluğunu isbat edir, bəzən ən çətin yerlərdə belə anlada bilir, bəzən xalqlar onun hekayələrini söyləyirdilər. O, bütün dünya millətlərini haqqa çağırır, hər tərəfə dəvətlər göndərirdi. Peyğəmbərimizin əmri ilə hər bir hökmdara namə (məktub) yazıldı. Nəcəsiyə namə yazıldıqdan sonra, Xosrova da bir namə yazıldı. Peyğəmbərimizin elçisi bu məktubu təqdim etdiyi zaman, Xosrovun üzü hiddət və qəzəbindən dəyişdi, hirsindən tükləri biz-biz oldu. Hikkəsindən hər damarı bir vulkan kimi şişdi. Xosrov Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) ona göndərdiyi o qüdrətli yazıya baxınca, bütün dünyanı aydınladan o ünvanı görünə deyə bilərsiniz ki, su görmüş quduz insan kimi oldu. Səltənət qüruru onu doğru yoldan çıxartdı. Xosrov, mənə qarşı bu cür kobudluğa cürət edən kimdir. O adam kimdir ki, adını mənim adımdan əvvəl yazmaq cəsarətini göstərir? dedi. O, hiddətindən qıpqırmızı atəş kimi yanır, pis şeylər düşünür və yanılırdı. Xosrov həmin məktubu cırarkən, öz adını da parçalayırdı. Peyğəmbərin elçisi onu bu qədər hiddətli görünə, o saat geri döndü və kainatın çırağı olan o böyük Peyğəmbərə bu tüstüsüz atəşin, Xosrovun hərəkətləri haqqında danışdı. O parlayan nurun istiliyində dualar pərvanələr kimi pərvaz edirdi. İranın Kəsraları (Sasani şahlarına verilən titullar) buna görə süqut etdi və Kəsraların taqları yerlərə yuvarlandı. Peyğəmbər nə yüksək bir şahlar şahıdır ki, qorxu saçaraq və ümid verərək Fəridun Səməşidlərinə hakim oldu.”

Bunların içərisində yalnız İran hökmdarı elçini yaxşı qarşılamamış və məktubu cırmışdı. Digərləri isə çox xoş qarşılamışdılar. Bizans Qeysərinə məktub yetişdiyi zaman, Əbu Süfyan ticarət karvanı ilə Suriyada idi. Qeysər Əbu Süfyanı Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) haqqında məlumat almışdır.

Misir hakimi Muqəvqis isə yumşaq bir cavab vermiş, hətta hədiyyə olaraq da iki cariyyə göndərmişdir ki, bunlardan da biri Mariyədir.

Necran xristian həyati:

Yəhudilər Müsəlmanlara qarşı bir cəbhə yaratmışdılar. Xristianların vəziyyəti isə başqa idi. Bir ara Yəmən tərəfindəki Necran xristianlarından bir qrup Mədinəyə gələrək, Allah Rəsulu (s.ə.s) ilə görüşdü. Bunların içində din haqqında bilgi sahibləri də var idi. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) gətirdiyi dinin haqq olduğunu anlayanlar da oldu. Bunlardan Əbu Haris bir dostuna Muhəmməd (s.ə.s) dediklərinin doğru olduğuna qənaət gətirdiyini söylədi. Dostunun:

“*Elə isə nədən çəkinirsən?*” sualına bu cavabı verdi:

“*Səbəbi bizimkilərin bizə etdikləridir. Bizə vəzifə verdilər, sərvət verdilər. Əgər Muhəmmədin arxasınca getsəm, bunları geri alarlar.*”

Məhz beləcə adi şeylərə görə uca həqiqətin nəsiblərini (xeyrini) ala bilmirdilər. Cahillikdə davam edirdilər.

YEDDİNCİ FƏSİL
XEYBƏRİN FƏTHİ

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Xeybərin fəthi
- Həzrət Əlinin (r.a) qəhrəmanlığı
- Yəhudilərin davranışı

1. Xeybər in fəthi

Xeybər Mədinə və Suriya yolu üzərindəki bir bölgənin adıdır. Bura bağ-bağatlı bir yerdir. Yəhudilər orada yerləşmişdi. Onların 7 qalası var idi. Mədinədən sürgün edilən yəhudilərin bir qismi buraya gəlmişdi. Xeybər yəhudiləri Mədinəyə hücum etmək üçün bir plan hazırlamışdı. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Abdullah ibn Rəvahanı (r.a) göndərərək, Xeybərlə bir saziş bağlamağı təklif etdi. Ancaq onlar buna razı olmadılar. Məsəlmanlara hücum etmək üçün, Qətəfan ərəbləri ilə anlaşıdılar. Məsəlmanlar düşmən hərəkətə keçməzdən öncə, onu qabaqlamaq üçün 1600 nəfərlik mücahidlə Mədinədən yola çıxdılar və 150 km. məsafəni üç gündə qət edərək, Xeybərə gəlib çatdılar. Yolda əshabələr yüksək səslə bağıraraq, təkbir (Allahu Əkbər) gətirirdilər. Rəsulullah (s.ə.s) onlara belə buyurdu: ***“Yavaş söyləyin! Siz uzaq və ya kar bir varlığa xitab etmirsiniz. Allah Təala sizə çox yaxındır.”***

Qarşılarında məsəlmanları görənlər Xeybərliyə qalalarına çəkildilər. Orduya bəzi qadınlar da qoşulmuşdu. Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s): ***“Əsgərə yardım etmək, xəstələrə dərman vermək, döyüş meydanına su daşımaq üçün gedirik”***-demişdilər. Bunlar ümumiyyətlə səyyar xəstəxana vəzifəsini yerinə yetirmişdilər.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Xeybərə girərkən, belə dua etmişdir: ***“Ya Rəbb! Biz Səndən bu ölkənin əhalisinin, bu ölkədəki hər şeyin yaxşılığını istəyirik. Onun xalqının və içindəki hər şeyin şərinə Sənə sığınırıq.”***

2. Həzrət Əlinin (r.a) qəhrəmanlığı

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) razılıq (sülh müqaviləsi bağlamaq) təklif etdi. Rəisləri olan Səllam ibn Mişkəm rədd etdi. Bundan sonra döyüş başladı. Ərəblərin min igidə əvəz saydıqları məşhur yəhudi pəhləvanı Mərhəb var idi. Vuruşmalar çox şiddətli olurdu. Həzrət Əli (r.a) burada çox böyük qəhrəmanlıq göstərmiş, əlindən qalxanı düşüncə, əlinə keçən bir qapını qalxan kimi istifadə edərək, döyüşməyə davam etmişdi. Qalalar bir-bir təslim olurdu. Ən çətin olan Qəmus qalasına növbə gəlincə, yenə Həzrət Əli (r.a) buranın komandanı olan Mərhəbi yerə sərərək “Xeybər Fatehi” adını qazandı.

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin altıncı ilindəki hadisələr

Xeybər fəthi əsnasında bu hökmlər bəyan olunmuşdur:

- Pəncəli (cırcı) heyvanların ətlərinin yeyilməsi qadağan edilmişdir.
- Ovlarını tutub parçalayan vəhşi heyvanların əti haram qılınmışdır.
- Eşşək və qatır etlərini yemək qadağan edilmişdir.
- Hərbdə əsir düşən qadınlarla (hamilə olub-olmadıqları bilinmədən) dərhal cinsi əlaqədə olmaq qadağan edilmişdir.
- Qızıl və gümüşü qiymətindən artıqla alıb-satmaq qadağan edilmişdir.
- Mütə (siğə) nikahı Xeybərdən sonra qadağan edilmişdir.

3. Yəhudilərin davranışı

Yəhudilər barış istədilər. Burada bir əkinçi kimi oturmaq və məhsullarının yarısını müsəlmanlara verəcəkdilər. Bu qəbul edildi və yəhudilərlə yaxşı rəftar göstərildi. Ancaq Allah Rəsulu (s.ə.s) onlara nə qədər xoş rəftar etsə də yəhudilərin müsəlmanlara qarşı bəslədikləri kin və nifrət atəşi yenə sönmürdü. Xeybər sülhündən sonra Rəsulullah (s.ə.s) bir neçə gün orada qaldı.

Səllam bin Mişkəmin arvadı Zeynəb bir gün Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) bir ziyafət təşkil etdi. süfrəyə bir qoyun qızartması qoyuldu. Allah Rəsulu (s.ə.s) yeməkdən şübhələndi və əti ağzında bir az çeynədikdən sonra çıxardı. Ancaq əshabələrindən biri əti udunca zəhərləndi və öldü. Zeynəbi çağıraraq nə etdiyini soruşdular. O baş verən bu çirkin hadisəni etiraf edərək: *“Əgər hökmdar-dırsa ondan xilas olarıq, yox əgər Haqq Peyğəmbərdirsə, Ona xəbər verilər, O da yeməz”*-dedim və təcrübə üçün bu işi etdim”cavabını verdi.

Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) şəxsinə qarşı edilən bu pisliliyə görə Zeynəbi bağışladı. Çünki O düşmənlərinə belə əfv ilə rəftar edərdi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Xeybəri fəth etmə arzusu nə səbəbdən yarandı?
2. Xeybərdə Həzrət Əli (r.a) necə qəhrəmanlıq göstərdi?
3. Yəhudilər Həzrət Muhəmmədi zəhərləməyə necə cəhd etdilər?

SƏKKİZİNCİ FƏSİL

KƏBƏNİ ZİYARƏT

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Kəbəni ziyarət
- Müsəlmanların vüqarı
- Xalid bin Vəlid və Amr ibn Asın müsəlman olmaları

1. Kəbəni ziyarət

Bir il öncə yazılan sazişə görə, müsəlmanlar bu il Məkkəyə gedəcək, Kəbeyi-Müəzzəməni ziyarət edəcəkdilər. Zülqədə ayı girincə, Rəsulullah (s.ə.s) Müsəlmanlara Kəbəni ziyarətə getmək üçün hazırlaşmalarını tapşırdı. Bütün müsəlmanlar buna çox sevindilər. Çünki onlar bu günü həsrətlə gözləyirdilər. Xüsusilə mühacirlər, 7 il əvvəl qoyub gəldikləri öz doğma yurdlarına gedəcəkdilər. Razılaşmaya görə Məkkəyə silahlı girməyəcəkdilər, yalnız yol üçün lazım olan qılıncları qınlarında taxılı olacaqdı. 2000 Müsəlman beləcə yola çıxdı.

Qureyşlilər müsəlmaların gəldiyini bilincə şəhəri boşaltmışdılar, ətrafdakı təpələrdə çadır qurdular. Uzaqdan müsəlmanları müşahidə edirdilər. Həzin bir lövhə idi: 7 il öncə Qureyş ulularının öldürməyə and içdikləri o böyük şəxsiyyət, təkbaşına ölüm çərçivəsini yararaq aralarından çıxmış, uzaq bir diyara getmişdi. Allah Təalanın köməyi ilə başladığı müqəddəs davasını davam etdirmiş, Onun haqq dəvətini eşidən böyük bir xalq kütləsinin önünə düşmüş, öz doğma şəhəri olan Məkkəyə girirdi!...

2. Müsəlmanların vüqarı

Məkkəlilər, Mədinə havasının müsəlmanlara düşmədiyindən, onların zəiflədiklərini söyləmişdilər. Bunun yalan olduğunu göstərmək üçün, Kəbəni təvaf edəndə Həzrət Muhamməd (s.ə.s) başını dimdik tutaraq qaça-qaça getdi. Digərləri də özlərini güclü göstərmək adına həmin hərəkəti təkrarladılar. Bununla da müşriklərə acıq verdilər. Ziyarət və Kəbəni təvaf işi tamamlanan kimi, qurbanlarını kəsdilər.

3. Xalid bin Vəlid və Amr ibn Asın müsəlman olmaları

Müsəlmanların Məkkə ziyarəti Qureyşlilərə yaxşı təsir bağışlamışdı. Müsəlmanların təmizliyini, əxlaqlarının gözəlliyini, İslam Dininin ucalığını gözləri ilə gördülər. Xalid ibn Vəlid müsəlman olmaq qərarına gəldi və bu fikrini Qureyşdən gizlətməyə ehtiyacı duymayıb onlara:

MƏLUMAT QUTUSU

Hicrətin yeddinci ilindəki hadisələr

- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Safiyyə və Meymunə ilə evlənmişdir.
- Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qızı Zeynəbi müsəlman olan Əbul-Asa qaytarmışdır.
- Yəməndən Əşəri Qəbiləsi (Əbu Musəl-Əşəri ilə Mədinəyə gələrək) müsəlman olmuşdur.
- İranın Yəmən valisi olan Bazan müsəlman olmuş və Rəsulullah (s.ə.s) onu Sanaya vali təyin etmişdir. (Beləliklə İslamda ilk təyin olunan vali Bazan olmuşdur)

“-Ağlı başında olan hər kəs anladı ki, Muhəmməd (s.ə.s) cadugər və ya şair deyildir. O, haqq Peyğəmbərdir. Ona Vəyh olunan da Allah kəlamıdır”-dedi.

Əbu Cəhlin oğlu İkrime Xalidin sözlərinə belə cavab verdi:

“-Səndəmi atalarının dinindən dönürsən? Sabii (ulduzlara inanan) olursan?”

“-Mən Sabii olmuram, müsəlman oluram.”

“-Qureyş içində bu sözü söyləməməli olan bir adam vardsa, o da sən olmalısən!”

“-Niyə?”

“-Ona görə ki, müsəlmanlar atanın şərəfini tapdaladılar, əmini, əmi oğlunu öldürdülər. Mən səndən belə şeylər gözləməzdim.”

“-Bunların hamısı cahiliyyədən qalma şeylərdir. Mən ancaq həqiqətə şahid olduğdan sonra müsəlman oluram.”

Əbu Süfyan Xalid ibn Vəlidin müsəlman olacağını eşidincə, dərhal Xalidi tapdı və bu xəbərin doğru olub-olmadığını ondan soruşdu. Xalid:

“Bəli, doğrudur”-dedikdə Əbu Süfyan hirsələndi:

“-Əgər bunun doğruluğuna inansaydım, Muhəmməddən öncə sənə öhdəndən gələrdim”-dedi.

Xalid ona belə bir cavab verdi:

“-Doğru söyləyirəm və sənə rəğmən Müsəlman oluram.”

Xalid bir pərvanə kimi İslama birləşdi və Mədinəyə yola düşdü. Yolda Amr bin As ilə rastlaşdı, ona da Müsəlmanlığı qəbul etmək üçün getdiyini söylədi. O da eyni fikrə gəldiyini, İslamiyyəti qəbul etməyi qərara aldığı söylədi. Hər ikisi birlikdə Mədinəyə getdilər. Allah

Rəsulunun (s.ə.s) hüzuruna gələrək müsəlmanlığı qəbul etdilər.

Xalid ibn Vəlid (r.a) Qureyşin süvari komandanı idi. Uhud döyüşündə Qureyşə qələbə qazandıran o idi. Bu dəyərli komandan bundan sonra İslama xidmət edəcək və Mutə döyüşündə əsgəri məharətini göstərərək, Müsəlmanları məğlubiyyətdən xilas edəcəkdir. Hərbi sahədəki xüsusiyyət və qabiliyyətlərinə görə, Rəsulullah (s.ə.s) Ona “Seyfullah” (Allahın qılınıcı) adını verdi.

XRONOLOGİYA

629-cu il:

- Müsəlmanlar ilk dəfə Ümrə etdilər.
- Xalid ibn Vəlid və Amr ibn As İslamı qəbul etdi.
- Müsəlman elçilər şəhid edildi (Zatül-ətləhdə).

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Müsəlmanlar Kəbəni ziyarət etməyi nə üçün həsrətlə gözləyirdilər?
2. Özlərini zəif görən müşriklərə qarşı müsəlmanlar necə hərəkət etdilər?
3. Xalid ibn Vəlid və Amr ibn As necə müsəlman oldular?

DOQQUZUNCU FƏSİL

MUTƏ MÜHARİBƏSİ

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Elçinin öldürülməsi
- Mutəyə doğru hərəkət
- Xalid ibn Vəlidin hərbi dühası
- Cəfər Təyyarın ailəsinə təsəlli

1. Elçinin öldürülməsi

Rəsulullahın (s.ə.s) Bəsrə valiliyinə göndərdiyi elçi, -Haris bin Ümeyr öldürüldü. Bu çox pis və xaincəsinə sərgilənmiş bir davranış idi. Bu hadisəyə kimi Peyğəmbər (s.ə.s) elçilərindən heç kim öldürülməmişdi. Bir elçinin öldürülməsi bu gün də dövlətlər arasında, beynəlxalq aləmdə hüquqa zidd əməl hesab edildiyi kimi, onu göndərən dövlətə, dövlət başçısına təhqir və meydan oxumaq kimi qəbul edilir.

Ona görə də Allah Rəsulu (s.ə.s) dərhal azadlı köləsi Zeyd bin Harisənin rəhbərliyində döyüşə getmək üzrə 3000 nəfərlik bir ordu təşkil etdi. Zeyd azad edilmiş bir kölə idi. Əshabın böyüklərinin olduğu bir ordunun başına onu komandan təyin etmək, İslamın gətirdiyi bərabərlik prinsipinin həyata keçirilməsi idi.

Allah Rəsulu (s.ə.s) bayrağı Həzrət Zeydə (r.a) verərkən belə dedi:

“-Əgər Zeyd şəhid olarsa, sərkərdəliyi Cəfər öz üzərinə götürsün! Oda şəhid olarsa, Abdullah İbn Rəvahə sərkərdə olsun! Oda şəhid olsa, müsəlmanlar aralarından birini özlərinə sərkərdə seçsinlər!”

2. Mutəyə doğru hərəkət

Mutə Suriyadadır. Rumlarla ilk döyüş burada oldu. Suriyadakı xristian ərəblər Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) göndərdiyi adamları pis qarşılamışdılar. Ona görə də Allah Rəsulu (s.ə.s) onlara müharibə elan etmişdi.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Mutəyə göndərdiyi orduya belə təlimat verdi:

“-Elçi Haris bin Umeyrin (r.a) şəhid edildiyi yerədək gedin. Şurəhbili və xalqını İslama dəvət edin. Qəbul etməzlərsə, müharibə edin. Qadınlara, uşaqlara, qocalara və korlara qarşı ehtiyatlı olun, onları öldürməyin! Evləri yandırıb xaraba qoymayın; ağacları kəsib təxribat törətməyin!”

İslam ordusunun hərəkətini eşidən Qeysərin Suriyadakı valisi 100.000 nəfərlik qüvvətli bir ordu topladı. Ordunun başında Qeysərin qardaşı Teodor dururdu.

İslam ordusu, qarşısında belə bir qüvvətli ordunu görüncə tərəddüd etdi. Düşmən tam təchizatlı idi. Ancaq geri dönmək də olmazdı. Onun üçün Mutədə savaşa girdilər. 100.000 nəfərin qarşısında 3000 mücahid ölümü heçə sayaraq vuruşurdu. Zeyd şəhid oldu. Bayrağı Cəfəri Tayyar aldı. İman dolu köksünü düşmənin oxlarına qarşı gərərək qəhrəmancasına irəli atıldı. Sağ əli kəsilincə, bayrağı sol əlinə aldı. O da qopunca, bayrağa sarıldı və onu yerə düşürmədi. Bu halda şəhid oldu. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) onun döyüşdə kəsilən qollarına əvəz olaraq Allah tərəfindən iki qanad verildiyini və beləcə mələklərlə uçduğunu xəbər verdi.

Bu ağır vəziyyətdə ordunun başına Xəlid ibn Vəlidi keçirdilər. O, dağılmaq üzrə olan əsgərləri yüksək bir təpəyə topladı, onları ruhlandırırdı. Elə qəhrəmancasına döyüşdü ki, o gün əlində doqquz qılıncın parçalandığını söylədilər. Düşmən bu bir ovuc qəhrəmanın bu dərəcəyə qədər dayanmasına heyrət etdi və gözü qorxdı. Düşmənin Müsəlmanların sayı haqqında bir məlumatı yox idi.

3. Xəlid ibn Vəlidiin hərbi dühası

Ertəsi gün Həzrət Xəlid (r.a) hərbi dühasını göstərərək, belə bir iş gördü: arxa qüvvələri qabağa, sağ qanadı sola, sol qanadı sağa keçirdi. Düşmən hər bir dəstəsinin qarşısında dünən gördüyü əsgərdən başqa bir əsgər görünə, müsəlmanlara kömək gəldiyini fikirləşdi. Çünki vuruşma onların gözünü onsuz da qorxutmuşdu. Müsəlmanların sayı haqqında bir

məlumatları da olmadığından, bir az geri çəkilib vəziyyəti nəzərdən keçirmək haqqında fikirləşdilər. Həmin vaxtda Həzrət Xəlidin (r.a) hücum əmri verməsi düşməni büsbütün qorxutdu. Düşmən geri çəkilməyə başladı. Xəlid ibn Vəlidi (r.a) bunu bir fürsət hesab edərək, qüvvələrini dərhal geri çəkdi. Beləcə qalib və məğlub məlum olmadan həmin savaş sona çatdı. Düşmən Müsəlmanları arxadan təqib etməyə cəsarət göstərmədi. Həzrət Xəlidin (r.a) hərbi məharəti sayəsində 3000 nəfərlik İslam Ordusu, 100.000 nəfərlik düşməndən qurtulmuş oldu.

4. Cəfər Təyyarın ailəsinə təsəlli

Həzrət Muəmməd (s.ə.s) Cəfərin ölümünə çox təəssüfləndi. Bu müsibətli günlərdə Cəfərin ailəsinə yemək hazırlayıb aparılmasını ailəsinə tapşırıd. Qara günlərdə müsəlmanların qonşularına kömək etməsi adəti buradan qalmışdır.

Bu müharibədə ilk şəhid Zeyd (r.a) idi. Allah Rəsulu (s.ə.s) Həzrət Zeydin qızını görəndə, göz yaşlarını saxlaya bilmədi. Zeydin qızı:

“-Bu nədir, ya Rəsulallah! Səndəmi ağlayırsan?”-deyincə:

“-Bu, dostun dost üçün göz yaşı tökməsidir”-dedi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Mutə müharibəsinin səbəbi nə idi?
2. Rəsulullah (s.ə.s) Zeyd bin Harisənin komandirliyindəki orduya necə təlimat verdi?
3. Xəlid ibn Vəlidin sərkərdəlik məharəti müharibənin nəticəsinə necə təsir göstərdi?
4. Həzrət Muəmməd, şəhid düşən Həzrət Cəfər və Həzrət Zeyd haqqında nə buyurdu?

ONUNCU FƏSİL
MƏKKƏNİN FƏTHİ

عَلَيْهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Müşriklərin sazişi pozması
- Əbu Süfyanın Mədinədən əliboş qayıtması
- Fəth hazırlığı
- Əbu Süfyanın İslamı qəbulu
- Fəth Xütbəsi
- Qadınların beyəti
- Ümumi əfv

1. Müşriklərin sazişi pozması

Xalid ibn Vəlidin (r.a) Mutə döyüşündən İslam ordusunu məğlub olmadan geri çəkməsi ərəb qəbilələri arasında zəfər havası meydana gətirmişdi. Şimalda İslam yayılmağa başlamışdı. Məkkəlilər Hudeybiyə sazişini pozurdular. Bizansla müharibəyə girmədən geri döndükləri üçün, müsəlmanları alçaldırdılar. Bu arada müsəlmanların müttəfiqi olan Xuzaəyə müşriklər hücum etdilər. Xuzaə rəisi Mədinəyə gələrək, müsəlmanlardan yardım istədi və fikrini bu mənada kümlərlə bitirdi:

“Qureyş sənə verdiyi sözdən döndü, o bağladığı əhdi pozdu. Bizi ibadət və səcdə vəziyyətindəyəkən, namaz qılarkən belə vururlar. Allah xatirinə, bizə yardım et, imdadımıza yetiş!”

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Qureyşə xəbər göndərərək ölümlərin əvəzini (yəni öldürdükləri adamların) ödəmələrini, yoxsa Hudeybiyə sazişinin hökmsüz sayılacağını bildirdi.

2. Əbu Süfyanın Mədinədən əliboş qayıtması

Qureyş vəziyyəti müzakirə etmək üçün, Əbu Süfyanı Mədinəyə göndərdi. Əbu Süfyan Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) özüylə görüşməyə cəsarət etmədi. Rəsulullahın (s.ə.s) zövcəsi olan qızı Ümmü Həbibəni gördü. O, Həzrət Əbu Bəkir (r.a), Həzrət Ömərən (r.a) də bir yardım ala bilmədi, ümitsiz halda geri dönmək məcburiyyətində qaldı. Məkkədə hamı onun sözüylə oturub dururdu. Burada isə onun sözünü kimsə eşitmədi, hətta öz qızını belə inandırma bilmədi.

3. Fəth hazırlığı

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) orduya qələbə üçün hazırlıq görmək əmrini verdi. 10.000 nəfərlik bir ordu toplandı. Mədinədə indiyə qədər bu qədər böyük ordu toplanmamışdı. Çölü keçərək Məkkəyə doğru irəlilədilər. Qan tökülmədən Məkkəyə girmək üçün, bu hərəkət gizli saxlandı. Məkkəyə yaxınlaşdıqları zaman, Rəsulullah (s.ə.s) əmisi Abbasla qarşılaşdı. Abbas müsəlman olmuş və Mədinəyə yola düşürdü. Ailəsini göndərərək özü İslam ordusuna qoşuldu. Müsəlmanlar Məkkəyə 4 km. qədər yaxınlaşdılar. Ordunun çox böyük olduğunu bütperəstlərə göstərmək üçün, hər tərəfdə tonqal qaladılar.

4. Əbu Süfyanın İslamı qəbul etməsi

Əbu Süfyan vəziyyətdən şübhələnmişdi. Gecə ətrafda baş verənləri öyrənməyə çıxdı. Abbasla rastlaşdı. Abbas ona İslam Ordusunu göstərərək:

“-Bu ordu sabah Məkkəyə zorla girməli olsa, Qureys çox çətin bir vəziyyətə düşəcək”- dedi.

Əbu Süfyan vəziyyətin həssaslığını anlayaraq:

“-Elə isə çarəsi nədir?”-deyə soruşdu:

“-Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) yanına gedərək, ondan aman diləməkdir.”

Həzrət Abbas (r.a) Əbu Süfyanı Rəsulullahın (s.ə.s) hüzuruna götürdü. Orada o, İslamı, müsəlmanlığı qəbul etdiyini söylədi. Bu, Məkkənin artıq qan tökülmədən fəth olunması demək idi. Həzrət Abbas (r.a) Həzrət Muhəmməddən (s.ə.s) belə xahiş etdi:

“-Əbu Süfyan öyünməyi sevən bir adamdır, ona bir lütfkarlıq göstərin!”

Allah Rəsulu (s.ə.s) bunu qəbul elədi və:

“-Kim Əbu Süfyanın evinə girsə, evindən bayıra çıxmasa və ya Məscidülhəramə sığınarsa, ona toxunulmayacaqdır.”

Əbu Süfyan Məkkəyə geri qayıtdı və qureyslilərə vəziyyəti başa saldı. Müsəlman olduğunu izah elədi. Bundan sonra məkkəlilər təslim oldu.

Müsəlmanlar Məkkəyə dörd tərəfdən girdilər. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) əsgərlərə bərk-bərk tapşırırdı:

“Əsla qan tökməyin, silahlı toqquşmaya girməyin!”

Müqəddəs şəhərə qan tökmədən girmək ən gözəl davranış idi. Belə də oldu. Yalnız Xəlid ibn Vəlidin (r.a) girdiyi cənub səmtində müşriklər hücumə keçsələr də, əhatə genişlənmədən qarşısı alındı.

5. Fəth Xütbəsi

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Harəmi-Şərifdə bir xütbə oxudu. Burada Allahın birliyini, Haqq Dinin əsaslarını başa saldı. Sonra insanlar arasında bərabərlik və möminlər arasında qardaşlıq olduğunu elan etdi və Hucurat surəsinin bu ayəsini oxudu:

Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadındən (Adəm və Həvvədən) yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız (kimliyinizi biləsiniz) deyər, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Al-

lah yanında ən hörmətli olanınız Allahdan ən çox qorxanınızdır (pis əməllərdən ən çox çəkinəninizdir). Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, (hər şeydən) xəbərdardır.¹

İnsanların düçar olduqları ən böyük xəstəlik bir-birinə düşmənlik eləmək, qan davası güdmək, bərabərliyi tanımamaqdır. İslama görə hər kəs Allahın quludur və insanlar bərabərdir. Qurani-Kərim və hədisi-şəriflər bu həqiqəti daima xatırladır. Ərəbin ərəb olmaya, ərəb olmayanın da ərəbdən üstünlüyünün olmadığını Allah Rəsulu (s.ə.s) bəyan etmişdir. İslamda irq, rəng, soy, boy fərqi yoxdur, insanlıq vardır. Məziyyət və şərəf də yaxşı və yetkin insan olmaqdır. Ən xeyirli insan insanlara faydalı işlər görəndir. İslamın gətirdiyi təməl prinsip budur.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) məhz Fəth günü bu həqiqəti bir dəfə də Kəbədən elan etmişdir.

Rəsulullah (s.ə.s) bunları söyləyərkən, məkkəlilər məğrur başlarını əyərək dinləyirdilər. Bu adamların Məkkədə kəsdiyi başa sorğu-sual yox idi. Müsəlmanlara nələr etməmişdilər? İndi bəs nə olacaqdı? O böyük Peyğəmbər soruşdu:

“Ey Qureyş, Məndən nə gözləyirsiniz, Sizə necə rəftar edəcəyimi fikirləşirsiniz?”

Onlar cavab verdilər:

“-Sən mərhəmətli və genişürəkli bir qardaşsan!”

Rəsulullah (s.ə.s) burada da insanlığın ən böyük mürşidi (yol göstərəni), tarixin ən böyük adamı olduğunu sübut etdi:

“-Bu gün sizi qınamaq yoxdur. Gedin, hamınız sərbəstsınız!”

Beləcə Allah Rəsulu (s.ə.s), həm Məkkəni, həm də könülləri fəth etdi.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Kəbəni bütərlərdən təmizlədi. Həzrət İbrahimin (ə) qurduğu kimi, onu Allaha ibadət edənlər üçün hazırladı. Bilal, Kəbənin üzərinə çıxaraq o məlahətli səsi ilə əzan oxudu. Möminlər səfə durub namaz qıldılar.

6. Qadınların beyəti

Yeni müsəlman olanlar İslam Peyğəmbəri Həzrət Muhəmmədə (s.ə.s) beyət etdilər. Kişilərdən sonra qadınlar da beyət etdilər. Bunların önündə Həzrət Əlinin (r.a) bacısı Ümmühanı, Həzrət Xalidin bacısı Fahitə gəlirdi. Qadınlar beyət edərkən bunlara sadıq qalacaqlarını bəyan edirdilər:

¹ Hucurat 49/13.

XRONOLOGİYA

630-cu il:

- Məkkə yürüşü edildi.
- Məkkəlilər İslamı qəbul etdi.
- Kəbə bütərlərdən təmizləndi.
- Hicazdakı Ərəb qəbilələri İslamı qəbul etdi.

631-ci il:

- Həzrət Əbu Bəkr başçılığında ikinci Həcc icra edildi.
- Təbuk müharibəsi oldu.

632-ci il:

- Vida Həcci edildi.
- Mütə yürüşü
- Həzrət Muhammad (s.ə.s) vəfat etdi.

- Allaha şərik (ortaq) qoşmayacağıq,
- Oğurluq və zina (əxlaqsızlıq) etməyəcəyik,
- Uşaqlarımızı öldürməyəcəyik,
- İftira və böhtandan çəkinəcəyik,
- Haqq olan hər şeydə Həzrət Muhammədə (s.ə.s) itaət edəcəyik,
- Rahat və sıxıntılı vaxtlarda Peyğəmbərə sadıq qalacağıq.

7. Ümumi əfv (Aministiya)

Həzrət Muhammad (s.ə.s) başda Həzrət Həməzənin (r.a) ölünə belə hörmət göstərməyən Əbu Süfyanın arvadı Hind olmaqla bütün düşmənləri əfv etdi. Əbu Cəhlin oğlu İkriməni, Safvanı, Həzrət Həməzənin (r.a) qatili Vəhşini belə əfv etdi. Ancaq, *“Vəhşi gözümə görünməsin, sevimli əmimi xatırlayınca, ürəyim parçalanır”*-dedi.

Həzrət Muhammad (s.ə.s) Məkkədə 15 gün qaldı. Bu müddət içində Onun yüksək əxlaqını, təmiz qəlbliliyini görənlər dərhal müsəlman olurdular.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Məkkəlilər Hudeybiyə sazişini nə üçün pozurdular?
2. Əbu Süfyan Mədinədən nə üçün əliboş qayıdır?
3. Fəth hazırlıqları necə aparıldı?
4. Məkkənin fəthində Əbu Süfyanın müsəlman olmasının rolu nədir?
5. Həzrət Muhammad (s.ə.s) Fəth xütbəsində hansı mövzulara toxundu?
6. Qadınlar hansı mövzulara sadıq qalacaqlarına dair Rəsulullah (s.ə.s) beyət etdilər?
7. Ümumi əfv kimləri əhatə edirdi?

ONBİRİNCİ FƏSİL
HUNEYN MÜHARİBƏSİ

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Huneyn müharibəsi
- Taif mühasirəsi
- Şair Kəbin Müsəlman olması
- Comərdliyin bəhrəsi

1. Huneyn müharibəsi

Məkkənin fəthindən sonra, müsəlmanlar böyük bir sevinc içində idilər. Allahın köməyi ilə Kəbə bützlərdən təmizlənmişdi. İslam dini ətrafa yayılırdı. Ancaq Məkkə yaxınlığında yaşayan Həvazin qəbiləsi var idi. Sayları çox olan bu qəbilə büt-pərəstliyə bağlı idi. Onun üçün İslam dininin Ərəbistanı yayılmasını istəmirdilər. Rəisləri olan Malik 20 min nəfərlik böyük bir ordu topladı. O, Düreyd adında bir qocanın təcrübəsindən istifadə etmək üçün, onu döyüş meydanına gətirdi. Əsgərlər Huneyn vadisində toplandılar. Qoca burada heyvan səslərini və uşaq ağlayışlarını eşitdiyi əsnada, *“Bunlar nədir?”*-deyə soruşdu. Malik əsgərlərin dönüb qaçmaması üçün ailələrini, mallarını da özləri ilə bərabər gətirdiklərini söylədi. İxtiyar qoca isə ona belə xəbərdarlıq etdi:

“-Dağılan ordunu belə şeylər saxlaya bilməz. Əgər məğlub olsanız, qadınlarınızı öz əlinizlə əsir vermək kimi bir şərəfsizliyə düçar olarsınız.”

Ancaq gənclər *“Bu adam ağlını itirmiş”*-dedilər. Əsgərlər vadinin dar bir boğazını hər iki tərəfdən tutmuşdular.

Müsəlmanlar 12.000 nəfərlik bir ordu ilə buraya gəldilər. Başında Əbu Süfyan olmaqla yeni müsəlman olanlar da buradaydılar. Hətta müşriklərdən də 70-ə qədər adam qoşulmuşdu. Çünki Qureyşdən ayrılmaq istəmirdilər. Sabahın aləqaranlığında düşmənin pusquda olduğundan xəbərsiz dar boğazdan keçərkən, iki tərəfdən hücumla məruz qaldılar. Boğaz dar olduğundan, sərbəst hərbi manevrə imkan yox idi. Müsəlmanlar nəyə uğradıqlarını anlama bilməyib təşvişə düşdülər. Çünki ordu eyni səviyyəli insanlardan təşkil olunmamışdı. Aralarında yeni müsəlman olanlar, hətta büt-pərəstlər də var idi. Söylədikləri sözlər də bunu təsdiq edirdi. Əbu Süfyan mənalı bir gülümsəmə ilə:

“-Bu təşvişin dənizə qədər qarşısı alın bilməz”-demişdi.

Osman ibn Əbi Talhanın oğlu Şeybə də:

“-Bu gün Muhamməddən intiqam alıram”-demişdi. (Atası Uhud müharibəsində ölmüşdü)

Safvan ibn Ümeyyənin qardaşı olan Kələdə:

“-Bu gün sehr pozuldu”-deyə bağırırmışdı.

Safvan hələ müşrik olduğu halda qardaşına qarşı çıxaraq dedi:

“-Sus, ağzın qurusun, mənə Həvazindən bir adam hakim olmaqdan, Qureyşdən bir adamın gəlib hakim olması yaxşıdır.”

Bu qarışıq vəziyyətdə Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) qaçanları saxlamağa çalışırdı. Onlara:

“Mən Peyğəmbəram, buna şübhə yoxdur, mən Əbdülmüttəlib oğullarıdanam”-deyir, Ənsar və Mühacirləri ətrafına toplamağa çalışırdı. Əmisi Abbasın gur səsi dağılanları Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) ətrafına toplamağa çağırırdı. Müsəlmanlar yenə özlərini topladılar və şiddətlə düşmən üzərinə hücum keçdilər. Düşmən məğlubiyyətə uğrayıb, qaçmağa başladı. Müsəlmanlar başdan bir az məğlubiyyət acısını daddıqdan sonra, qazandıqları bu qələbəyə çox sevindilər. Qurani-Kərim bunu Tövbə Surəsinin bu ayələrində anlatmaqdadır:

“Allah sizə bir çox yerlərdə, həmçinin Hünəyn (vuruşu) günündə kömək etdi. O gün çox olmağınız xoşunuza gəlsə də, bir faydası olmadı, gen dünya sizə dar oldu, sonra dönüb qaçdınız. Sonra da Allah Öz Peyğəmbərinə və möminlərə arxayınlıq nazil etdi, (mələklərdən ibarət) görmədiyiniz əsgərlər endirdi və kafirləri əzabla düşür etdi. Bu, kafirlərin cəzasıdır! Bundan (bu əzabdan) sonra Allah yenə də istədiyinin tövbəsini qəbul edir. Allah bağışlayandır, rəhm edəndir! Ey iman gətirənlər! Müşriklər doğrudan da, mürdardırlar. Özlərinin bu ilindən (hicrətin doqquzuncu ilindən) sonra Məscidülhərama yaxınlaşmasınlar. Əgər yoxsulluqdan (ehtiyacdən) qorxursunuzsa, (bilin ki) əgər Allah istəsə, öz nemətindən (verib) sizi mütləq dövlətli edəcəkdir. Allah (hər şeyi) biləndir, hikmət sahibidir!”¹

Bu döyüşdə indiyə qədər heç bir hərbdə ələ keçməyən qənimət alınmışdır: 22 min dəvə, 40 min qoyun, 4 min kq. gümüş, 6 min əsir döyüş meydanında qaldı. İxtiyarın dediyi kimi, bunlar əsgərin qaçmasına mane ola bilmədi. Düşməni Övtasa qədər qovdular və onu sonralar bir daha belini düzəltməyəcəkləri bir şəkildə məğlub etdilər.

2. Taif mühasirəsi

Həvazin rəisi Malik Taif qalasına sığınmışdı. İndi ilan yuvasından, tülkünü hinindən çıxartmaq lazım idi. Bura büt-pərəstliyin son yuvası kimi qala bilməzdi. Onun üçün Taifi mühasirəyə aldılar. Taifililər qalalarına çəkildilər. Mühasirə uzun sürdü. Səlmən Farisinin (r.a) təklifi üzrə Müsəlmanlar mancaq işlədib ağacdən düzəldilmiş tanklarla qalaya hücum etdilər. Ancaq qala möhkəm olduğundan yıxılmadı. Bir aya qədər sürən mühasirədən sonra, Müsəlmanlar bu işdən əl çəkildilər və geri qayıtdılar. Taifililər daha sonra müsəlmanlığı qəbul etdilər və bütllərini parçaladılar.

¹ Tövbə 9/25-28.

BİR VƏFA NÜMUNƏSİ

Həvazindən alınan qənimət bölünərkən, əsirlər arasından bir qadın:

“-Mən Muhammədin süd bacısıyam, mənə Onun yanına aparın”-dedi.

Gətirdilər. Həzrət Muhamməd (s.ə.s) onu görüncə tanıdı. Bu, süd bacısı Şeyma idi. Onunla keçirdiyi uşaqlıq günlərini xatırladı və gözlərinin yaşını saxlaya bilmədi. Əbasını yerə sərdi. Şeymanı onun üstünə oturtdu. Ona hörmət və məhəbbət göstərdi. Onu azad etdi və ona bir kölə, bir cariyə (qadın xidmətçi), bir miqdar da qoyun verərək ailəsinin yanına göndərdi.

Həvazindən bir heyət xahiş etməyə gəlmişdi. Rəsulullah (s.ə.s) onlardan soruşdu:

“-Malınızı mı istəyirsiniz, yoxsa qadınlarınızı və uşaqlarınızı?”

Onlar da:

“-Təbii qadınlarımızı və uşaqlarımızı”-dedilər.

O özünə və Əbdülmüttəlib oğullarına aid olan əsirlərin hamısını sərbəst buraxdığını söylədi. Digərləri də bunu görüncə, Peyğəmbərləri kimi hərəkət edərək əllərindəki əsirləri azad etdilər. Beləcə 6000 min insan azadlığına qovuşmuş oldu. Müsəlmanlar daima belə böyüklük göstərmişdir.

Həzrət Muhamməd (s.ə.s) Həvazin rəisi Malikə xəbər göndərdi. Əgər gəlib Müsəlman olarsa, onun da ailəsi və malları özünə veriləcəkdir. Malik bunu eşidincə gəldi və Müsəlman oldu. Rəsulullah (s.ə.s) onun ailəsini azad etdi və mallarını geri qaytardı. Üstəlik 100 dəvə də verdi. O, insanları belə yaxşılıqla özünə bağlayırdı.

Şair Kəbin Müsəlman olması

Müsəlmanlar güclənmiş, bütün ərəbistana yayılmağa başlamışdı. Kəb ibn Züheyr adındakı şair Həzrət Muhammədə (s.ə.s) həcv yazardı. Buna görə də qorxub qaçmışdı. Müsəlmanlıq hər tərəfə yayılınca, daha sığınmağa bir yer tapa bilmədi. Müsəlman olan qardaşı Kəbə məktub yazaraq Rəsulullahın (s.ə.s) yanına gedib Ondan əfv diləməsini istədi.

Kəb düşündü, qardaşını haqlı hesab etdi və dərhal özünü tanıtmadan Mədinəyə gəldi. Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s) hüzuruna çıxaraq:

“-Kəbi hüzurunuza müsəlman olaraq gətirsəm onu bağışlayarsınız mı?”-deyə soruşdu. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s):

“-Bəli”-dedi. bunun üzərinə:

“-Baxın, hüsurunuzda olan mən -Kəbəm”-dedi. Orada olan səhabələr, Kəbə hücum etmək istədilər, ancaq Allah Rəsulu (s.ə.s):

“Buraxın, Kəb bağışlanmışdır” buyurdu.

Kəb bu dəfə Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) hüsurunda Onu mədh edən məşhur qəsidəsini oxudu. Qəsidənin bir beytində belə dedi:

“Peyğəmbər dünyanı aydınladan bir şölədir.

Şirki kəsib atmaq üçün, Allah qılınclarından biridir”

Bu, Allah Rəsulunun (s.ə.s) xoşuna gəldi və O, yanında bağışlayacaq bir şey olmadığından, çiyindəki cübbəni (əba) ona hədiyyə verdi. Ona görə həmin qəsidəyə “Qəsideyi-Bürdə”²- deyilir.

2 Bürdə: Ərəblərin üstədən bir növ uzun paltar.

3. Comərdliyin bəhrəsi

Bu əsnada Tayy qəbiləsi müsəlmanlara qarşı bir vəziyyət almışdı. Həzrət Əli (r.a) onların üzərinə göndərildi. Rəisləri qaçdı. Həzrət Əli (r.a) aldığı əsirləri Mədinəyə gətirdi. Comərdliyi ilə məşhur olan Hatəmi Tainin qızı da əsirlərin arasında idi. O, Allah Rəsulunun (s.ə.s) yanına gələrək:

“-Ya Rəsulallah! Atam öldü. Tək bir qardaşım var idi, o da qaçdı. Azadlığımı satın alacaq lazımı pulum yoxdur. Sənin mərhəmətinə sığınırım. Atam səxavətli bir adam idi; əsirləri qurtarar, qadınları qoruyar, fağıruları yedirər, kasıbların yardım edərdi. Mən elə bir adamın qızıyam”-dedi.

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s):

“-Sənin atan İslam fəzilətinə uyğun olan bir adam idi”-dedikdən sonra ətrafındakılara:

“-Hatəmin qızı azaddır, atası insanpərvər bir adam idi. Allah mərhəmətli olanları sevər və mükafatlandırır”-dedi. Qıza geyəcək və yol xərcliyi verərək, onu qardaşının yanına göndərirdi.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Huneyn döyüşünə nə səbəb oldu?
2. Taifin mühasirəsinin uzanması nə ilə izah etmək olar?
3. Kəb ibn Züheyri qəsidəsinə nə üçün “Qəsideyi-Bürdə” –deyə adlandırıldı?
4. Hatəmi Tainin comərdliyinin bəhrəsi nə oldu?

ONİKİNCİ FƏSİL
TƏBUK MÜHARİBƏSİ

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Təbuk müharibəsi
- Məscidi-zirarın yandırılması
- Həzrət Muəmməd (s.ə.s) oğlu İbrahimin vəfatı
- Nəcaşinin ölümü
- Ətrafa mürsidlər göndərilməsi
- Həzrət Əbu Bəkirin həcc əmirliyi

1. Təbuk savaşı

Təbuk Mədinə ilə Şam arasında yerləşir. Bizans bu zamanlarda İran üzərində qələbə qazanınca, sürətlə yayılmaqda olan İslamın qarşısını almaq istədi. Xristian olan ərəblər də ona qoşuldular. Şimalda toplanmaq istəyən bu qüvvələri dağıtmaq üçün, müsəlmanlar hərəkətə keçdi. Könüllülər toplanmağa başladı. O il Hicazda müdhiş qıtlıq olmuşdu. Əshabın zənginləri böyük maddi fədakarlıq göstərdilər. Həzrət Əbu Bəkir (r.a) əlində, ov-cunda nəyi varsa, ordunun təchizatına verdi. Zəngin olan Həzrət Osman (r.a) böyük bir könüllü dəstəsini öz hesabına hazırladı. Qadınlar belə bəzək əşyalarını orduya bağışlayaraq, vətənin bu xidmətinə qoşuldular. Qıtlıq üzündən çətinliklə hazırlanan bu orduya “Ceyşül-üsra” (Çətinlik Ordusu) deyilir. Münafıqlar müxtəlif bəhanələrlə bu döyüşə qoşulmaq istəmirdilər.

Həzrət Peyğəmbər 30 min nəfərlik ordusu ilə Mədinədən hərəkət etdi. Yayın istisində çölü (səhranı) keçərək Təbukə gəldilər. Qarşılarına düşmən çıxmadı. Düşmən qalalarına girib, döyüşməkdən çəkindi. Bizans o zamanlarda daxili məsələləri ilə məşğul idi. Müsəlmanlar da savaşımadan geri döndülər. Çünki məqsədlərinə çatmışdılar. Düşmən qüvvələri qorxudulmuşdu.

Bəziləri “buraya qədər gəlmişkən daha irəli gedib Suriyaya hücum edək”-desələr də, Allah Rəsulu (s.ə.s) bunu qəbul etmədi. O zaman Şamda taun xəstəliyi vardı. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) taun olan yerə getməyi qadağan edərdi.

2. Məscidi-zirarın yandırılması

Münafıqlar hər fürsətdən istifadə edərək, müsəlmanların arasında düşmənçilik salmağa çalışırdılar. Təbuk döyüşünə qoşulmaq istəməmişdilər. Döyüşmədən geri döndükləri üçün, əsgərlərə lağ etmişdilər.

Münafıqlar müsəlmanları parçalamaq üçün, Quba məscidinə qarşı çıxmaq məqsədilə Mədinənin yaxınlığında özlərinə bir məscid tikdilər. Məscidi-Nəbəviyə (Peyğəmbərin Məscidinə) gəlməyərək burada toplanmaq istədilər. Bir xristian olan Əbu Amir də münafıqları bu işə həvəsləndirdi. Təbuk səfərinə çıxılacağı zaman, Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) yanına gələrək tikdikləri həmin məscidi açıb istifadəyə verilməsini xahiş etdilər.

Allah Rəsulu (s.ə.s) vaxtı olmadığını söyləyərək onları başından rədd etdi. Çünki onların məqsədləri məlum idi. Müsəlmanlar arasında nifaq toxumu saçmaq... Hadisə Qurani-Kərimdə Tövbə surəsinin 107 və 108-ci ayələrində öz əksini tapır.

“(Müsəlmanlara) zərər vurmaq, küfr etmək, möminlər arasına təfriqə salmaq məqsədilə, əvvəllər Allaha və Onun Peyğəmbərinə qarşı müharibə edən kimsədən göz-qulaq olmaq üçün məscid düzəldən və: “Biz (bununla) yaxşılıqdan başqa bir şey istəmədik”, - deyərək içənlərin (münafıqların), həqiqətən, yalançı olmaları barədə Allah Özü şahidlik edəcəkdir! (Ya Rəsulum!) Orada heç vaxt namaz qılma. İlk gündən bina-sı təqva üzərində qurulmuş məscid namaz qılmağına daha layiqdir. Orada paklanmağı sevən insanlar vardır. Allah pak olanları sevir!”¹

Bu məbəd, bir məscid deyil, sui-qəsd üçün bir yuva bir münafiq qərargahı idi. Ona görə də Rəsulullah (s.ə.s), Təbuk səfərindən qayıtdıqdan sonra, həmin məscidi yandırdı.

3. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) oğlu İbrahimin vəfatı

Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) ən son doğulmuş oğlu İbrahim 18 aylıq olmuşdu. Onu bir ata məhəbbəti ilə əzizləyərək böyüdüdü. Uşaqlarının bir qismini kiçik ikən itirmiş, bir qismi dəərə gedib ana olduqdan sonra ölmüşdülər. Həyatda yalnız sevimli qızı Fatimə qalmışdı. Bir də İbrahim var idi. Ancaq indi o da xəstələnmişdi. Xəstə körpəsinin solğun üzünə baxdıqca: *“Allaha qarşı əldən nə gəlir, ey İbrahim!”*-deyərək ürəkdən gələn duyğularını ifadə edirdi. Nəhayət, Allahın əmri həyata keçdi. İbrahimin məsum ruhu göylərə uçdu. Atanın gözlərindən yaşlar axdı.

Bir müddət dərin bir sükutdan sonra bunları söylədi:

“-Göz yaşarar, ürək kədərlənər, Allahın rızasına (verdiyinə) uyğun olandan başqa bir şey söyləyə bilmərik. Ey İbrahim! Səni itirdiyimizə görə, dərin bir hüzn içindəyik.”

Yanıdakılar Rəsulullahın (s.ə.s) ağladığını görəndə ölüyə ağlamağı qadağan etdiyini söylədilər. O da belə cavab verdi:

“-Mən hüznü nəhy etmədim. Qışqıra çağıra ağlamağı qadağan etdim. Məndə bu gördüyünüz yaşlar, ürəkdəki sevgi və mərhəmət əsəridir. Ürək yanar, göz yaşayarar. Kim mərhəmət göstərməzsə, başqaları da ona mərhəmət etməz.”

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) oğlunun namazını qılaraq, onu torpağa verdi. Məzara bir nişan qoyub belə buyurdu:

¹ Tövbə 9/107,108.

“-Faydası da yoxdur, zərəri də. Ancaq geridə qalanlar üçün bir təsəllidir.”

4. Nəcaşinin ölümü

Hicrətin 9-cu ili Həbəş hökmdarı Nəcaşi öldü. Nəcaşi oraya hicrət edən Müsəlmanları çox yaxşı qarşılamışdı. Həzrət Muhəmməd (s.ə.s) Nəcaşi üçün uzaqda olsa da, Cənazə namazı qılmışdır.

5. Ətrafa müəllimlərin göndərilməsi

Hicrətin 9-cu ili sülh və sakitlik ilidir. Rəsulullah (s.ə.s) xalqa İslamı öyrətmək üçün, ətrafa müəllimlər göndərdi. Onlar gülər üz və şirin dillə xalqın könlünü ələ alırdı. Allah Rəsulu (s.ə.s) onlara belə təlimat vermişdi:

“-Asanlaşdırın, çətinləşdirməyin; müjdələyin, nifrət etdirməyin! Uyuşun, anlaşı, ayrılma, xalqla yumşaq davranın!”

Məkkənin fəthindən sonra ərəb qəbilələrindən heyətlər gəlib, müsəlman olduqlarını bildirmişdilər. Bu heyətləri Rəsulullah (s.ə.s) çox xoş qarşılayardı. Bunların içində ən nəzakətli olanı Yəməndən gələn Əşərilər idi.

6. Həzrət Əbu Bəkirin (r.a) həcc əmirliyi

Hicrətin 9-cu ili İslamın zəfər ili olmuşdu. Nəsr surəsində verilən o böyük müjdələr həyata keçmişdir. Həcc zamanı gəlmişdi. Məkkə fəth edildiyindən, bu il bütün ehtişamı ilə ilk sərbəst Həcc həyata keçiriləcəkdi. Həccə getmək üçün toplanan 300 nəfərlə Həzrət Əbu Bəkir (r.a) Həcc əmiri kimi Məkkəyə göndərildi. Arxasınca da bir təbliğatçı kimi Həzrət Əlini (r.a) yola saldılar: Kəbəni təvaf etmək və digər ziyarət əməllərinin nə şəkildə olacağını Həzrət Əli (r.a) izah etdi. Müşriklərin Həccə gəlməsi, Kəbənin çılpaq təvaf edilməsi qadağan olundu. O zamana qədər müşrik lərkişi-qadın Kəbəni çılpaq ziyarət edirdilər.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Ceyşül-üsra nədir?
2. Təbuk Müharibəsinin nəticəsi nə oldu?
3. Məsdidi-zırrar nədir?
4. Məscidi-zırrar nə üçün yandırılmışdır?
5. Allah Rəsulu (s.ə.s) ətrafa müəllimlər göndərəndə onlara necə təlimat vermişdi?
6. Həzrət Əbu Bəkrin həcc əmirliyi vaxtında Kəbə ziyarəti necə oldu?

ONÜÇÜNCÜ FƏSİL

VİDA HƏCCİ

علي
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Vida Həcci
- Möminlər Ərəfatda Peyğəmbərlə birlikdə

1. Vida Həcci

İslam bütün Ərəbistan yarımadasına yayılmışdı. Məkkə fəth olunmuş, Kəbə bütlərdən təmizlənmiş, Təvhid könüllərə yerləşmişdi. Həzrət Muhammməd (s.ə.s) risalət vəzifəsinin başa çatdığını hiss edirdi. Bu ərəfədə Allah Rəsulu (s.ə.s) müqəddəs Kəbənin yerləşdiyi və özünün doğulub boya başa çatdığı Məkkə şəhərinə gedib Həcc ziyarətini həyata keçirməyi qərara aldı. İslam tarixində buna “Vida Həcci” deyilir.

Rəsulullahın Ərəfatda əshabəsinə etdiyi müraciətdə dünya həyatından ayrılma vaxtının yaxınlaşdığına işarə edərək möminlərlə vidalaşdığı üçün Onun bu son həccinə “Vida Həcci” deyilmişdir. Çünki bu həcc, hicrətdən sonra Rəsulullahın (s.ə.s) ilk və son həcci idi. O, bu həccdən 82 gün sonra “Rəfiqi-əlaya” qovuşmuşdur.

Hicrətin 10-cu ilinin Zülqədə ayında (11-ci ay) Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Həccə gedəcəyi elan edildi. Onunla Həcc ziyarətinə getmək istəyənlər hazırlaşdılar. Zülqədənin 25-ci Şənbə günü Rəsulullah (s.ə.s) ehrama girdi və günorta namazını qıldıqdan sonra, Məkkəyə doğru hərəkət edildi. Məkkəyə çatdıqda, Həcc mərasimini icra etməyə başladılar. Bu il Həccə gələnlər çox idi.

Allah Rəsulu (s.ə.s) Ərəfatda 100.000 zəvvərə xitabən məşhur xütbəsinə söylədi. Həmin xütbəyə “Vida Həcci Xütbəsi” deyilir. Artıq cahiliyyət dövrü tamamilə bitmiş, yeni aydınlıq bir dövr başlanmışdı. Din tamamlanmış, insanlar nemətin ən mükəmməlinə qovuşmuşdular. O da İslam neməti idi...

2. Möminlər Ərəfatda Peyğəmbərlə birlikdə

Zülhiccənin doqquzuncu günü, səhər gün çıxdıqdan sonra dəvəsinə minib Ərəfata çıxdı. Nəmirə adlanan yerdə qurulan çadırında bir müddət dincəldi. Onu dinləmək üçün 124 mindən çox müsəlman çadırın ətrafına taplanmışdı. Allah Rəsulu (s.ə.s) burada onların şəxsində bütün bəşəriyyətə xitabən “Vida xütbəsi” kimi məşhur nitqini söylədi.

Bu xütbə, insanlıq tarinin ən mükəmməl və ən təsirli bir xütbəsi olmaqla yanaşı, İslamın əsas prinsip və məqsədlərini əks etdirir. İslam hüququ, İslam əxlaqı, insan və cəmiyyət əlaqələri kimi bir çox məsələlərin həllinin qısa bir xülasəsi idi.

Bu xütbədəki hökmlər “Hüquqi Bəşər Bəyannaməsi” və digər İnsan Haqları Bəşəri bəyannamələrindən çox öncə, insanların haqlarını qorumuşdur. Həmin xütbədən sonra bu mənada ayeyi-kərimə nazil oldu:

“...Bu gün dininizi sizin üçün kamil etdim, sizə olan nemətimi (Məkkənin fəthi, İslamın möhkəmlənməsi, Cahiliyyət adətlərinin aradan qaldırılması və s.) tamamladım və sizin üçün din olaraq İslamı bəyanib seçdim...”¹

1 Maidə, 5/3.

OXU MƏTNİ

VİDA XÜTBƏSİ

Həzrət Muamməd (s.ə.s) Ərəfatdakı xütbəsində Allah Təalaya həmd-sənadan sonra belə buyurmuşdur:

“Ey insanlar! Məni dinləyin. Bəlkə, bu ildən sonra burada sizinlə bir daha görüşə bilmədim. İslamdan öncəki zamana aid olan bütün cahiliyyət adətlərini ayağımın altına alıb məhv edirəm.

Ərəbin ərəb olmayandan, bir başqasının da ərəbdən heç bir üstünlüyü yoxdur. Çünki bütün insanlar Adəmdəndir, Adəm də torpaqdandır.

Ey İnsanlar! Sözlərimi dinləyin və dərk edin! Müsəlman, müsəlmanın qardaşıdır. Bütün möminlər qardaşdır. Bir kimsəyə qardaşının malı halal olmaz. Məgər ki könül razılığıyla vermiş ola. Özünü zülm etməyin.

Közlərə gəlinə; onlara da öz yediklərinizdən yedin və geydiklərinizdən geyindirin! Onlar da Allahın qullarıdır və pis rəftar edilməyə layiq deyildirlər.

Cahiliyyət adətlərini ayağımın altına alıb məhv edirəm. Bütün qan intiqamı iddiaları tamamilə qaldırılmışdır. Bunlar yalan və uydurma şeylərdir.

Hər cür faiz (sələmçilik) də qaldırılmışdır. Aradan qaldırdığım ilk faiz (sələm) əmim Əbdülmüttəlibin oğlu Abbasın sələmidir. Sərmayələriniz yenə sizindir. Nə zülm edin, nə də zülmə məruz qalın. Borclular borc verənlərə ancaq onlardan aldıkları pulu qaytaracaqlar.

Ey insanlar! Sizin qadınlarınız üzərində bir sıra haqlarınız vardır. Onlar sizin haqlarınıza riayət etməlidirlər. Onların da sizin üzərinizdə haqları vardır. Onlara qarşı yaxşı rəftar edin. Onları mehribanlıqla qarşılayın. Siz onları Allah əmanəti olaraq aldınız. Onlar sizə Allah əhdi ilə halal olmuşdur.

Ey insanlar! Allahınıza qovuşacağınız vaxta qədər, bu gün necə müqəddəs bir gündürsə, bu ay necə müqəddəs bir aydırsa və bu bölgə necə mübarək bir bölgə isə, qanlarınız və mallarınız da elə müqəddəsdir. Hər birinizin qanı və malı o birinə haramdır. Qiyamət günündə Allahınızın hüsuruna çıxacaqsınız. O da sizdən etdiklərinizi bir-bir soruşacaq və ona görə mükafat və cəza verəcəkdir. Ehtiyatlı olun, məndən sonra kafirlər kimi bölük-bölük olub bir-birinizin boyununu vurmayın. Özündə bir əmanət olan adam bu əmanəti sahibinə verməlidir.

Ey Camaat! Sizə elə bir şey buraxıram ki, ona möhkəm sarıldıqca, səhv yola getməzsınız. O da Allahın kitabı və Rəsulunun sünnətidir.

Ey İnsanlar! Bir qadının ərinin izni olmadıqca, onun malından bir şeyi başqasına verməsi doğru deyildir. Borc ödənməlidir. İcarəyə götürülən mal geri verilməlidir. Hədiyyəni hədiyyə ilə qarşılamaq lazımdır. Başqalarına zəmin olan bir adam zəmin olmağın məsuliyyətini daşıyır.

Ey İnsanlar! Şeytan sizin bu yurdunuzda ona qulluq edilməkdən ümidini kəsmişdir. Ancaq əhəmmiyyətsiz gördüyünüz bir sıra əməllərlə məmnun olar. Dininiz barəsində ondan ehtiyatlı olun.

Ey insanlar! Çox həddini aşmaqdan, ifrata varmaqdan çəkinin, əvvəlkilərin məhv olmalarına səbəb, dində həddini aşmaq olmuşdur. Unutmaq küfrün yarısıdır. Küfr edənlər onunla yoldan çıxdılar. Zaman döndü, dolaşdı, neçə dövrlər keçdi. Yenə Allahın yeri, göyü yaratdığı zamandakı vəziyyətə gəldi. Allahın yanında ayların sayı on ikidir. Dördü haram aylardır, üçü dalbadal gəlir. Rəcəb isə təkdir.

Hər bir qatil günahına görə özü məsuliyyət daşıyır. Heç bir qatilin işlədiyi cinayət uşaqlarına şamil edilə bilməz. Heç bir oğlun və ya qızın günahına görə ata məsuliyyət daşımaz.

Müsəlmanları doğru yola yönəldən adam kəsik burunlu zənci də olsa, ona itaət edin. Əmrlərinə itaət edin ki, cənnətə girəsiniz.

Burada olanlar olmayanlara sözlərimi çatdırsınlar. Ola bilər ki, burada olmayanların içində, olanlardan daha çox bunları xatırlayacaq adamlar olsun.”

“-Təbliğ etdimmi?”

Orada olanlar hamısı:

“-Bəli, ya Rəsulallah”-dedilər.

Bunun üzərinə:

“-Şahid ol ya Rəbb” buyurdu.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. “Vida Həcci” nədir?
2. Rəsulullah (s.ə.s) Vida Həccini nə zaman və necə icra etdi?
3. “Vida Həcci Xütbəsi” nədir?
4. Allah Rəsulu (s.ə.s) Vida Xütbəsində hansı hüquqi və əxlaqi məsələləri nəzərə verdi?

ONDÖRDÜNCÜ FƏSİL

HƏZRƏT MUHAMMƏDİN (S.Ə.S) VƏFATI

عليه
صلى الله
عليه وآله

FƏSLƏ DAİR MÖVZU PLANI:

- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) xəstələnməsi
- Nəyi varsa sədəqə verməsi
- Qızı Fatimə ilə görüşməsi
- Rəfiqi-Əlaya yüksəlməsi
- Həzrət Muhammədin (s.ə.s) dəfn edilməsi

1. Həzrət Muəmməd (s.ə.s) xəstələnəəsi

Vida Həccini edib Mədinəyə döndükdən bir müddət sonra, Həzrət Muəmməd (s.ə.s) xəstələndi. Onsuz da Maidə surəsinin 3-cü ayəsi nazil olduğı vaxt, əshabından bir qismi Onun həyatının sona yaxınlaşdığını sezmışdi. Çünki dinin tamamlanması, Peyğəmbərin də vəzifəsinin sona çatması demək idi.

Rəsulullahın (s.ə.s) həyatı çox nizamlı idi, sağlamlıq qaydalarına son dərəcə dəqiqliklə riayət edərdi. Təmizliyə çox əhəmiyyət verirdi. Bütün öyüdlərində bunları əshabına öyrətdiyi kimi, özü də ciddiyyətlə icra edərdi. Ancaq bu dünyadakı həyat müvəqqətidir.

Allah Rəsulu (s.ə.s) bu fani aləmdən köçəcəyi zamanın yaxınlaşdığını anladı. Hicrətin 11-ci ili girmişdi. Səfər ayının 19-cu gecəsi heç kimə sezdirmədən Baqi qəbristanlığına gedərək orada yatan əshabələrini salamladı və **“yaxında biz də sizin aranızda olacağıq”**-dedi. Qəbristanlıqdan geri döndükdən sonra xəstəliyi artdı. Həzrət Aişə (r.anha) anamız Ona, **“Vah başım”**-deyərək başının ağrıdığını söylədi. Ona belə bir cavab verdi: **“Sənin deyil Aişə, əsl mənim vah başım!”**

Xəstəlik gündən-günə artırdı. Buna baxmayaraq, məscidə gedib namazda imam olurdu. Bir gün özünü çox pis hiss edəndə, Həzrət Əbu Bəkrin (r.a) camaata imam olub namaz qıldırmasını əmr etdi. Əbu Bəkir (r.a) üç gün imamlıq etdi.

2. Nəyi varsa sədəqə verməsi

Xəstələndiyi zaman yanında 7 dirhəm pulu var idi. Bunları sədəqə olaraq payladı. Rəhmətə gedəndə nağd olaraq heç pulu qalmadı. Bir az ev əşyası və malı var idi. Zövcələrinin paylarını ayırdıqdan sonra, qalanını yoxsullara, dilənçilərə verilmək üçün vəsiyyət etdi. Sonraya heç nə saxlamadı.

3. Qızı Fatiməilə görüşməsi

Həzrət Fatimə (r.anha) hər gün gələrək, Həzrət Aişənin (r.a) otağında yatan atasına baş çəkərdi. Həyatda yaşayan tək övladı o idi. Bir dəfə Fatma (r.anha):

“-Kim bilir atacan nə əziyyətlər çəkər”-deyincə:

“-Atasının əziz balası, bu gündən sonra atan daha heç əziyyət çəkməyəcək” cavabını verdi.

Bu söz bu kədər dünyasından köçəcəyinə işarə idi.

Xəstəliyi əsnasında bir neçə dəfə əshabələrinə nəsihət verdi. Ənsar ilə Mühacirlərin bir qardaş kimi dolanmalarını tövsiyə etdi:

“Mənim dünyadan köçməyim haqqında fikirləşib, tələş edirmişsiniz! Hər hansı bir Peyğəmbər ümməti içində əbədi qaldımı ki, mən də qalım? Mən Allah Təlalaya qovuşacağam və buna hamınızdan çox layiqəm... Mən sizə qarşı mehriban və mərhəmətliyəm. Siz yenə mənə qovuşacaqsınız. Görüşəcəyimiz yer Hovzi-Kövsərin (Cənnətdəki Kövsər hovuzu) yanındır. Hər kim orada məninmlə görüşmək istəyirsə, əlini və dilini dinc tutsun. Mən xəbərimi aldım, Allaha qovuşuram...”

4. Rəfiqi-Əlaya yüksəlməsi

Həzrət Muhəmməd (s.ə.s), Rəbiüləvvəl ayının Bazar ertəsi səhəri xəstəliyinin bir az yüngülləşdiyini hiss elədi. Sübh namazını Məsciddə Əbu Bəkrin (r.a) arxasında qıldı. Otağına gəlincə xəstəliyi şiddətləndi. Günorta namazına az qalmışdı belə dua etdi: **“Ya Rəbb! Ölüm şiddətinə qarşı mənə yüngüllük ver, canımı asanlıqla al!”**

Rəsulullahın (s.ə.s) başı Həzrət Aişə (r.anha) anamızın qucağında idi. Yanında bir qabda soyuq su var idi. Əlini suya batıraraq mübarək üzünü sərinlədirdi. İyunun isti günlərindən biri, göy üzü saf, hər tərəf sakit, dünyanın ilk yaranış günündə olduğu kimi hər şey durğun. Mübarək barmağı ilə yuxarıya doğru işarə etdi: “Rəfiqi-əlaya (ən uca dostu)”-deyərək gözlərini səmaya çevirdi və ruhunu təslim edib əbədi aləmə uçdu.

5. Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) dəfn edilməsi

Rəsulullahın (s.ə.s) Əshabələri acı xəbəri göz yaşları içində öyrəndi. Mədinəyi-münəvvərəni (nurlu Mədinə şəhəri) matəm havası bürüdü. Bəziləri buna inanmaq istəmirdi. Həzrət Əbu Bəkir (r.a):

“-Kim ki, Muhəmmədə ibadət edirsə, bilmiş olsun ki, Muhəmməd ölmüşdür. Kim ki Allaha ibadət edirsə, bilsin ki, Allah daimi və əbədidir”-deyərək əsl həqiqəti izah etdi. Qurani-Kərimdə bu barədə belə buyrulur:

“Muhamməd ancaq bir peyğəmbərdir. Ondan əvvəl də peyğəmbərlər gəlib-getmişlər. Əgər o, ölsə və ya öldürülsə, siz gerimi dönəcəksiniz?”¹

Həzrət Əli (r.a), Həzrət Abbas (r.a) və oğlu Fəzl, Üsamə bin Zeyd (r.a) cənazənin yuyulması ilə məşğul oldular. Həzrət Əli (r.a) yudu, digərləri isə kömək etdilər. Harada dəfn olunacağı müzakirə edildi. Bəziləri Məkkədə, bəziləri də Həzrət Ənbiyanın (Peyğəmbərin) məqamı olan Qüdsdə dəfn olunmasını irəli sürdülər. Ancaq Həzrət Əbu Bəkir (r.a):

“-Peyğəmbərlər öldükləri yerdə dəfn olunurlar”-dedi.

Ona görə də, Həzrət Aişənin (r.anha) otağında məzar qazılaraq çərşənbə gününün axşamı Rövzeyi-mütəhhərəyə (Peyğəmbərimizin qəbri) qoyuldu.

Cənazə namazı qruplar halında qilındı. Əvvəlcə kişilər, sonra qadınlar, daha sonra isə uşaqlar səf-səf olaraq Peyğəmbərləri üçün dini vəzifələrini yerinə yetirdilər.

MÖVZUYA DAİR SUALLAR

1. Həzrət Muamməd (s.ə.s) nə zaman xəstələndi və bunu necə qarşıladı?
2. Həzrət Muammədin (s.ə.s) mirası nələrdən ibarət idi və bunları nə etdi?
3. Fatimə (r.anha) anamız Onun arasında necə bir dialoq oldu?
4. Həzrət Muamməd (s.ə.s) xəstə yatanda Əshabəsinə nə tövsiyə etdi?
5. Həzrət Muammədin (s.ə.s) Rəbbinə qovuşması nə zaman, harada və necə oldu?
6. Həzrət Muammədin (s.ə.s) vəfatını inanmaqda çətinlik çəkənlərə cavab olaraq Həzrət Əbu Bəkir nə dedi?
7. Həzrət Muammədin (s.ə.s) yuyulmasında kimlər iştirak etdi?
8. Həzrət Muammədin (s.ə.s) meyit namazı necə qilındı və O haraya dəfn olundu?

¹ Ali-İmran, 3/144.

